

VERBIEN *LAMPSIA*, *LÖNTYSTÄÄ*, *SAAPASTEELLA*, *TALSIA* JA *TALLUSTAA*
KOGNITIIVISTA SEMANTIikkaA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
16.1.2019

Fanni Anttila

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja tutkimusongelma	1
1.2. Aikaisempi tutkimus	2
1.3. Ekspressiivisyys, deskriptiivisyys ja onomatopoeettisuus	5
2. TEORIA	8
2.1. Kognitiivinen kielentutkimus	8
2.2. Synonymia	10
2.3. Huomion ikkunointi	11
2.4. Liikeverbeistä	13
3. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	18
3.1. Tutkimusaineisto	18
3.2. Tutkimusmenetelmät	19
4. ANALYYSI	26
4.1. <i>Lampsia</i>	26
4.1.1. Muuttujat <i>lampsia</i> -verbin lauseissa	26
4.1.2. <i>Lampsia</i> -verbin kuvaama liike	27
4.1.3. <i>Lampsia</i> ja huomion ikkunointi	29
4.1.4. <i>Lampsia</i> ja kiintopisteet	31
4.2. <i>Löntystää</i>	32
4.2.1. Muuttujat <i>löntystää</i> -verbin lauseissa	32
4.2.2. <i>Löntystää</i> -verbin kuvaama liike	34
4.2.3. <i>Löntystää</i> ja huomion ikkunointi	38
4.2.4. <i>Löntystää</i> ja kiintopisteet	40
4.3. <i>Saapastella</i>	41
4.3.1. Muuttujat <i>saapastella</i> -verbin lauseissa	41
4.3.2. <i>Saapastella</i> -verbin kuvaama liike	42
4.3.3. <i>Saapastella</i> ja huomion ikkunointi	45
4.3.2. <i>Saapastella</i> ja kiintopisteet	48
4.4. <i>Talsia</i>	49

4.4.1. Muuttujat <i>talsia</i> -verbin lauseissa	49
4.4.2. <i>Talsia</i> -verbin kuvaama liike	50
4.4.3. <i>Talsia</i> ja huomion ikkunointi	52
4.4.4. <i>Talsia</i> ja kiintopisteet	55
4.5. <i>Tallustaa</i>	56
4.5.1. Muuttujat <i>tallustaa</i> -verbin lauseissa	56
4.5.2. <i>Tallustaa</i> -verbin kuvaama liike	57
4.5.3. <i>Tallustaa</i> ja huomion ikkunointi	60
4.5.4. <i>Tallustaa</i> ja kiintopisteet	63
4.6. Koonti	64
5. PÄÄTÄNTÖ	69
LÄHTEET JA LYHENTEET	72

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja tutkimusongelma

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen viittä suomen kielen verbiä, jotka ovat *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa*. Niiden yhteinen piirre on kävelyn ilmaiseminen. Suomen kielessä on lukuisia eri kävelyä ilmaisevia verbejä, joista halusin keskittyä tutkielmassani vain muutamaaan. Valitsin juuri nämä viisi verbiä, sillä ne on lueteltu toistensa synonyymeiksi *Synonyymisanakirjassa* (Jäppinen 1989: 190). Verbit *talsia*, *tallustaa* ja *saapastella* esiintyvät myös *Kielitoimiston sanakirjan* (KS) verkkoversiossa (2017) *kävellä*-verbin sanakirja-artikkelissa. Lähimerkityksisiä paikanmuutosverbejä esitetäänkin sanakirjoissa tavallisesti toistensa synonyymeina ja niiden merkityksiä selitetään toistensa avulla. Sanakirjan lukija ei välttämättä näin saa selville alun perin tarkastelemansa sanan merkitystä. (Sivonen 2002: 513.) Tutkimusaiheeni valintaan on vaikuttanut kiinnostukseni semantiikkaan tutkimuskohteena. Kiinnostukseni juuri tähän aiheeseen heräsi alkaessani miettiä sitä, kuinka paljon suomen kielessä on liikeverbejä ja kuinka moni niistä ilmaisee kävelyä. Vaikka kaikki tutkimani verbit ovatkin *Synonyymisanakirjassa* lueteltuina toistensa synonyymeiksi, ne kuitenkin viittaavat erilaiseen tapaan kävellä. Tutkimusongelmani onkin *Synonyymisanakirjassa* synonyymisiksi luokiteltujen verbien merkityserojen löytäminen.

Hypoteesini on, että näiden viiden verbin välillä on eroja esimerkiksi siinä, millaista liikkeen tapaa ne kuvaavat. Tähän hypoteesiin vaikuttaa oma kokemukseni siitä, miten olen kuullut näitä verbejä käytettävän. Tutkielmani teoreettisena lähtökohtana on kognitiivinen semantiikka, jonka mukaan synonymiaa ei ole. Tämän vuoksi oletan, että ilmauksen merkitys muuttuu, jos esimerkiksi *tallustaa*-verbin paikalla on verbi *löntystää*. Tutkimusaineistossani onkin juuri tällainen tapaus (esimerkki (1)), jossa kirjoittaja tekee selvästi eron *tallustaa*- ja *löntystää*-verbien välille.

- (1) *Paikalle tallustaa tai oikeammin löntystää se pari-kolmekymppinen suomalainen emakko.*

Tässä tutkimuksessa haluan selvittää, millaisia merkityseroja suomen kielen kävelyä ilmaisevilla verbeillä *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *tallustaa* ja *talsia* on. Tutkin näiden

verbien merkityksiä internetin keskustelupalstojen kielessä. Lähestyn verbin merkityseroja tarkastelemalla, minkälaisia kielenaineksia verbin ympärillä on. Kiinnostavaa on se, millainen liikkuja verbeihin useimmiten liitetään. Tarkastelen myös sitä, missä liikkuminen tapahtuu ja mistä, mitä pitkin ja mihin liikkuja etenee. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia merkityseroja on suomen kielen verbeillä *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *tallustaa* ja *talsia*?
2. Onko tutkimieni verbien yhteydessä esiintyvien liikkujien välillä yhtäläisyyksiä?
3. Missä, mistä, mitä pitkin ja mihin liikkuminen tapahtuu lauseissa, joissa on verbi *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *tallustaa* tai *talsia*?
4. Minkälaista liikkeen tapaa tutkimani verbit edustavat?

Esittelen vielä tutkimieni verbien sanakirjamääritelmät sellaisina kuin ne on *Kielitoimiston sanakirjan* (KS) verkkoversiossa (2017) määritelty.

lampsia ’kävellä, (vars. veltosti, kiireettä, pitkin, rennoin askelin), *talsia*, *löntystä*’ (KS 2017 s.v. *lampsia*)

löntystä ’hitaasta, kömpelöstä, laiskasta tms. jaloin liikkumisesta: laahustaa, *lampsia*, *köntystä*, *tallustella*, *tallustaa*’ (KS 2017 s.v. *löntystä*)

saapastella ’askeltaa, kävellä, *tallustaa*’ (KS 2017 s.v. *saapastella*)

tallustaa ’*tallustella*’ (KS 2017 s.v. *tallustaa*)

talsia ’*taivaltaa* jalan, *tallustella*’ (KS 2017 s.v. *talsia*)

1.2. Aikaisempi tutkimus

Synonymia, eli sanojen samamerkityksisyys, on ollut kielitieteessä suosittu tutkimuskohde. Erilaisia synonymiaa koskevia tutkimuksia on siis tehty lukuisia. Eri kielitieteelliset suuntaukset suhtautuvat eri tavalla synonymiaan, joten tutkimuksissa on ollut eri lähtökohtia. Myös liikeverbejä on tutkittu aikaisemmin. Tässä luvussa mainitsen muutamia tutkimuksia, joissa on tarkasteltu esimerkiksi synonymiaa tai liikeverbejä.

Jari Sivonen (2005a) on tutkinut yleiskielen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa teoksessaan *Mutkia matkassa. Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa*. Sivosen analyysin mukaan prototyyppinen nykysuomen epäsuoran reitin verbi ilmaisee omavoimaista liikettä (ks. luku 2.4.). Siihen on myös leksikaalistunut rakenne Liike + Reitti. Nykysuomen epäsuoran reitin verbit voidaan Sivosen mukaan ryhmitellä kahteen ryhmään myös sen mukaan, miten reitin epäsuoruus semanttisesti rakentuu. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvien verbien osoittamissa reiteissä on useita epäsuoria erillisiä osuuksia. Niistä ei muodostu yhtä selkeää kokonaisuutta tai etenemissuuntaa. Tähän ryhmään Sivosen mukaan kuuluvat esimerkiksi verbit *puikkelehtia* ja *kiemurrella*. Toinen ryhmä on ensimmäistä pienempi. Siinä muuttujan koko reitti muodostuu yhdestä epäsuorasta osuudesta, joka määrää liikkujan etenemissuunnan. Tähän ryhmään kuuluviksi Sivonen luettelee esimerkiksi verbit *kaartaa* ja *koukata*. (Sivonen 2005a: 173–174.)

Taru Kokkonen on tutkinut synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroja pro gradu -tutkielmassaan *Kyselytutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista* (2013). Kokkonen lähtökohtana on se, että hänen tutkittavilla nauramis- ja itkemisverbeillä on sama päämerkitys, mutta erilaisia sivumerkityksiä. Kokkonen on tutkinut verbien merkityseroja kyselytestillä, ja informantteina hänen tutkimuksessaan on ollut sata ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Tutkittaviksi piirteiksi Kokkonen on valinnut äänen voimakkuuden ja korkeuden, naurun hyväntahtoisuuden sekä itkun mielenliikituksen suuruuden. Lisäksi hän on selvittänyt verbin tyypillisen agentin iän ja sukupuolen sekä sen, esiintyykö verbi koloratiivirakenteessa (*hohottaa* vai *nauraa hohottaa*). (Kokkonen 2013: 1–2.)

Kokkonen tutkielmasta selviää, että informantit ovat huomattavan yksimielisiä osasta tutkittavista piirteistä. Esimerkiksi *hohottaa*-verbille mielletään yksimielisesti miesagentti. *Parkua*-verbiin taas yhdistetään lapsiagentti. Osa piirteistä taas aiheuttaa erityisen paljon erimielisyyttä informanttien välillä. Esimerkiksi *kyynelehtiä*-verbin agentin mielenliikituksen voimakkuudessa ja *porata*-verbin agentin äänen korkeudessa esiintyy informanttien kesken eroja. Kyselytestin perusteella myös vastaajien sukupuolten välillä on eroja. Erot näkyvät selvimmin verbien käytön eroissa ja tunnettuudessa: osa verbeistä on sellaisia, jotka voidaan tulkita enemmän naisten kuin miesten käyttämiksi verbeiksi. Vastaajat kokevat, että esimerkiksi verbit *höröttää* ja *räkättää* ovat luontevampia

koloratiivirakenteessa. Kuitenkin tehtävissä, joissa vastaajien tulee itse tuottaa lauseita, koloratiivin käyttö on vähäistä. (Kokkonen 2013: 39–40, 87–88.) Kokkonen tutkimustulosten vertailu todelliseen kielenkäyttöön olisi mielenkiintoista. Kyselytestimenetelmällä saatuja tuloksia voisi verrata esimerkiksi korpuksista saatavaan aineistoon, jolloin saataisiin selville, vastaavatko tutkimustulokset todellista kielenkäyttöä.

Ulla Vanhatalo (2002) on tutkinut kielteisen tunteen ilmaisemista kuvaavia suomen kielen verbejä. Hän on tutkinut muun muassa sanoja *jäkättää*, *marmattaa* ja *nalkuttaa*. Hänen tutkimuksensa on oman tutkimukseni kannalta kiinnostava siksi, että tutkittavassa verbiryhmässä on lähisynonyymeistä muodostuvia pienryhmiä. Vanhatalo on selvittänyt muun muassa sitä, millaisia aste-eroja näiden lähisynonyymisten verbien merkitykseen ja käyttöön voi liittyä. Hän on tutkinut asiaa kyselytestimenetelmällä. Vastaajien on pitänyt esimerkiksi määritellä sanojen merkitys sekä kuvailla annettujen sanojen merkityseroja. Tulokset osoittavat, että esimerkiksi *nalkuttaa*-verbin agenttina on vastaajien mukaan tyypillisesti nainen, kun taas *marmattaa*-verbillä agenttina on lapsi tai mies. Vanhatalo mainitsee, että lähimmäksi todellista kielenkäyttöä voitaisiin päästä yhdistelemällä eri tutkimusmenetelmien tuloksia. (Vanhatalo 2002: 330–353.) Kuten Kokkonenkin tutkimuksen, myös Vanhatalon tutkimustuloksia korpusaineistoon vertailemalla voitaisiin saada selville, näkyvätkö kyselytestimenetelmällä saadut tulokset todellisessa kielenkäytössä.

Pia Päiviö (2007) on tutkinut suomen kielen täydellisinä synonyymeina pidettyjä *asti*- ja *saakka*-sanoja. *Asti* ja *saakka* ovat terminatiivisia partikkeleja. Niiden tehtävänä on osoittaa, mihin asti jokin ulottuu. Päiviö on tutkinut näiden sanojen synonymiaa ja merkitystä. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että syntaktis-semanttisten funktioidensa puolesta *asti*- ja *saakka*-sanat ovat hyvin synonyymiset. Sanojen välillä löytyy vain vähän merkityseroja syntaktisten funktioiden analyysissa. Koska partikkelit ovat hyvin synonyymisia, Päiviö kyseenalaistaa kognitiivisen kieliopin näkemyksen siitä, että synonymiaa ei ole. (Päiviö 2007: 20, 234–236.) Päiviön tutkimustulokset ovat siis ristiriidassa oman tutkielmani lähökohdan kanssa.

Salla Nurminen (2015) on tutkinut lauseen aspektia väitöskirjassaan *Lauseen aspektin ilmaiseminen suomen kielessä. Tutkimus olla-, tehdä- ja tulla-verbillisistä tekstilauseista käyttökonteksteissaan*. Väitöskirjan tutkimuskohteita ovat *olla*-, *tehdä*- ja *tulla*-verbien

ympärille muodostuvat lauseet, joiden aspektimerkityksiä Nurminen tarkastelee sanomalehtiteksteistä kootun aineiston pohjalta. Tutkimuksen teoriataustana ovat kognitiivisen kieliopin näkemykset sekä Talmyn (2000a) kognitiivinen semantiikka. Hän käyttää tutkimusmetodinään erityisesti huomion ikkunointia, jota käytän itsekin tässä tutkielmassani. (Nurminen 2015: 14–16.) Ikkunoinnista kerron tässä työssä myöhemmin luvussa 2.3. Lyhyesti huomion ikkunointi tarkoittaa sitä, mitä asioita puhuja kielentää ja korostaa puhuessaan ja mitkä hän jättää huomion ulkopuolelle taustatiedoksi (Talmy 2000a: 257).

Paul-Thor Holmberg (2016) on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan sitä, millä tavoin *mennä* ja *tulla* -verbien ilmaiseman muuttujan reitti suomen kielessä ikkunoidaan. Holmbergin tutkimuksessa on omani tavoin käytetty aineistona Kielipankin Korp-korpuksesta saatavaa aineistoa. Hänen aineistonsa kuitenkin eroaa omastani siten, että Holmberg on tutkinut pääasiassa Länsi-Savo-lehdestä kerättyä aineistoa, kun taas oma aineistoni on internetin keskustelupalstojen kieltä. Holmbergin aineistossa on yhteensä 400 tapausta, joista vain 14 tapausta edusti maksimaalista ikkunointia eli koko polku oli ikkunoitu. Selkeästi eniten ikkunoituu polun loppuosa, ja 237 tapauksista edusta ikkunointityyppiä, jossa vain polun loppuosa on ikkunoitu. Vähäisin edustus Holmbergin tutkimuksessa on sellaisilla tapauksilla, joissa on jätetty huomion ikkunoinnin ulkopuolelle vain polun loppuosa. (Holmberg 2016: 51–52.)

Holmberg (2016) on tutkinut myös tapoja, joilla muuttujan reitti ikkunoidaan. Hänen tutkimuksessaan polun alkupisteeksi määrittyy lähes aina erosijainen paikan adverbiaali, yleisimmin jokin erisnimi. Polun loppuosaa taas ilmaisi pääosin tulosijainen paikan adverbiaali. Polun keskiosan huomion ikkunaan nostamisessa on Holmbergin tutkielman mukaan enemmän keinoja kuin alku- ja loppuosan. Keskiosan eksplikointi ei samalla tavalla riipu sijamuodon valinnasta kuin polun alku- ja loppuosat. (Holmberg 2016: 53–55.)

1.3. Ekspressiivisyys, deskriptiivisyys ja onomatopoeettisuus

Käsitteiden ekspressiivinen sana, onomatopoeettinen sana ja deskriptiivinen sana käyttö ei ole ollut alan kirjallisuudessa yhtenäistä. Esimerkiksi Mikone (2002: 17) tarkoittaa termillä ekspressiivinen sana sekä deskriptiivisiä että onomatopoeettisia sanoja.

Samanlaiseen jakoon on päätyneet myös Jääskeläinen (2013: 6–7). Onomatopoeettiset sanat on myös nähty deskriptiivisten sanojen alaryhmänä (VISK § 154).

Deskriptiivisanoille on esitetty erilaisia määritelmiä. Mikone (2002) määrittelee deskriptiivisten sanojen tarkoittavan sitä kielen ydinosaston osaa, joka ei ole tyyliltään neutraali ja jolta puuttuu ensisijainen äänen kuvaamisen merkitys. Yleisimmät deskriptiiviverbit kuvaavat hänen mukaansa liikkumista, syömistä, juomista, puhumista ja työskentelyä. Niiden yhteydessä syntyy yleensä ääntä. Sanoissa voi näin siis olla mukana myös äänen merkityskomponentti. Jos sanan ensisijainen merkitys ei kuitenkaan kytkeydy äänen kuvaamiseen, kyseessä on deskriptiivisana. (Mikone 2002: 18.) Jääskeläinen (2013: 8) toteaa deskriptiivisen sanan pyrkivän kuvaamaan äänneasullaan muuta kuin kuulon avulla saatua vaikutelmaa kohteestaan. *Ison suomen kieliopin* verkkoversion mukaan deskriptiivisillä verbeillä ei ole kantasanaa, vaan ennen johdinta vartaloaineksena on foneemijono, joka äänneasultaan jäljittelee jotain kuultavaa tai nähtävää (VISK § 309). Deskriptiiviset nimitykset perustuvat yhteen tai useampaan tarkoitteen ominaisuuteen. Esimerkiksi ihmisen nimitykset perustuvat tavallisimmin ihmisen ulkonäköön, työntekoon ja liikkumiseen, henkisiin ominaisuuksiin ja käyttäytymiseen sekä puhumiseen. Deskriptiivisyyden ydin on sanan merkityksessä. Deskriptiivisen ja neutraalin sanan merkitys viittaavat samaan käsitteeseen, mutta deskriptiivisana sisältää kuvattavasta kohteestaan tiivistetyn tietopaketin. (Mikone 2002: 122, 129.)

Mikone (2002: 17–18) tarkoittaa onomatopoeettisilla sanoilla sellaisia sanoja, jotka kuvailevat ääntä ja joiden primääri merkitys kytkeytyy ääneen. Selvimpiä onomatopoeettisia tapauksia ovat hänen mukaansa sanat, jotka kuvaavat elollisten olentojen ääniä. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *röh* ja *miau*. Onomatopoeettisten sanojen joukossa on myös sellaisia sanoja, joiden merkityskenttään kuuluu jonkinlaisen liikkeen merkitys, esimerkiksi verbi *pamahtaa*. Se, että johonkin toimintoon kuuluu luonnostaan ääni, ei kuitenkaan Mikosen mukaan tee sanasta automaattisesti onomatopoeettista. Jääskeläinen (2013: 8) toteaa myös onomatopoeettisten sanojen jäljittelevän kuultua.

Aina jako onomatopoeettisiin ja deskriptiivisiin sanoihin ei ole niin selvä kuin Mikone (2002: 18) antaa ymmärtää. Ekspressiiviset sanat eivät kategorisesti kuulu jompaankumpaan ryhmään. Onomatopoeettisuus on yksi ekspressiivisten sanojen piirre, joka toisissa sanoissa erottuu selvemmin kuin toisissa. (Jarva 2003: 61–62.) Ekspressiivisanat voivat

olla monimerkityksellisiä tai moniaistisesti vaikutelmia kuvaavia. On siis olemassa selvästi deskriptiivisiä sanoja (*votkale, rutale*) ja selvästi onomatopoeettisia sanoja (*kilistä, pirstä*). Jotkut sanat taas ovat sellaisia, joiden kohdalla eronteko näiden kahden ryhmän välillä ei ole selvä. Tällainen on esimerkiksi *kihistä*. Se voi kuvata joko ääntä, jonkinlaista sihinää, tai tietynlaista näkö- tai tuntovaikutelmaa. (Jääskeläinen 2013: 9.)

Lasken Mikosen (2002) ja Jääskeläisen (2013) määritelmien perusteella tutkimistani verbeistä sanat *lampsia, löntystä, tallustaa* ja *talsia* deskriptiivisiksi sanoiksi. *Saapastella*-verbi ei kuitenkaan ole deskriptiivinen sana, koska sillä on eroteltavissa kantasana *saapas*. Suomen sanojen alkuperä (SSA) mainitsee *saapastella*-verbin olevan substantiivin *saapas* johdos (SSA s.v. *saapas*).

2. TEORIA

2.1. Kognitiivinen kielentutkimus

Tutkielmani teoreettisena taustana toimii **kognitiivinen semantiikka**. Se kuuluu **kognitiivisen kielitieteeseen**. Kognitiivisessa kielitieteessä merkitys nousee keskeiseksi. Sen mukaan kielessä on kysymys juuri merkityksistä, ja kaikki muu palvelee niitä. Morfologiset ja syntaktiset rakenteet ovat luonteeltaan symbolisia ja motivoituvat merkityksen välittämisen funktioista. (Haddington & Sivonen 2010: 10.) Kaikilla vakiintuneilla kielipiirin rakenteilla on siis oma merkitys (Kuiri 2012: 84). Kognitiivisessa kielitieteessä ajatellaan myös, että semantiikka on ensyklopedista. Tämä tarkoittaa sitä, että kielenyksikön merkitystä ja maailmantietoa ei voida erottaa toisistaan. Lisäksi teoriassa ajatellaan, että kun kielellinen muoto muuttuu, myös kielellinen merkitys muuttuu. (Langacker 1987: 12, 46, 147, 153; Sivonen 2005a: 32.)

Kognitiivinen kielioppi on yksi kognitiivisen semantiikan merkittävimmistä teorioista. Sen on kehittänyt Ronald W. Langacker 1980-luvulla. Hän käsittelee kielioppiaan teoksissaan *Foundations of cognitive grammar I ja II* (1987, 1991). Teorian yksi tärkeimpiä lähtökohtia on juuri merkityksen keskeisyys ja ensyklopedisuus. Kognitiivinen kielioppi puhuu mielikuvista ja pyrkii yhdentämään eri puolet kielen rakenteista kuitenkin jakamatta kielioppia erillisiin komponentteihin. Syntaksin ja semantiikan erottamattomuus korostuu. Kognitiivinen kielioppi on käyttöpohjainen teoria (*usage-based*), joka syntyy ja elää ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Leino 1993: 54; Päiviö 2007: 235.)

Kognitiivisessa semantiikassa **predikaatio** ja **predikaatti** ovat keskeisiä käsitteitä. Kognitiivisessa kieliopissa semanttiset rakenteet kuvataan predikaatioina. Predikaatio on vakiintuneen tai uuden kielellisen ilmauksen semanttisena napana toimiva käsitteistys. Se on kielellisen ilmauksen merkityksen kuvaus. Predikaatti taas on minimaalinen semanttinen yksikkö, ja se on symbolisessa suhteessa fonologisen yksikön kanssa. Minimaalinen symbolinen yksikkö on morfeemi, joten predikaatti on morfeemin semanttinen napa. Kaikki predikaatit ovat siis predikaatioita, mutta predikaatit eivät välttämättä ole predikaatteja. Yksi predikaatio voi nimittäin koostua useammasta predikaatista. Esimerkiksi *kiertelen* on yksi predikaatio, joka koostuu useammasta predikaatista KIERT, ELE ja N. (Sivonen 2005a: 37; Leino 1993: 72–73.)

Kielen yksiköt ovat kontekstisidonnaisia. Niinpä predikaatti ja predikaatio kuvataan suhteessa yhteen tai useampaan kognitiiviseen alueeseen. Kognitiiviset alueet muodostavat predikaatin tai predikaation taustan ja kontekstin. Predikaatio hahmottaa taustaan jonkin entiteetin. Entiteettejä on kahdenlaisia: olioita ja relaatioita. Olion hahmo on ala jollakin kognitiivisella alueella. Esimerkiksi *ilta* esittää jaksoa vuorokaudessa. Relaation hahmo taas koostuu kahdesta tai useammasta entiteetistä sekä niiden välisestä suhteesta. Tyypillisesti relaatioon kuuluu kaksi entiteettiä. Tästä esimerkkinä on ilmaus *kissa matolla*. Siinä relaatiota esittävänä ilmauksena on sijapäätte, joka yhdistää kaksi oliota, *kissan* ja *maton*. Relatiot taas jaetaan kahteen ryhmään, atemporaalisiin ja prosessuaalisiin. Atemporaalisia relaatioita ovat muun muassa adjektiivit, adverbit ja sijapäätteet. Niiden kuvaamien muodostelmien esittäminen ei vaadi ajan käsitettä. Prosessuaaliseen relaatioon taas liittyy aina tilanteen kehittyminen ajassa. Näitä edustavat tyypillisesti verbit. Esimerkiksi lauseessa *Pekka potkaisee pallon maaliin* prosessuaalisen relaation ilmaisuna on verbi *potkaista*. (Leino 1993: 72–74; 1990: 404.)

Tärkeitä käsitteitä ovat myös **hahmo** ja **kehys**. Jokainen predikaatti muodostuu kuviona olevasta hahmosta ja taustana olevasta kehyksestä. Predikaatio hahmottaa siis olion tai relaation johonkin kehykseen. Kielellisen ilmauksen semanttinen arvo perustuu predikaation hahmon ja kehyksen yhdistelmään. Kehys on kognitiivinen rakenne, jota vasten predikaation osoittama entiteetti hahmotetaan. Kehys siis muodostaa taustan, jota vasten predikaation hahmo erottuu kuviona. (Leino 1993: 74.)

Leonard Talmy on käyttänyt hahmopsykologiasta tuttua **kuvio–tausta-jakoa** kielitieteessä. Jako kuvioon ja taustaan on Talmyn mukaan ihmisen tapa hahmottaa todellisuutta, ja se esiintyy kielessä eri tavoin. Kuvio–tausta-jaossa yksi osallistujista on kuvio (*figure*), joka nostetaan etusijalle. Loppu toimii taustana (*ground*), jota vasten kuvio hahmottuu. Esimerkiksi lauseessa *Kynä vierii pöydältä* kuvio on liikkuva entiteetti eli *kynä*. Taustana taas on *pöytä*, jota vasten kuvion sijaintia kuvataan. (Talmy 2000a: 311–312; Huumo & Sivonen 2010: 20, 30.) Tähän kuvio–tausta-jakoon perustuu myös Langackerin **muuttuja–kiintopiste-jaottelu**. Siinä muuttuja vastaa kuviota ja kiintopiste taustaa. (Langacker 1987: 231–233.) Prosessuaalisissa predikaateissa muuttuja ja kiintopiste vastaavat lauseen subjektia ja objektia (Leino 1990: 404). Muuttujasta ja kiintopisteestä jatkan tarkemmin tämän työn luvussa 2.3. Tutkimusmenetelmät.

Sivosen (2005a: 41–42) mukaan kognitiivisessa kieliopissa verbin ja sen argumenttien välinen työnjako noudattaa kaavaa, jossa verbilekseemi osoittaa prosessityypin, joka elaboroituu, saa täsmennyksensä käyttökontekstissa. Kukin verbilekseemi voi sisältää ja osoittaa vain tietyn määrän prosessityyppejä, joissa on spesifioitu erilaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi Sivonen antaa *kierrellä*-verbin, jonka leksikaaliseen kuvaukseen kuuluu joukko prosesseja, jotka poikkeavat toisistaan esimerkiksi siinä, millaiseksi muuttujan reitti on spesifioitu. Esimerkkinä tästä ovat lauseet *Pekka kierteli metsässä* ja *Pekka kierteli kaappia*. Muuttujaa ja kiintopistettä edustavien saneiden omista leksikaalisista merkityksistä tulee lauseeseen lisää semanttista informaatiota. Esimerkiksi lauseessa *Sukellusvene kierteli alueella* muuttujana olevan substantiivin *sukellusvene* perusteella tiedetään, että lauseessa liikkuja siirtyy vedessä.

2.2. Synonymia

Synonymialla tarkoitetaan sitä, että kahdella tai useammalla sanalla on sama merkitys. Kangasniemen (1997: 42) mukaan kielestä ei kuitenkaan välttämättä löydy tarkkoja synonyymeja. Hän mainitsee kielessä olevan yleisemmin erilaisia lähisynonyymeja. Tämä tarkoittaa sitä, että sanojen merkitykset eroavat toisistaan vain tietyissä esiintymisympäristöissä tai vain joiltakin osiltaan. Tätä voi havainnollistaa sanoilla *aalto* ja *laine*. *Meren aalloista* tai *meren laineista* voidaan kyllä puhua, mutta esimerkiksi *hiukset laineilla* ei välttämättä tarkoita samaa kuin *hiukset aalloilla*. Fysiikassa taas on käytössä ilmaus *aallonpituus*, mutta *laineenpituus* ei ole fysiikan alan termi.

Täydellisen synonymian kriteerinä on esitetty, että sanojen täytyy olla korvattavissa toisillaan esiintymisympäristön muuttumisesta huolimatta. Tällöin koko ilmauksen merkitys pysyy täysin samana eikä muutu ollenkaan. Täydellisten synonyymien paikkaa voisi siis vaihtaa milloin vain ilman, että ilmauksen merkitys vaihtuu. Esimerkiksi sanojen *iso* ja *suuri* merkitykset voidaan erottaa toisistaan testaamalla, voivatko ne vaihtaa keskenään paikkaa siten, että ilmauksen merkitys pysyy samana. Täydellinen synonymia voidaan siis kiistää, jos löytyy yksikin esiintymisympäristö, jossa tarkasteltavilla sanoilla on merkitysero. Crusen (1986: 268) mukaan täydellistä synonymiaa on melko epäkäytännöllistä tarkastella, sillä elinympäristöjä on ääretön määrä.

Toinen Kangasniemen mainitsema esimerkki synonymian testaamiselle on vastakohtien tarkastelu. Esimerkiksi sanat *iso* ja *suuri* voivat molemmat saada vastakohtakseen adjektiivin *pieni*. Kuitenkin esimerkiksi ilmaus *mitätön mies* sopii paremmin vastakohtaksi ilmaukselle *suuri mies* kuin *iso mies*. (Kangasniemi 1997: 42–43.) Omassa tutkimuksessani lähdän kuitenkin tarkastelemaan verbejä olettaen, että synonymiaa ei ole. Ajattelen, että vaikka verbeillä *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *tallustaa* ja *talsia*, olisi sama esiintymisympäristö, merkitys kuitenkin muuttuisi aina verbin vaihtuessa.

2.3. Huomion ikkunointi

Huomion ikkunointi on tutkimukseni kannalta keskeinen käsite, ja sen on kehittänyt Leonard Talmy (2000a). Ikkunointi tarkoittaa sitä, että puhuja korostaa jotain tapahtuman osaa nostamalla sen etualalle ja jättää toisen osan kielentämättä, jolloin siitä tulee taustatietoa (Talmy 2000a: 257). Osallistujat, jotka kielennetään, nousevat siis huomion ikkunaan, ja osallistujat, joihin ei viitata, jäävät ikkunan ulkopuolelle. Puhuja säätelee ikkunoinnilla siis sitä, millaisen näkökulman hän kuvattavaan tilanteeseen haluaa. (Huumo & Sivonen 2010: 32.) Ikkunointi heijastuu Ojutkankaan (2003: 164) mukaan suoraan ihmisen ei-kiellelliseen havaintojärjestelmään.

Huumo ja Sivonen (2010: 32–33) mainitsevat, että yksi selkeä ikkunoinnin esimerkki on lähtöpaikasta väylää pitkin etenevä konkreettinen liike. Lauseeseen, joka kuvaa tällaista liikettä, voidaan sisällyttää paikanilmauksia. Paikanilmaukset voivat viitata niin liikkujan lähtöpaikkaan, sen kulkemaan väylään kuin määränpäähänkin. Se, mitkä asiat kielennetään, jää puhujan päätettäväksi. Seuraava esimerkki (2) on Talmyn (2000a: 266) alkupeäinen esimerkki, mutta esitän siitä Nurmisen (2015: 113) suomenkielisen käännöksen. Esimerkki (2) havainnollistaa siis sitä, miten puhuja voi valita, mitä lokatiivi-ilmauksia hän sisällyttää lauseeseen ja mitä jättää siitä pois. Ne lokatiivit, jotka lauseeseen on valittu, määräävät huomion ikkunan laajuuden ja rajauksen. Huomio voidaan siis kiinnittää tilanteen kaikkiin osiin tai vain osa voidaan valita kielennettäväksi. (Huumo & Sivonen 2010: 32.)

(2) *The crate that was in the aircraft's cargo bay fell –*
'Laatikko, joka oli lentokoneen lastiruumassa, putosi –'

(a) *out of the airplane [alkuosa] through the air [keskiosa] into the ocean [loppuosa].*
'koneesta ilman halki mereen.'

(b) *out of the airplane [alkuosa] into the ocean [loppuosa].*
'koneesta mereen.'

(c) *into the ocean [loppuosa].*
'mereen'.

Huomion ikkunoinnin lisäksi tärkeä käsite on **tapahtumakehys**. Se tarkoittaa huomion kohteena olevaa tilannekokonaisuutta, johon ikkunointiprosessi suhteutuu (Talmy 2000a: 257). Tapahtumakehyksiä on Talmyn mukaan yhteensä viisi. Ne ovat polun tapahtumakehys (*path frame*), kausaalisen ketjun tapahtumakehys (*causal chain*), syklin tapahtumakehys (*cycle frame*), osallistujavuorovaikutuksen tapahtumakehys (*participant interaction*) sekä keskinäisen suhteen tapahtumakehys (*interrelationship frame*). (Talmy 2000a: 257, 265–299.) Nurminen (2015: 112) ajattelee, että kukin yksittäinen kuvauksen kohteena oleva tilanne on itsessään tapahtumakehys. Talmyn kehittelemien tapahtumakehysten lisäksi on myös muiden kehittelemiä tapahtumakehyksiä, kuten esimerkiksi Salla Nurmisen (2015: 118) tutkimuksessaan hahmottelema tilassa olemisen tapahtumakehys. Tässä tutkielmassani katson aiheelliseksi perehtyä vain polun tapahtumakehykseen.

Oman tutkimukseni kannalta keskeisin tapahtumakehys on **polun tapahtumakehys**. Se on Nurmisen (2015: 113) mukaan kausaalisen ketjun lisäksi Talmyn (2000a) yksi helpoimmin hahmotettava ja selväpiirteisin tapahtumakehys ja se on siksi käyttökelpoinen työkalu todellisesta kielenkäytöstä peräisin olevan tutkimusaineiston kuvaukseen. Katson sen sopivan työkaluksi omaankin tutkimukseeni, sillä se sopii hyvin liikeverbien käsitteilyyn. Polun tapahtumakehyksessä ikkunoidaan polku eli kehys kuvaa entiteetin konkreettista tai fiktiivistä liikettä lauseessa olevien lokaatioiden välillä. Kuten esimerkissä (2) on tehty, polun tapahtumakehyksestä voidaan erottaa kolme mahdollista vaihetta: alkuosa, keskiosa ja loppuosa. Nämä kolme vaihetta on siis kielellisessä ilmaisussa kuvattu eksplisiittisesti tai jätetty kokonaan ilmaisematta. Esimerkissä (2) kohta (a) kuvaa koko polun kattavaa maksimaalista ikkunointia eli koko polku on ikkunoitu. Kohdassa (b) yksi polun osa, keskiosa, on jätetty huomion ikkunan ulkopuolelle ja kohdassa (c) on ikkunoitu vain

yksi polun osa eli loppuosa. Polun tapahtumaketjussa liikkuja ja liike ovat aina huomion ikkunassa, kun taas liikeradan eri osat voidaan ilmaista tai jättää ilmaisematta. Ne kuitenkin käsitetään keskeisiksi polun käsitteistyksen kannalta. (Talmy 2000a: 265–266; Nurminen 2015: 113–114.)

Kun entiteetin kulkeman polun alku- ja päätepisteiksi käsitetään toisistaan erilliset lokaatiot, liike käsitteistetään **avoimeksi poluksi**. Esimerkissä (2) on kuvattu tällainen avoin polku. Avoin polku voi olla konkreettinen tai abstraktinen polku. (Nurminen 2015: 113.) Polku voi olla avoimen lisäksi myös suljettu. **Suljettu polku** eroaa avoimesta siten, että siinä alku- ja päätepiste käsitetään samaksi lokaatioksi. Nurminen (2015: 116) havainnollistaa suljettua polkua esimerkeillä *Hakisitko maidon jääkaapista* ja *Hakisitko maidon pöytään*, joiden voidaan katsoa viittaavan samaan tilanteeseen, mutta jotka ikkunoivat eri osat suljetusta polusta. Suljettu polku hahmottuu jääkaapin ja pöydän välille, ja pöytä voidaan nähdä sekä liikeradan alku- että päätepisteenä. *Jääkaapista* ikkunoi alkuosaa ja *pöytään* loppuosaa. Poluksi käsitetään myös fiktiivinen liike, jossa kielenkäyttäjän huomio siirtyy vaiheittain polkua pitkin lokaatioiden välillä. Tällöin entiteetti ei siis liiku, vaan kyse on kielenkäyttäjän tarkastelun etenemisestä. (Talmy 2000a: 265–269; Nurminen 2015: 116.) Tyypillisenä esimerkkinä tällaisesta ilmauksesta on *Polku kiertelee vuoren rinteillä*. Siinä itse subjektin tarkoitteen liikettä ei kuvata, vaan kuvauksen kohteena on subjektin tarkoitteen ulkomuoto. (Huumo & Sivonen 2010: 22–23.) Oman tutkimukseni kannalta keskeisin on kuitenkin avoin polku, jossa alku- ja päätepiste ovat eri lokaatioita. Tällainen esimerkki aineistossani on lause *Ovesta saapastelee sisälle aikuinen ihminen mitään sanomatta*. Siinä polun alkupiste on *ovesta* ja päätepiste *sisälle*. Lauseen kuvaamassa tilanteessa siis muuttuja konkreettisesti liikkuu lokaatioiden välillä.

2.4. Liikeverbeistä

Liike on ihmiselle luontaista, ja liikkuva olio vetää luonnostaan huomiota puoleensa. Siksi liike on inhimillisessä kokemuksessa keskeistä. Se on yksi keskeisimmistä inhimillisistä peruskäsitteistyksistä tai kognitiivisista hahmotuksista. Liikeverbejä pidetään prototyypisimpinä verbikategorian edustajina ja liikeverbien kenttää leksikon keskeisimpänä edustajana. (Sivonen 2005b: 1–7; Hamunen 2012: 111.) Konkreettisella liikkeellä tarkoitetaan sitä, kun muuttuja siirtyy suhteessa kiintopisteeseen. Jokin siis liikkuu

jossakin. Esimerkki **konkreettisesta liikkeestä** on aineistoni lauseessa *Mies löntystää kotiin*. Tässä esimerkissä muuttujana toimiva *mies* liikkuu konkreettisesti kielenulkoisessa todellisuudessa. Tällaista prosessia voidaan pitää predikaation prototyyppisenä hahmona liikeverbikuvauksessa. (Sivonen 2005a: 42–43.)

Aina liike ei kuitenkaan tarkoita konkreettista ja todellista liikkumista kielenulkoisessa todellisuudessa, vaikka lauseessa olisikin liikeverbi. Liike voi olla **abstraktista liikettä**, jolloin lause ilmaisee tyypillisesti muuttujan olotilassa tapahtuvaa muutosta tai muuta toimintaa kuin liikettä. (Sivonen 2005a: 43.) Abstraktinen liike on esimerkiksi aineistoni lauseessa *Mutta miettikääpä, millä tiellä Suomi löntystää?* Maailmantiedon perusteella tiedetään, että muuttujana oleva *Suomi* on valtio, eikä se voi konkreettisesti liikkua kielenulkoisessa todellisuudessa. On siis kyse abstraktista liikkeestä, joka kuvaa jonkinlaista Suomen valtion olotilaa. Ensyklopedisen tiedon perusteella osaamme siis tulkita, että lauseen ilmaismassa tilanteessa muuttuja ei todellisuudessa välttämättä liiku, vaikka lauseen kirjaimellinen tulkinta esittäisi tilanteen siten, että muuttuja liikkuisi (Talmy 2000a: 101).

Talmy (2000b: 25–26) käsittää liikeasiantilan siten, että siinä on kaksi pääkomponenttia. Ne ovat itse liike ja sitä spesifioivat oheispiirteet. Liike jakautuu edelleen neljään osaan, joita ovat liikkuva olio eli muuttuja, kiintopiste, muuttujan kulkema reitti sekä liikkeen piirre. Oheispiirteet taas ilmaisevat esimerkiksi liikkeen syytä tai tarkoitusta. Talmyn luokittelun mukaan yksi luokka koostuu verbeistä, joiden keskeinen merkitys ei ole paikan muutos, vaan verbit korostavat jotakin muuta seikkaa. Nämä verbit leksikalisivat rakennetta Liike + Oheispiirteet. Verbien, joihin on leksikalisoitunut rakenne Liike + Reitti, keskeisin merkitys taas on paikan muutos. Muita ryhmiä ovat Liike + Muoto sekä Liike + Ympäristö. (Talmy 2000b: 27, 49, 57, 60.)

Myös Pajunen (2001: 185–199) on esitellyt oman jakonsa. Pajusen mukaan liike voidaan ensinnäkin jakaa kahtia lokomotionaaliseen ja orientaation muutosta edellyttävään liikkeeseen. Lokomotionaalisisessa liikkeessä kyse on ensisijaisesti maantieteellisestä paikan muutoksesta. Orientaation muutoksessa on kyse ruumiin tai ruumiinosan asennon muutoksesta. Lokomotionaalisen liikkeen Pajunen jakaa edelleen dynaamiseen, omavoimaiseen sekä kausatiiviseen liikkeeseen. Näistä oman tutkimukseni kannalta olennaisin ryhmä on **omavoimainen liike**. Se ilmaisee tyypillisimmin väylällä etenemistä. Se suhteutetaan pintaan horisontaalisesti tai vertikaalisesti. Horisontaaliseen ryhmään kuuluvat

juuri esimerkiksi kävelyä ja kulkemista ilmaisevat verbit. Vertikaaliseen ryhmään taas kuuluvat hyppäämistä, nousemista, laskemista ja kiipeämistä ilmaisevat verbit.

Omavoimaista liikettä ilmaisevat verbit voidaan edelleen jakaa niin sanottuihin kulkemis- ja liikkumisverbeihin. Kulkemisverbit ilmaisevat liikkujan kontrolloimaa liikettä, joka on yleensä suuntaista ja etenevää. Tällaisia verbejä ovat esimerkiksi *kävellä*, *juosta* ja *seurata*. Liikkumisverbit ilmaisevat sellaista liikettä, joka on heikommin liikkujan kontrollissa ja vähemmän etenevää. Tähän ryhmään taas kuuluvat esimerkiksi verbit *horjua* ja *heilua*. (Pajunen 2001: 185–199.) Tutkimani verbit *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* siis kuuluvat tämän luokittelun mukaan omavoimaista liikettä ilmaiseviin verbeihin, tarkemmin kulkemisverbeihin.

Liikeverbi voi sisältää sekä itse liikkeen että tavan komponentit. Esimerkiksi lauseessa *Pallo vierii lattialla* verbillä *vieriä* on liikkeen ja tavan komponentit. *Vieriä* kuvaa eteenpäin liikkumista sekä sitä, että jokin olio, tässä tapauksessa *pallo*, pyörii oman akselinsa ympäri. (Talmy 2000b: 36, Sivonen 2005a: 23.) Pajusen (2001: 188–189) mukaan suomen kielessä esimerkiksi tapaa leksikalisoidaan liikeverbeihin runsaasti. Jos tapaa ilmaistaan erikseen, se tehdään verbin infinitiivimuodolla (*juosta kipittäen*) tai adjektiivikantaisella adverbilla (*juosta nopeasti*). Muuttujan hahmo, eli liikkujan ruumiin ja raajojen asento, muuttuu, ja muutos korreloi liikkumistapaan. Esimerkiksi omavoimaisessa liikkeessä liikkujan hahmo vaihtelee liikkeen aikana. Esimerkiksi tietyllä ruumiinosalla liikkuminen edellyttää tietyssä asennossa olemista. Myös liikkeen nopeus ja liikkujan asento korreloivat. Liikeverbin koodaamat liikkujan ominaisuudet koskevat äärihahmoa, joka vaihtelee liikkujan materiaalisten ominaisuuksien sekä liikkeen laadun mukaan. Tällöin esimerkiksi lihavan ihmisen juoksua ei voisi Pajusen ajattelutavan mukaan kuvata verbillä *leuhottaa*. Deskriptiiviset liikejuuret ilmaisevat Pajusen mielestä siis liikkeen tavan lisäksi myös yleisesti liikkujan ominaisuuksia. Deskriptiivisissä verbeissä, jotka sisältävät olion ominaisuuksia, liike, äärihahmon muutokset, tapa ja usein liikkeen aikainen aktiivialue liittyvät erottamattomasti toisiinsa. Aktiivialueella Pajunen tarkoittaa samaa kuin kognitiivisen kieliopin käsite aktiivinen vyöhyke. Sen muodostavat relaatioon osallistuvan muuttujan ja kiintopisteen relevantit kohdat. (Langacker 1987: 271–274; Leino 1993: 102.)

Sivosen (2005a: 45–46) mukaan liikeverbisemantiikassa keskeistä on verbin tapa spesifioida prosessin muuttuja. Sivonen ajattelee, että verbi spesifioi osoittamansa prosessin tietynlaiseksi sen sijaan, että verbi edellyttäisi tietyntarkoitteisen subjektin. Liikeverbi ei siis koodaisi kategorisesti liikkujaa, vaan liikkeen ominaisuuksia. Nämä ominaisuudet yhdistyvät luontevasti tietynlaiseen liikkajaan. Näkemys eroaa edellisessä kappaleessa esittelemästäni Pajusen (2001: 188–189) näkemyksestä. Sivosen mielestä siis esimerkiksi *leuhottaa*-verbi voisi näin liittyä myös lihavan ihmisen liikkumiseen, jos halutaan ilmaista sitä, että henkilö liikkuu vaikkapa tietyssä tilanteessa lihavuudestaan huolimatta hyvin keveästi tai huomaamattomasti. (Sivonen 2005a: 46.)

Pajunen (2001: 199–200) kertoo, että suomen kielessä väylään suhteutuvan liikkeen valtatyyppiä edustavat askelverbit. Ne ilmaisevat etenevää liikettä. Askelverbejä voidaan luokitella suhteessa pintaan sekä aktiivialueen perusteella. Esimerkiksi verbissä *kävellä* pinta tukee liikkujaa, kun taas verbissä *rämpä* pinta ei tue liikkujaa. Myös kahden pinnan välillä voi tapahtua liikettä, kuten verbissä *pudota*. Aktiivialue taas vaihtelee alaraajan osissa, ja pääosassa on luonnollisesti kyse jalan liikkeistä. Aktiivialueena voi olla Pajusen mukaan myös koko alaraaja lantiosta lähtien, jolloin yleensä on kyseessä liikkujan äärihahmoliikettä ilmaiseva verbi. Pajunen tekee näiden kriteerien perusteella seuraavanlaisen askelverbien jaon edelleen ryhmiin: juoksemis-, hiipimis-, kävelemis-, hyppäämis-, ontumis-, ryömimis- ja konttaamis-, uimis-, kiipeämis-, ja ajamisverbit. Askelverbit voivat saada sekä olo- että suuntasijaisen kiintopisteen. Pajunen mainitsee, että juuri askelverbejä on suomessa paljon, ja tässä luokassa on paljon deskriptiivistä ainesta. Tutkielmassani esiintyvät verbit ovat siis Pajusen luokittelun mukaan askelverbejä.

Kävelemisverbeissä ei voi aina erottaa toisistaan liikkujan äärihahmoa ja korrelaatiota askelpituuteen ja nopeuteen. Seuraavaksi käsittelen Pajusen luokittelun mukaan tapaa leksikalisoivia kulkemisverbejä. Verbit, jotka koodaavat lyhyttä askelta, ilmaisevat myös liikkumisen raskautta. Vanhalle ihmiselle on ominaista lyhyt ja raskas askel, jota koodaa esimerkiksi verbi *köpöttää*. Lapselle taas ominaista on lyhyt ja kevyt askel, jota koodaa esimerkiksi verbi *kipsutella*. Pitkäaskeleista kävelemistä ilmaisee esimerkiksi yksi oman tutkimukseni kohteena olevista verbeistä, *lampsia*. Tällaiset verbit voivat koodata myös liikkujan ominaisuutta, kuten esimerkiksi pitkäjalkaisuutta. Lyhyt- ja pitkäaskelinen liike voivat molemmat olla sellaisia, joilla voidaan edetä nopeasti. Hitaaseen liikkeeseen viittaavat verbit viittaavat myös liikkujan ominaisuuksiin, tarkemmin sellaisiin puutteisiin,

jotka tekevät liikkujasta hitaan verrattuna nopeaan liikkajaan. Esimerkiksi verbi *laahustaa* kertoo, että liikkujan askel ei nouse riittävästi. Verbit koodaavat usein hitauden lisäksi myös muuta vaivallisuutta, kuten liikkujan kankeutta tai lihavuutta. Esimerkiksi oman tutkimukseni tutkimuskohteena oleva verbi *löntystää* koodaa liikkujan askeleen raskautta. Tällaiset lönyttämisverbit, joihin *löntystää* kuuluu, eroavat ontumisverbeistä siten, että ontumisverbeihin liittyy lisäksi epäsymmetristä liikettä. (Pajunen 2001: 204–206.)

3. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

3.1. Tutkimusaineisto

Tutkin verbien *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* esiintymistä internetin keskustelupalstoilla. Keskustelupalstoilla esiintyy kahden- tai monenvälistä vuorovaikutusta, jossa osallistujien vuorot rakentavat merkitystä (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 13). Keskustelupalstojen kieli on puhekielisempää kuin esimerkiksi sanomalehtien normitettu kieli. Kokemukseni pohjalta tutkimiani verbejä käytetään luontevammin keskustelupalstojen kielessä kuin sanomalehtikielessä. Oletan niiden myös esiintyvän useammin keskustelupalstoilla. Tämän vuoksi olen jättänyt sanomalehdistä kerätyt korpukset kokonaan pois aineistoa hankkiessani. Olen kerännyt aineistoni Kielipankin konkordanssihakuohjelma Korp-korpuksesta¹ syyskuussa 2017, mutta olen täydentänyt sitä vuoden 2018 tammikuun ja maaliskuun aikana. Olen rajannut aineistoni pelkästään Suomi24-korpukseen, jossa on 2 821 358 728 sanetta ja 269 582 529 virkettä. Laajennetun haun hakukriteeriksi olen asettanut sen, että hakutulokset sisältävät jonkin verbeistä *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* jossain muodossa. Aineistooni päätyneet tapaukset olen valinnut satunnaisesti, ja olen kerännyt yhteensä 500 esimerkkiä, joissa tutkimani verbit esiintyvät. Olen koonnut aineistoni siten, että jokaista verbiä on 100 kappaletta.

Korpuksen käyttö analyysissa on empiiristä, ja korpusanalyysissa analysoidaan aitoa kielenkäyttöä. Korpuksessa hyödynnetään suurta kokoelmaa luonnollista tekstiä, ja analyysissa käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää. (Biber, Conrad & Reppen 2000: 4.) Oma tutkielmani ei ole varsinaista korpuslingvistiikkaa, mutta hyödynnän korpuksesta saatavaa aineistoa juuri sen vuoksi, että saan käsityksen aidosta kielenkäytöstä. Korpuksesta saatava aineisto on paras vaihtoehto tällaiseen tutkimukseen, sillä se antaa aidon kuvan siitä, miten tutkimiani verbejä on käytetty ihmisten tuottamissa teksteissä. Verkkokeskustelua on kuvattu kasvottomaksi, sillä osallistujat eivät näe toistensa ilmeitä ja eleitä. Kielenulkoiset tekijät jäävät näkymättömiksi, ja vain kirjalliset tuotokset ovat näkyvillä. (Tanskanen 2014: 51.) Etenkin internetin keskustelupalstoilla kielenkäytön voi mielestäni ajatella olevan tästä syystä aitoa, sillä osallistujat pysyvät

¹ Korp on vapaasti saatavilla osoitteessa <https://korp.csc.fi/>.

anonyymeina. Tämä nähdäkseen poistaa kirjoittajien mahdollisia suodattimia sille, mitä he voivat keskustelupalstoille kirjoittaa.

3.2. Tutkimusmenetelmät

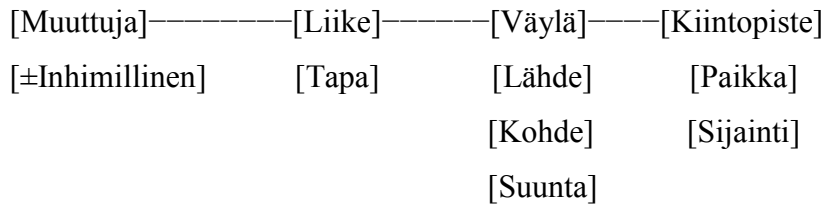
Tutkin verbejä työssäni liikemallin avulla sekä huomion ikkunoinnin menetelmällä. Tässä luvussa esittelen ensin liikemallin osat ja sen, miten aion hyödyntää sitä tutkielmassani. Aikaisemmin kerroin huomion ikkunoinnista teorialuvussa 2.3. Huomion ikkunointi. Tässä luvussa kerron tarkemmin siitä, miten huomion ikkunointi tutkimukseni menetelmänä toimii.

Markus Hamunen (2012: 111–113) on kehittänyt Talmyn (2000b: 25–28) ja Sivosen (2005a: 55) esitysten pohjalta kuvion, jossa hän kuvaa skemaattisen liikemallin. Liikemalli perustuu liikkeen käsitteellisiin osatekijöihin ja semanttisiin piirteisiin. Hamunen on käyttänyt tätä liikemallia taustana tutkiessaan liikettä kuvaavien koloratiivirakenteiden semantiikkaa. Liikemalli on kognitiivinen käsitteistys, joka koostuu neljästä osasta. Muuttuja on se osa, joka liikkuu, liike itse liiketapahtuma (esimerkiksi juokseminen tai lentäminen) ja väylä se, josta lähtien, jota pitkin ja johon päättyen etenevä liike tapahtuu. Kiintopiste taas yleensä on joko paikka, sijainti tai tila, jossa liike tapahtuu, ja transitiivisissa tapauksissa sekä liikutettava että paikka. (Hamunen 2012: 111–113.)

Liikemallin osat ja piirteet toteutuvat kielellisissä ilmauksissa eri tavoin. Esimerkiksi lauseessa *Vanhemmat työntekijät löntystävät hitaasti*² muuttujana on *vanhemmat työntekijät* ja *hitaasti* ilmaisee liikkeen tapaa. Liikemallin osat ja piirteet rakentavat karkean kuvan kielellistä ilmausta vastaavasta liikkeen mielikuvaisuudesta. Käytän tutkielmassani analysoimisen taustalla tätä liikemallia. Olen muuttanut liikemallia omaan analyysiini soveltuvaksi, ja se on hieman erilainen kuin Hamusen esittämä malli. Hamusella on esimerkiksi liikemallin osina näkyvillä liikkeen kesto sekä kiintopisteen kohdalla kiintopisteen sijainnin ja paikan lisäksi materiaali (Hamunen 2012: 112). Esittelen liikemallin kuviossa 1.

² Esimerkki on oma mukaelmani aineistoni tapauksesta.

[TILANNE]

KUVIO 1. Liikemalli.

Kuviossa 1 liikemallin yläpuolella on TILANNE. Hamunen (2012: 112–113) kertoo, että jotkin liiketapahtuman tulkintaan liittyvät piirteet nousevat esiin vasta silloin, kun konteksti on laajempi. TILANNE edustaa tulkinnallisuutta ja kontekstuaalisia tekijöitä. TILANNE edustaa myös kielenkäyttäjille yhteistä maailmantietoutta, joka rakentaa tulkintapohjaa kuvatulle liikkeelle. Kaikki sellainen merkitys, joka ei ole suoraan koodautunut kielellisten ilmausten muotoon, mutta joka vaikuttaa ilmauksen tulkintoihin, sijoittuu TILANTEESEEN.

Relationaalsiin predikaatioihin liittyy kuvio–tausta-asymmetrian luontainen jako, joka on jako muuttujaan ja kiintopisteeseen. Muuttuja on predikaation korosteisena esiintyvä entiteetti. Toinen tai muut relaation hahmottamista entiteeteistä toimivat kiintopisteinä. (Leino 1993: 72–74, 80). Pajusen (2001: 185–199) luokittelun mukaan liikeverbbit voidaan jakaa erilaisiin ryhmiin, joista oman tutkimukseni kannalta olennaisin ryhmä on omavoimainen liike. Se ilmaisee tyypillisimmin väylällä etenemistä. Omavoimaisessa liikkeessä muuttuja on tyypillisesti elollinen (Hamunen 2012: 113). Tämän vuoksi aineistoni kaltaisten lauseiden muuttujat olisivat hypoteettisesti elollisia. Liikeverbien yhteydessä muuttujat voivat kuitenkin viitata keskenään hyvin erilaisiin entiteetteihin (Leino 1990: 412).

Nurmisen (2015: 79) tutkimusaineistoon sisältyy lauseita, joissa mikään lauseen nominaalisista lauseenjäsenistä ei toimi subjektin funktiossa. Niissä ei siis ole subjektimuuttujaa. Tällaisia lauseita ovat esimerkiksi ilmisubjektittomat nollapersoonaa- ja passiivilauseet. Nollapersoonaa ja passiivia yhdistää henkilöviitteisyys, eikä viittauksen ymmärtäminen edellytä erikseen mainittua subjektilauseketta (Laitinen 1995: 339). Vaikka tekijää

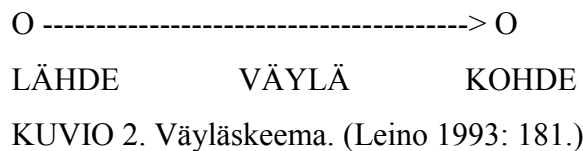
ei eksplisiittisesti ilmaista, nollapersoona- ja passiivilauseet sisältävät usein tunnistettavaksi tarkoitetun tekijän, joka usein ymmärretään nimenomaan puhujaa tai kuulijaa tarkoittavaksi (Vilkuna 2000: 138–139). Muuttujan tai kiintopisteen mainitsematta jättäminen ei ole ongelmallista. Relaation merkitykseen nimittäin sisältyvät sekä muuttuja että kiintopiste, vaikka ne eivät saisikaan eksplisiittistä ilmaisua kaikissa rakenteissa tai konteksteissa. Muuttujan ja kiintopisteen korosteisuus perustuu verbien ilmaisemien relaatioiden tapauksessa siihen, että ne ovat sidoksissa verbin semantiikkaan. (Langacker 2008: 113.)

Nurmisen (2015: 80) esimerkeissä *Eduskunnassa tehdään lakialoitteita* ja *Esitelmää ei tee helposti* vain kiintopisteet, joita ilmaisevat objektit *lakialoitteita* ja *esitelmää*, saavat eksplisiittisen ilmauksen. Muuttujana näissä lauseissa on implisiittinen kokija tai tekijä. Lauseessa *Eduskunnassa tehdään lakialoitteita* muuttujana on monikollinen tarkoite ja lauseessa *Esitelmää ei tee helposti* muuttujana on kuka tahansa, joka samaistuu esitelmän tekoon. Omassa aineistossanikin on tällaisia tapauksia, joissa muuttujaa ei ole ilmaistu erikseen eksplisiittisellä ilmauksella, vaan se on pääteltävissä kontekstista.

Verbejä tutkiessa kiinnostavaa on tapa, jolla lauseen muuttuja liikkuu. Keskitynkkin tarkastelemaan etenkin liikkeen tapaa. Hamusta (2012: 127) mukailten tarkastelen sitä, onko lauseista erotettavissa sellaisia piirteitä, joista käy ilmi esimerkiksi muuttujan liikkumisen nopeus, hitaus, keveys, raskaus, aktiivisuus tai laiskuus. Yleensä tällaisia liikkeen ominaisuuksia ilmaistaan *sti*-adverbeilla ja muilla toiminnan tapaa luonnehtivilla adverbialleilla. Tällaisia ominaisuuksia voisivat Hamusen (2012: 127) mukaan olla esimerkiksi *nopeasti* ja *vauhdilla*. Tutkittavat verbit sisältävät jo itsessäänkin jonkinlaisen liikkeen tavan. Esimerkiksi verbiin *löntystää* liittyy raskas askel (Pajunen 2001: 206).

Olen kertonut Pajusen (2001) verbiluokittelusta luvussa 2.4. Liikeverbeistä. Tutkimani verbit ovat askelverbejä, jotka ovat tyypillisesti tapaa leksikoivia verbejä (Pajunen 2001: 198). Myös Mikone (2002: 119) mainitsee deskriptiivisten sanojen merkityksen olennaisimman piirteen olevan kuvailevuus. Tämä antaa jo jonkinlaista tietoa siitä, millaista muuttujan liikettä lauseilla kuvataan. Pyrin analyysissäni ottamaan huomioon sekä ne adverbialit, jotka luonnehtivat liikkumisen tapaa, että tavan, jonka verbi jo itsessään sisältää. Mielenkiintoista on myös tarkastella sitä, onko tapauksissa tapaa ilmaisevia rakenteita, jotka eivät ole semanttisesti saman kaltaisia verbin kanssa.

Väylä on se liikemallin osa, joka tarkoittaa sitä, josta lähtien, jota pitkin tai johon päättyen etenevä liike tapahtuu. Leinon (1993: 180–181) mukaan väylän määrittää katkeamaton sarja lähteen ja kohteen välisiä pisteitä. Se on siis reitti, jota pitkin päästään pisteestä toiseen eli lähteestä kohteeseen. Reitin voidaan ajatella olevan myös todellinen tai kuviteltu polku, jota pitkin muuttuja siirtyy kiintopisteessä tai kiintopisteeseen. Lauseen *Pekka kierteleä tunturissa* kiintopisteinä on tunturi. Lause ilmaisee tilannetta, jossa reitti muodostuu niistä tunturin pinnan kohdista, joissa Pekka on kulloisenkin liikeprosessin vaiheessa. Muuttujan peräkkäiset sijaintipisteet muodostavat siis jonon, ja tästä jonosta muodostuu reitti. (Sivonen 2005a: 53.) Väylä on suuntainen, ja siihen liittyy yleensä myös aikaulottuvuus. Leino on esittänyt väyläskeeman kuvion 2 mukaisesti.

Tutkimani verbit ilmaisevat omavoimaista liikettä, ja omavoimainen liike ilmaisee tyyppillisimmin väylällä etenemistä. Väylällä voi olla kielennettynä alku- ja loppupiste, mutta ne eivät ole väylän välttämättömiä vaan mahdollisia kielennettyjä osia. Väylä voi olla suljettu (*löntystin karkuun pois rannalta dyynien keskelle*), jolloin väylällä on sekä kielennetty alku- että loppupiste. Kun väylällä on vain alku- tai loppupiste, se on jommastakummasta päästä avoin (*omistajat senku löntystävät paikalle*). Väylä voi olla myös kokonaan avoin (*pulloposket löntystää kakrujen kanssa pitkin katuja*). Vaikka lauseessa olisi näkyvissä vain esimerkiksi väylän alkupiste, voi päätepisteen olettaa ilmenevän kontekstista. TILANNE siis auttaisi tässä tapauksessa tietämään, mikä on väylän päätepiste. (Hamunen 2012: 112.)

Olen kertonut luvussa 2.3. Huomion ikkunointi Talmyn (2000a) ikkunoinnin menetelmästä. Käyttäessäni huomion ikkunointia yhtenä menetelmänäni tarkastelen sitä, mitä polun tapahtumakehyksen osia on ikkunoitu ja mitä on jätetty huomion ikkunan ulkopuolelle. Tarkastelen siis sitä, mitä polun osia aineistoni lauseissa on kielennetty ja mitkä osat on jätetty kokonaan kielentämättä. Edellä käsittelemäni väylä koostuu lähteestä, eli siitä, josta lähtien liike tapahtuu, siitä, jota pitkin liike tapahtuu, sekä kohteesta, johon liike päättyy. Polun tapahtumakehyksessä kuvataan entiteetin liikettä lokaatioiden välillä (Talmy 2000a: 265–266). Katson aiheelliseksi käsitellä väylää huomion ikkunoinnin

avulla, sillä väylän kielennetyt lähde, se, jota pitkin liike tapahtuu ja kohde tarkoittavat nähdäkseni samaa kuin polun kielennetyt alku-, keski- ja loppuosat. Se väylän osa, jossa muuttuja on liikeprosessin alkupisteessä, vastaa siis polun tapahtumakehyksen alkuosaa, joka on kielennetty. Omassa työssäni polun keskiosa on melko tarkkaan rajattu luokka. Katson, että keskiosa on ikkunoitu silloin, kun lauseessa on suuntaa (*vastaan*) tai kohdetta (*kohti*) ilmaiseva osa. Keskiosa voi myös ilmaista, mitä pitkin muuttujan liike etenee (*pitkin tietä*). Tämä tulkintani eroaa esimerkiksi Holmbergin (2016: 27) tutkielmasta siten, että Holmberg laskee polun keskiosaksi myös liikkumisen tapaa ilmaisevat osat (*pelokkaasti*). Katson myös mahdolliseksi tilanteet, joissa mitään polun osaa ei ole ikkunoitu. Tällainen on esimerkiksi aineistoni lause *Lopulta auringon alla talsi nykyihminen*. Tässä esimerkkitapauksessa kiintopisteenä on *auringon alla*, mutta muuttujan eli *nykyihmisen* kulkemaa polkua ei ole ikkunoitu.

Luvussa 2.1. kerroin muuttuja–kiintopiste-jaosta. Kiintopiste on siis se tai ne relaation hahmottamat entiteetit, jotka eivät ole korosteisia osia suhteessa muuttujaan (Leino 1993: 80). Prototyypisessä liikeprosessissa kiintopiste on suhteellisen laaja ja paikallaan pysyvä entiteetti (Leino 1990: 412). Langacker (1987: 231–236) ajattelee, että vain transitiiviverbeillä on varsinainen kiintopiste. Prototyypinen liikeverbi on intransitiivinen, joten sen osoittamassa prosessissa kiintopisteen määrittäminen on ongelmallisempaa (Sivonen 2005a: 47). Leinon ja Onikin (1992: 36) mukaan lokatiiviadverbiaali voi edustaa kiintopistettä intransitiivilauseissa. Leino (1993: 85–86) ajatteleekin *lähteä*-verbin täydennyksen olevan kiintopiste, vaikka se on tyypillisesti paikallissijainen (*Lapsi lähti kouluun ~ matkalle ~ talosta ~ pihalta*). Prosessi on prosessuaalinen relatio ja edellyttää vähintään kahta osallistujaa. On siis luontevaa ajatella, että liikkuvaa oliota osoittava argumentti on muuttuja ja paikanilmaus kiintopiste. (Päiviö 2007: 32, Sivonen 2005a: 49.)

Sivonen (2005a: 49) onkin päätenyt omassa työssään siihen, että hän pitää kiintopisteinä varsinaisia objekteina toimivia kiintopisteitä (*Pekka kiertää taloa*) sekä lokatiiviadverbiaaleina toimivia ilmauksia (*Pekka kiertelee metsässä*). Nurmisen (2015: 80–81) tutkimusaineistossa vain *tehdä*-verbin sisältävät lauseet saavat objektin. Siksi hänkin on päätenyt siihen, että lauseet, joissa pääverbinä on *olla* tai *tulla*, kiintopisteeksi on tulkittava jokin muu kuin objekti. Tutkimani verbit ovat intransitiivisia, joten niissä ei ole objektia. Tämän vuoksi kiintopisteen määrittely on ongelmallista myös omassa tutkimuksessani. Luokittelun omassa tutkimuksessani kiintopisteen edustajiksi paikkaa ilmaisevia

adverbiaaleja, kuten esimerkiksi *kadulla*. Hamusta (2012: 111–113) mukaillen käsittelen kiintopisteenä paikkaa tai sijaintia, jossa liike tapahtuu. Suuntaa ilmaisevia adverbiaaleja käsittelen kohdissa, joissa tutkin muuttujan liikkeen väylää. En siis luokittele omassa työssäni kiintopisteiksi esimerkiksi ilmaisuja *kouluun* tai *pihalta*, sillä käsittelen niitä huomion ikkunointia koskevassa luvussa. Katson tämän selkeyttävän työni rakennetta ja vähentävän toistoa.

Tutkimukseni on kvalitatiivista. Teen tutkimuksessani laadullista analyysia, jonka perusteella jaan aineistossani olevat tapaukset eri ryhmiin. Käytän analyysissäni myös erilaisia määrällisten osuuksien ilmaisuja havainnollistamisen tarkoituksessa. Analysoidessani aineistoni tapauksia jakaen niitä kuviossa 1 esittämäni liikemallin mukaisiin ryhmiin käytän tutkijan kielitajuani eli introspektiota. Introspektion käyttöön pohjautuvaa lingvistiikkaa on puolustanut etenkin Talmy (2007). Introspektion on Talmyn mukaan tietoista huomiota, jonka kielenkäyttäjä kohdistaa kielenpiirteisiin sellaisina kuin ne ilmenevät hänen kognitiossaan. Introspektion ei ole vain lingvistiikan tutkimusmetodi. Se on arkipäiväinen ja kaikille ihmisille yhteinen kyky, jota jokainen harjoittaa jatkuvasti eri tavoin. Talmy korostaa, että merkityksen tutkimus on kielitieteen ala, jota ei voi harjoittaa käyttämättä introspektiota. (Huumo & Sivonen 2010: 34–35.) Semantiikan tutkimuksessa intuitio on tärkeä työväline. Intuition ohella tutkija saa tukea ratkaisuille sanakirjoista ja kielitieteellisestä teoriasta sekä tutkimusmetodista (Sivonen 2005a: 28). Tutkija tarvitsee introspektion lisäksi myös aineistoa, johon pohjata tutkimustaan. Ojutkangas (2008: 277) perustelee aineiston käyttöä introspektion ohella mielikuvituksen puutteella.

Liikeverbikuvauksessa predikaation prototyyppisenä hahmona voidaan pitää prosessia, jossa muuttuja siirtyy suhteessa kiintopisteeseen eli jokin liikkuu jossakin. Liikkuminen ei kuitenkaan ole aina konkreettista, vaan liikeverbi voi ilmaista myös abstraktista liikettä. (Sivonen 2005a: 42.) Tästä syystä on mielestäni relevanttia tarkastella myös sitä, ilmaisevatko aineistoni lauseet liikeverbistä huolimatta todellista kielenulkoisessa todellisuudessa liikkumista, vai onko kyseessä abstraktinen liike. Tarkastelen jokaisen verbin kohdalla aineistoni lauseiden jakoa konkreettisten ja abstraktisten liikkeiden välillä. Konkreettista liikettä kuvaa esimerkiksi lause *Oli jo aika myöhäinen kun saapastelin hotellin aulaan*. Muuttuja siis konkreettisesti liikkuu paikasta toiseen lokaatioiden välillä, vaikka muuttujan liikkeen alkupistettä ei ole kielennetty. Abstraktista liikettä taas edustaa

esimerkiksi lause *Näin sitä keveänä ja virkeänä tallustan taas elämäni loppuun asti*, jossa tallustaminen tarkoittaa elämistä kuolemaan saakka.

4. ANALYYSI

Tässä pääluvussa analysoin aineistoani luvussa 3.2. esittelemiä menetelmiä mukaisesti. Käsittelen jokaisen verbin kerrallaan siten, että yhden alaluvun alla on jokainen liikemallinen osa ja huomion ikkunoinnin käsittely. Luvun lopussa on vielä lyhyt koonti, jossa käy ilmi analyysin keskeiset tulokset.

4.1. *Lampsia*

4.1.1. Muuttujat *lampsia*-verbin lauseissa

Aineistossani sadasta *lampsia*-verbin sisältävistä lauseista jokaisessa on elollistarkoitteinen muuttuja. Vain yhdessä tapauksessa muuttuja on ei-inhimillinen. Tämä tapaus on esimerkki (3), jossa muuttujana on *kissa*. Kaikissa muissa tapauksissa on inhimillistarkoitteinen muuttuja. Aineistossani on kolme tapausta, joissa muuttujana on ihmisjoukkoon viittaava muuttuja. Nämä ovat esimerkeissä (4), (5) ja (6). *Lampsia*-verbin yhteydessä voi siis päätellä aineistoni perusteella olevan lähes poikkeuksetta inhimillinen muuttuja.

- (3) ***Kissa juu, eilen lampsi perässä alamökille, kun lautakasoja järkkäsin, kökötti siinä sen melkein pari tuntia vieressä.***
- (4) ***kun koko muu porukka ensitöikseen ovesta sisään astuttuaan lampsi kämpän toiseen nurkkaan edes noteeraamatta minua tai kaveriani***
- (5) ***Sukelluspiireissä lampsii monenkirjavaa sakkia.***
- (6) ***Tota porukkaa täällä lampsii ympäri Turkuu.***

Lampsia-verbin yhteydessä esiintyvistä muuttujista suurin osa viittaa joko kirjoittajaan itseensä (*lampsin kassan taakse*) tai yksikön toiseen persoonaan (*älä lampsi*). Niistä ei siis voi päätellä tarkemmin muuttujan ominaisuuksia. Tapauksissa, joissa inhimillistarkoitteiseen muuttujaan on viitattu muuten kuin vain persoonapronominilla, ei ole näkyvissä selkeitä yhtäläisyyksiä. Ainoa ryhmä, joka toistuu useammin kuin kaksi kertaa, on viittaus maahanmuuttajiin. Näitä tapauksia on kuitenkin vain 3 sadasta, joten näin pienestä määrästä ei voi tehdä johtopäätöksiä. Esittelen nämä tapaukset esimerkeissä (7), (8) ja (9).

- (7) ***Ja jos OOT tähän maahan muuttaja, niin lampsi nyt helvetissä omaan paratiisiisi takaisin, mitä täällä ruikutat ja kerjät***

- (8) *Uhri istuu tänä päivänä vankeudessa ja **somali** lampsii edelleen pitkin pieli-sentietä.*
- (9) *Vastaanottokeskuksista kunnille levitetty ruusuinen kuva vaihtuu synkäksi rahareikäksi, kun **kielteisen päätöksen saaneet** lampsivat toimeentuloluukulle.*

4.1.2. *Lampsia*-verbin kuvaama liike

Seuraavaksi tarkastelen sitä, millaista liikettä *lampsia*-verbi kuvaa. *Lampsia* kuuluu tapaa leksikoiviin askelverbeihin ja ilmaisee kävelyä pitkin askelin. Askeleen pituus ei kuitenkaan rajaa sitä, voiko liike olla nopeaa vai hidasta. (Pajunen 2001: 204–205.) *Lampsia*-verbin yhteydessä voisi siis luontevasti esiintyä niin nopeaa kuin hidastakin askelrytmiä ilmaiseva adverbiaali. Esimerkissä (10) *vähän vikkeliään* ilmaisee kirjoittaja halua saada toinen liikkumaan nopeasti. Esimerkissä (11) taas lamsimisen voisi tulkita olevan jonkinlaista hidasta ja päämäärätöntä liikettä, sillä siinä esiintyy adverbiaali *joutilaana*. *Joutilas* tarkoittaa ’toimetonta, vapaata, käyttämättömänä olevaa ja liikenevää’ (KS 2017: s.v. *joutilas*). Kirjoittaja myös kutsuu liikkujia veroilla elätettäviksi kansalaisiksi, joka sekin luo mielikuvaa siitä, että kirjoittaja ajattelee liikkumisen olevan jollain tavalla tehotonta.

- (10) *lopetat täällä härdäämisen ja lamsit **vähän vikkeliään** mun luo*
- (11) *Voi, että sitä joskus kaivelee ja pahastikin, kun ajelee juuri noissa Juha Sipilän kotikunnissa auton ratissa joutuun miettimään sitäkin asiaa, että tuollakin kyläraitilla **joutilaana** lamsii minunkin veroilla elätettäviä kansalaisia.*

Vaikka *lampsia* on jo itsessään tapaa leksikoiva verbi, analyysini perusteella *lampsia*-verbin yhteydessä esiintyy myös muita tapaa kuvaavia lauseenjäseniä. Esimerkissä (12) adverbiaali *rohkeesti* kuvaa tapaa, mutta tässä tapauksessa tapa viittaa enemmän liikkujan mielentilaan kuin itse liikkumisen tapaan. Esimerkeissä (13) ja (14) sen sijaan on predikatiiviadverbiaalit *sairaina* ja *vittuuntuneena*. Predikatiiviadverbiaalin tehtävässä ne luonnehtivat liikkujan tarkoitetta, joten nekään eivät varsinaisesti kuvaa liikkeen tapaa, vaan liikkujaa.

- (12) *Herra sitten vaan **rohkeesti** lamsii huomenna oveni taa.*
- (13) *Potilaat lamsivat **sairaina** pois.*
- (14) *Lampsi sitten **vittuuntuneena** pois ilman konetta ja sain kauan selittää vanhanliiton äijälle mistä oli kysymys*

Kuten jo luvussa 1.1. Tutkielman aihe ja tutkimusongelma kerroin, *Kielitoimiston sanakirjan* (2017) verkkoversio mainitsee verbin *lampsia* tarkoittavan kävelemistä varsinkin veltosti, kiireettä ja pitkin sekä rennoin askelin (KS 2017: s. v. *lampsia*). KS:n määritelmä eroaa aiemmin mainitsemani Pajusen (2001: 204–205) ajatuksesta siltä osin, että KS mainitsee kiireettä kävelyn. Omassa aineistossani on kuitenkin paljon sellaisia lauseita, joissa liikettä ei voi mielestäni tulkita veltoksi tai rennoksi, vaan pikemminkin päättäväiseksi askeltamiseksi. Tällaisia tapauksia oli sadasta lauseesta yhteensä 27. Niissä muuttuja on yleensä lampsimassa jonnekin vaatimaan jotakin tai menossa jonnekin ilman lupaa. Vaikka päättäväisyys viittaakin enemmänkin liikkujan mielentilaan, ajattelen sen tässä kohtaa vaikuttavan myös liikkumisen tapaan. Päättäväisessä liikkeessä korostuu ryhdikkyys ja askeleen ripeys. Esimerkissä (15) muuttuja on menossa pyytämättä johonkin eli siis päättäväisesti omasta tahdostaan. Esimerkissä (16) kirjoittaja kertoo vuokranantajan kiihtyneen ja sen johdosta lampsineen suoraan sisään. Esimerkissä (17) kirjoittaja miettii lampsivansa lähikauppaan kassan taakse kertomaan henkilökunnalle, että tuli töihin. Tulkitsen tämänkaltaiset lauseet sellaisiksi, joissa *lampsia*-verbi ilmaisee jonkinlaista päättäväisyyttä. Tällaisissa tapauksissa kyse ei ole minkäänlaisesta veltosta tai rennosta liikkeestä.

- (15) *Kannattaa pitää ovet lukossa jos ei halua että reinikaiset lampsii **pyytämättä** asuntoon sisään.*
- (16) *Jossain vaiheessa vuokranantajanainen **kiihtyi niin paljon, että lampsi suoraan sisään** ja meni laskemaan meille vuokratassa asunnossa olevat ihmiset!*
- (17) *käykö se muka niin että jos esim mä lampsin tuohon lähikauppaan ja **menen kassan taakse ja sanon toiselle työntekijälle/myymäläpäällikölle Mä tulin nyt toihin?***

Aineistostani on 3 sellaista lausetta, joissa *lampsia* ei kontekstista päätellen ilmaise konkreettista liikkujan liikettä lokaatioiden välillä, vaan tarkoittaa abstraktista liikettä. Esimerkissä (18) *lampsii* voisi tulkita viittaavan enemmänkin jonkinlaiseen olemiseen kuin konkreettiseen liikkumiseen. Esimerkissä (19) kirjoittaja kehottaa toista keskustelupalstan osallistujaa lampsimaan palstalta pois. Tämä tarkoittaa keskustelupalstalta poistumista eli nettisivun sulkemista, eikä kukaan konkreettisesti liiku mihinkään. Esimerkissä (20) taas on kyse verbin *lampsia* metaforisesta käytöstä. Oma tulkintani on, että *yksin lampsii elämän tietä eteenpäin* tarkoittaa eron jälkeen elämän jatkamista yksin ilman kumppania eikä näin viittaa muuttujan liikkeeseen lokaatioiden välillä.

- (18) *Sukelluspiireissä lampsii monenkirjavaa sakkia.*

- (19) *Sitten sinä voit ihan hyvin lampsia palstalta pois, koska olenhan jo empiirisesti todistanut että kissa ja leijona ovat samaa lajia, joten Darwinismin pohjalta lähtevät lajikäsitykset ovat siten silkkaa epätieteellistä huuhaata*
- (20) *ja kun eron hetki tulee ja yksin lampsii elämän tietä eteenpäin*

Loput eli 97 lausetta ovat sellaisia, joissa liikkuminen on konkreettista liikkumista lokatioiden välillä. Tällainen lause on esimerkiksi (21). Siinä kirjoittaja kehottaa toista konkreettisesti lampsimaan lähtöpaikastaan apteekkiin. Maailmantiedon nojalla tiedämme apteekin olevan konkreettinen paikka, johon voi mennä sisään.

- (21) *Mutta jos sinulla on vain jotain pieniä näppylöitä niin ehkä helpommi kävisi jos lampsisit johonkin apteekkiin ostamaan iholle tarkoitettuja tuotteita, jotka auttaisi vat tilanteeseesi.*

4.1.3. *Lampsia* ja huomion ikkunointi

Esittelen ensin taulukon 1, jossa olen eritellyt polun ikkunoitujen osien jakaumaa aineistoni *lampsia*-verbin sisältävissä tapauksissa. Taulukosta käy ilmi, mitkä polun osat on ikkunoitu ja mitkä ovat jääneet ilmaisematta. Olen havainnollistanut jakoa kappalemäärien avulla. Taulukossa 1 on lihavoituna ryhmä, jolla on suurin edustus *lampsia*-verbin sisältävissä lauseissa.

TAULUKKO 1. Polun ikkunoinnin jakautuminen *lampsia*-verbissä.

Ikkunoitu polun osa	Kpl
Alkuosa	1
Keskiosa	18
Loppuosa	61
Alku- ja keskiosa	0
Keski- ja loppuosa	0
Alku- ja loppuosa	8
Maksimaalinen ikkunointi	0
Ei ikkunointia	12
Yhteensä	100

Lampsia-verbin sisältävien lauseiden joukossa ei ole aineistossani yhtäkään tapausta, jossa olisi maksimaalinen ikkunointi. Yksikään tapaus ei siis ole sellainen, jossa jokainen polun osa tulisi ikkunoiduksi. Sellaisiakaan tapauksia ei ole, joissa olisi ikkunoitu polun alku- ja keskiosa. Aineistossani on ainoastaan yksi sellainen tapaus, jossa on ikkunoitu vain polun alkupiste. Tällainen on esimerkki (22), jossa erosijainen paikan adverbiaali *sieltä* kuvaa ikkunoinnin alkuosaa. Kuten taulukosta 1 käy ilmi, selvästi suurin ryhmä koostuu tapauksista, joissa on ikkunoitu pelkästään polun loppuosa. Niitä on aineistoni 100 tapauksesta 61. Loppuosat ovat yleensä tulosijaisia adverbiaaleja, jotka ilmaisevat muuttujan kulkeman väylän kohdelokaation. 34 lauseista, joissa on ikkunoitu pelkkä polun loppuosa, on sellaisia, joissa on päätepisteenä illatiivisijainen paikan adverbiaali. Tällainen lause on esimerkissä (23), jossa on illatiivisijainen paikan adverbiaali *toiseen liikkeeseen*. 15 tapauksessa polun loppuosa on ikkunoitu allatiivisijaisella kohdelokaatiota ilmaisevalla adverbiaalilla, kuten esimerkissä (24) *äänestyspaikalle*. Loput 12 lausetta on sellaisia, joissa loppuosa on ikkunoitu jollain muulla rakenteella. Esimerkissä (25) polun loppuosana on postpositiorakenne *mun luo*.

- (22) *Sieltä se kohta lampsii matkamuiisto-kassit tyhjää täynnä...*
 (23) *Joten lampsin toiseen liikkeeseen ja ostin käyttövalmiiksi asennetun koneen.*
 (24) *Hukkaan heitettyä energiaa oli lampsia äänestyspaikalle huhtikuussa, koska ääni meni hukkaan.*
 (25) *Lopetat täällä hädäämisen ja lampsit vähän vikkelään mun luo.*

Sellaisia tapauksia, joissa on ikkunoitu vain polun keskiosa, on aineistossani 18. Näissä tapauksissa polun keskiosa ilmaisee liikkujan reitin suunta eli sitä, mitä kohti tai mihin päin liikkuja kulkee. Esimerkissä (26) adverbiaali *kohti ulko-ovea* ilmaisee, mitä kohti liikkuja on etenemässä, mutta ei kuitenkaan ilmaise lopullista reitin päätepistettä. Esimerkissä (27) *eteenpäin* ilmaisee liikkujan suunnan. Yhtään sellaista lausetta ei ole, jossa olisi ikkunoitu sekä polun keski- että loppuosa. Aineistossani on kahdeksan tapausta, joissa on ikkunoitu polun alku- ja loppuosa. Kahdessa niistä on alkuosana ablatiivisijainen lähdelokaatio ja loppuosana allatiivisijainen kohdelokaatio. Niistä toinen on esimerkki (29). Tässä lauseessa on myös lokaatiota ilmaiseva adverbiaali *ihan mistä vaan*, mutta tulkitsen sen liittyvän enemmänkin jonkinlaiseen piittaamattomaan liikkeen tapaan kuin ilmaisevan liikkujan suuntaa.

- (26) *Isukki nousi ähkien ylös sohvaltaan ja lampsi mopsin pureskelemissa tossuisaan kohti ulko-ovea, samalla hän sieppasi tölkin mukaansa.*

- (27) *ja kun eron hetki tulee ja yksin lampsii elämän tietä **eteenpäin***
 (29) *Milloin te perkeleet oikein opitte, ettei **sieltä jalkakäytävältä** ja pysäköityjen autojen välistä lampsita **kadulle** ihan mistä vaan?*

Sellaisia lauseita, joissa ei ole ikkunoitu mitään osaa polusta, on 12. Niissä muuttujan kulkemaa reittiä ei ole kielennetty ollenkaan. Joissakin lauseissa on ilmaistu paikka, jossa muuttuja liikkuu, mutta liikkeen lähde- tai kohdelokaatiota ei ole kielennetty. Esimerkissä (30) ei käy ilmi muuttujan reittiä, vaan pääpaino tuntuu olevan siinä, minkälainen varustus hänellä on huonoon säähän nähden. Samoin esimerkissä (31) tuntuu olevan korostempaa muuttujan sotkuisuus eikä hänen kulkemansa reitti.

- (30) *Eräskin nuori henkilö lampsi räntäsateessa ilman pipoa kesäkengissä – en ihmettele että sairastuu.*
 (31) *Ja itse oli kuitenkin pahin sotkija; lampsi kurakengät jalassa sisällä ja jätti tavaran aina siihen, mihin ne sattuivat tippumaan.*

4.1.4. *Lampsia* ja kiintopisteet

Niissä lauseissa, joissa ei ole ikkunoitu mitään polun osaa, on kuitenkin eroteltavissa kiintopiste eli se lokaatio, jossa liike tapahtuu. Neljässä lauseessa on kiintopisteinä adessiivisijainen paikanilmaus. Tästä on esimerkki (32), jossa on lokaationa *kaduilla*. Esimerkissä (33) kiintopisteinä on adessiivisijainen *sisällä*, joka viittaa kontekstista päätellen jonkun kotona olemiseen.

- (32) *Nyhdän siellä **kaduilla** ei lampsi kuin työtävieroksuvia ituhippejä, joista ei yksikään kauppa elantaan saa.*
 (33) *Ja itse oli kuitenkin pahin sotkija; lampsi kurakengät jalassa **sisällä** ja jätti tavaran aina siihen, mihin ne sattuivat tippumaan.*

Aineistossani on myös sellaisia lauseita, joissa on lokatiivi-ilmaukselta vaikuttava adessiivisijainen paikanilmaus. Ne eivät kuitenkaan ilmaise mitään konkreettista paikkaa. Esimerkissä (34) *sukelluspiireissä* ei tarkoita mitään yksittäistä paikkaa tai tilaa, vaan viittaa tietyn ihmisjoukon, tässä tapauksessa sukeltajien, muodostamaan joukkoon. Esimerkissä (35) taas inessiivisijainen *räntäsateessa* ilmaisee vallitsevaa säätilyä, jonka vuoksi liike tapahtuma sijoittuu ulos. Esimerkissä (36) *halvassa trikoopaidassa* taas tarkoittaa sitä, että lauseen muuttujalla on tietynlainen vaatekappale yllään.

- (34) ***Sukelluspiireissä** lampsii monenkirjavaa sakkia.*
 (35) *Eräskin nuori henkilö lamsi **räntäsateessa** ilman pipoa kesäkengissä – en ihmettele että sairastuu.*
 (36) *Älä lamsi **halvassa trikoopaidassa** joka hoikallakin paljastaa armotta pienenkin makkaran vaan valitse materiaali ja mallit aistikkaasti.*

4.2. Löntystä

4.2.1. Muuttujat löntystä-verbin lauseissa

Aineistoni löntystä-verbin sisältävien lauseiden muuttujista kaikki kahta muuttujaa lukuun ottamatta ovat elollistarkoitteisia. Nämä kaksi tapausta ovat esimerkit (37) ja (38). Esimerkissä (37) eloton muuttuja *ajatuksenjuoksuni* on esitetty kuitenkin kuten elollistarkoitteinen muuttuja. Se on siis saanut inhimillisen olion ominaisuuksia, eli kyse on persofinikaatiosta (Lakoff & Johnson 1980: 33). Esimerkissä (38) on kyse metonymiasta. Predikaation osoittama hahmo muuttuu siis toiseksi (Leino 1993: 148). Esimerkissä (38) *Suomi* edustaa Suomen asukkaita eikä niinkään valtiota. Sivosen (2005a: 58) mukaan metonymia on yleistä varsinkin abstraktisessa käytössä. Molemmissa esimerkeissä eloton-tarkoitteinen muuttuja on siis esitetty elollistarkoitteisena.

- (37) *Oma **ajatuksenjuoksuni** löntystä suurinpiirtein näin:*
 (38) *Mutta miettikääpä, millä tiellä **Suomi** löntystä?*

Olen jakanut aineistoni löntystä-verbin sisältävien lauseiden muuttujat myös inhimillisiin ja ei-inhimillisiin ryhmiin sen mukaan, onko niiden tarkoite inhimillinen vai ei. Inhimillisiä muuttujan tarkoitteita on luokitteluni perusteella selvästi enemmistö, 84 kappaletta. Aineistoni perusteella löntystä-verbiin liitetään siis ensisijaisesti inhimillinen muuttuja. Esimerkki, jossa muuttujan tarkoite on inhimillinen, on esimerkiksi (39). Ei-inhimillisiä muuttujan tarkoitteita esiintyy myös aineistossani. Niitä on 16. Ei-inhimilliset löntystä-verbin sisältävien lauseiden muuttujan tarkoitteet viittaavat aineistossani eläimiin, yleensä koiraan tai hevoseen. Tällainen ei-inhimillinen tarkoite on esimerkiksi (40).

- (39) *Yleensä **omistaja** löntystä koiransa perässä.*
 (40) *silloin pistin hepon vähän liikkumaan ja hyppäsin, kuin hermostuin siihen, että **hepo** löntysti minkä kerkesi mun systerin kaa...*

Joissakin aineistoni *löntystää*-verbin sisältävissä tapauksissa muuttujan tarkoitteen inhimillisyys ei ole selvästi näkyvässä, mutta kontekstin perusteella voi päätellä, onko kyseessä inhimillinen vai ei-inhimillinen muuttujan tarkoite. Tällainen tapaus on esimerkiksi (41), jossa olen päätellyt *herran* viittaavan johonkin ei-inhimilliseen, esimerkiksi koiraan. Tässä päättelyssä käytän hyväkseni maailmantietouttani, jonka perusteella koira tulee jalkojen juureen pötköttelemään mieluummin kuin ihminen. Esimerkki (42) taas on tapaus, jossa kontekstin perusteella olen tulkinnut *se*-pronominin viittaavan ihmiseen. Osa tapauksista taas on niin epäselviä, etten ole pelkästä kontekstista voinut päätellä muuttujan tarkoitteen inhimillisyydestä mitään. Tällaisten tapausten kohdalla olen tehnyt Google-haun ja löytänyt siten alkuperäisen keskustelun. Keskusteluista olen nähnyt otsikon ja keskustelijoiden viestien sisällöt. Niiden perusteella olen voinut päätellä muuttujan tarkoitteen inhimillisyyden tai ei-inhimillisyyden. Esimerkki (43) on tapaus, jossa *herra* viittaa autokaupan myyjään.

- (41) *Herra seuraa siinä hetken mitä tapahtuu ja löntystää sit mun jalkoihin pötköttelemään.*
 (42) *Kornin näköistä kun se laahustaa ja löntystää huppu silmillä ja rööki hampaissa rengas nenässään.*
 (43) *No herra lopulta löntystää 10 minuutin päästä.*

Huomattavaa on myös se, että aineistoni *löntystää*-verbin sisältävissä lauseissa 12 tapauksessa inhimillisenä muuttujana on lihava ihminen. Tällainen tapaus on esimerkissä (44). Tämä havainto viittaa Pajusen (2001: 186) esittämään ajatukseen siitä, että verbi kuvaasi kategorisesti liikkujaa. Aineistossani on havaittavissa myös toinen saman suuruinen ryhmä. 13 lauseessa on tuotu ilmi sellaisia muuttujan ominaispiirteitä, jotka luovat jonkinlaisen negatiivisen ja epäsiistin mielikuvan liikkujasta. Usein lauseissa mainitaan huoleton pukeutuminen tai epäsiisti olemus. Esimerkissä (45) liikkujan huonosti istuvaa vaateetusta on korostettu.

- (44) *Kuka vähemmän kuka enemmän, mutta näkeehän sen kehosta, kuka ketterämmin liikkuu ja **lihavat** vaan löntystää.*
 (45) *Mies (suomalainen näyttelijä) löntystää kuvaan **huonosti istuvissa, vanhahtavissa vaatteissa, roikkuvissa housuissa.***

Analyysini perusteella lauseessa, jossa on *löntystää*-verbi, muuttujan tarkoite on siis lähes aina elollinen. Muuttujan tarkoite voi olla inhimillinen (*omistaja*) tai ei-inhimillinen (*hepo*), mutta useimmiten *löntystää*-verbiin sisältyy aineistoni perusteella inhimillinen

muuttujan tarkoite. *Löntystää*-verbillä kuvataan myös usein lihavan ihmisen liikkumista. Tämä mukailee Pajusen (2001: 186, 189) ajatusta siitä, että tietynlainen verbi ilmaisee lihavan ihmisen liikkumista paremmin kuin esimerkiksi kevyttä askellusta koodaava verbi.

4.2.2. *Löntystää*-verbin kuvaama liike

Esimerkistä (46) huomaa selkeästi, että *löntystää* sisältää jo itsessään jonkinlaisen liikkumisen tavan, sillä liikkujan kävelyä on kuvailtu *löntystää*-verbillä. Myös esimerkki (47) on tapaus, jossa *löntystää* koodaa selvästi tietynlaista liikkumisen tapaa. Samassa esimerkissä on löntystämistä verrattu verbiin *tallustaa*, joka on myös yksi tutkimistani verbeistä. Kuten luvussa 2.4. kerroin, verbi *löntystää* lukeutuu löntyttämisverbeihin, joista ilmenee liikkujan askelen raskaus. (Pajunen 2001: 206.) Verbi itsessään siis kuvaa jo tietynlaista liikettä, mutta analyysissäni tarkastelen myös sitä, saako verbi lisäksi jotain muuttujan liikkeen tapaa korostavia laajennuksia. On kuitenkin oletettavaa, että *löntystää*-verbi ei saa määritelmäkseen nopeutta tai keveyttä ilmaisevaa adverbialia. Oman kielitajuni mukaan ei ole luontevaa sanoa jonkun esimerkiksi löntystävän *rivakasti* tai *kevyesti*. *Löntystää*-verbin yhteydessä olisi siis luontevampaa esiintyä jokin semanttisesti samankaltainen adverbialia. Tätä ajatustani mukailee myös *Kielitoimiston sanakirjan* (2017) määritelmä *löntystää*-verbistä. Määritelmän mukaan *löntystää*-verbiä käytetään 'hitaasta, kömpelöstä, laiskasta tms. jaloin liikkumisesta' (s.v. *löntystää*).

- (46) *Tänään viimeksi kiinnitin huomiota siihen miten monet miehet löntystää kävellessään.*
 (47) *Paikalle tallustaa tai oikeammin löntystää se pari-kolmekymppinen suomalainen emakko.*

Löntystää-verbin sisältävistä lauseista 12 on sellaisia, joissa on kielenneettynä erilaisia syntaktisia rakenteita, josta ilmenee liikkeen hitaus. Selvä tällainen tapaus on esimerkki (48), jossa on adverbialia *hitaasti*. Esimerkissä (49) muuttujan hitautta ilmaisee *kuin hidastetussa elokuvassa*. Esimerkissä (50) hitaus ilmenee kohdassa *ilman mitään kiirettä*. Esimerkissä (51) hitautta ilmaisee vastakohta-asettelu reippaasti kävelyn kanssa. Esimerkissä (52) on myös eräänlainen vastakohta-asettelu, sillä löntystäminen rinnastetaan juoksemiseen. Tiedämme, että juokseminen on muuttujan nopeaa etenemistä, joten siihen

vertaamalla korostetaan muuttujan, tässä tapauksessa kontekstista päätellen hevosen, hidasta liikettä. Esimerkissä (53) muuttujan liikettä kuvaillaan *löntystää*-verbin lisäksi myös verbillä *laahustaa*. *Laahustaa*-verbi, kuten esimerkiksi myös *kihnustaa*, *laapostaa* ja *laapustaa*, kuuluu laahustamisverbeihin, jotka koodaavat liikkumista jalkoja vetäen siten, että ponnistusvaiheessa tukijalan kantaosa ei kohoa riittävästi. Ne lukeutuvat hidasta kävelemistä koodaaviin verbeihin. (Pajunen 2001: 205.) Esimerkissä (53) on siis kyse hitaasta ja raskaasta muuttujan liikkeestä, sillä liikkeen tapaa on korostettu näillä molemmilla verbeillä.

- (48) *Mikäli jalankulkija löntystää **hitaasti** ja pysähtyy katselemaan, ei kukaan pysähdy tai jos pysähtyy, saatetaan jopa viittoja menemään ensin!*
- (49) *ja kun teen tilauksen, myyjä löntystää **kuin hidastetussa elokuvassa hake-**maan ranskalaisia.*
- (50) *Mutta voi tuoltahan löntystää oma äiti koiransa kanssa **ilman mitään kiirettä** lapsostaan hakemaan.*
- (51) *Hyvin voi, kun ei löntystä **vaan kävelee ihan reippaasti.***
- (52) *Se **ei enää juokse** puomia **vaan löntystää** eikä hyppää mini korkeuden esteitä maxi ponnistuksella.*
- (53) *kornin näköistä kun se **laahustaa ja löntystää** huppu silmillä ja rööki hampaissa rengas nenässään.*

Osassa lauseista on korostettu erityisesti laiskaa liikkeen etenemistä. Tällaisia tapauksia on 7. Esimerkissä (54) verrataan muuttujan liikettä toiseen liikkijaan, joka liikkuu hallitusti, kun taas toinen panostaa vain sen verran kuin on pakollista. Esimerkissä (55) taas laiskuuden piirre ei jää epäselväksi, sillä lauseessa on adverbiaali *laiskasti*. Askeleen raskautta ja liikkeen laiskuutta ilmaistaan esimerkissä (56) rinnastamalla ryhdikkäästi ja naisellisesti käveleminen huonoryhtiseen löntystämiseen.

- (54) *Toinen kerää koko kroppansa liikkeen mukaan hallitusti, lihaksensa löytäen ja tiedostaen, toinen taas löntystää kasassa ja **käyttää vain pakollisia lihaksia liik-**kumiseensa*
- (55) *se vitkuttelee selvästi venyttelemässä yms. sitten löntystää todella **laiskasti** luokseni*
- (56) *Miten kävelen, kävelenkö **ryhdikkäästi ja naisellisesti** vai löntystänkö ja näytänkö **huono ryhtiseltä?***

Aineistoni lauseissa on myös muita osia, jotka ilmaisevat muunlaista tapaa kuin hitautta tai laiskuutta. Esimerkissä (57) on liikkeen tapaa ilmaisevana piirteenä adverbiaali *miehisesti*. Yhdessä lauseessa muuttujan liikettä kuvataan huolettomasti kävelyksi ja sen jälkeen tarkennetaan verbillä *löntystää*. Tässä esimerkissä (58) *löntystää* tarkoittaa siis

huoletonta kävelyä raskaan askeltamisen sijaan. Samassa esimerkissä mainitaan vielä rahvaanomainen liikkuminen löntystämisen yhteydessä ja vastakohtaiseksi liikkumistavaksi mainitaan ryhdikäs ja täsmällinen liikehdintä.

- (57) *Jos löntystää **miehisesti** ja kääntelee hartioitaan jne. niin pituus on ihan yksi ja sama, ei se pituus silloin merkitse.*
- (58) *Korkkareilla kävely kuuluukin olla sopivissamäärin hankalaa ja nainen ei voi niillä **kävellä huolettomasti, löntystää**, tai muutoinkaan liikkua rahvaanomaisesti, vaan kenkävalinta pakottaa hyvällä tavalla ryhdikkyteen ja täsmälliseen liikehdintään.*

Osassa lauseista on ilmaistu muuttujan liikkeen tapaa jollain sellaisella ilmauksella, joka viittaa enemmänkin liikkujan mielentilaan kuin itse liikkeen tapaan. Esimerkissä (59) muuttujaa luonnehditaan predikatiiviadverbiaalilla *kärtyisenä*. Kärtyisyys voi nähdäkseni vaikuttaa siihen, millä tavalla muuttuja liikkuu. Se voi lisätä esimerkiksi liikkeen nopeutta.

- (59) *Tai sitten mielialasta riippuen löntystäisin **kärtyisenä** hiukset roikkuen ja natkuttaisin joka asiasta.*

Kahdessa tapauksessa mainitaan muuttujan masentunut olemus, joka oman kielitajuni mukaan viittaa tehottomaan ja hitaaseen liikkumiseen. Esimerkissä (60) on predikatiiviadverbiaali *masentuneena*, joka luonnehtii muuttujaa. Masentunut olotila hidastanee liikettä. Nämä tapaukset ovat esimerkeissä (60) ja (61). Tiina Onikki-Rantajääskö (2001:17) on tutkinut paikallissijaisia olotilanilmauksia eli sellaisia paikallissijailmauksia, jotka konstruktiossaan saavat olemisen tai toiminnan tilan tulkinnan. Onikki-Rantajääskö keskittyy sellaisiin sisä- ja ulkopaikallissijaisiin ilmauksiin, jotka voivat esiintyä *olla*-verbin kanssa. Paikallissijainen olotilanilmaus voi siis olla sellainen tapaus, jossa paikallissijailmaus kuvaa olotilaa (*hän on unessa*) tai toiminnan tilaa (*hän on mustikassa*). Tunteeilmaukset suosivat sisäsjaa. Tunteeilmauksissa laajin morfologinen alaskaema on *UksissA*-johdosvartalo, johon esimerkin (61) *masennuksissaan* myös kuuluu. Onikki-Rantajääskö on jakanut tunteeilmaukset merkitysryhmiin, jotka kuvaavat tunnereaktiota, joka tyypillisesti voidaan havaita ulkoisesti ja joka poikkeaa kiihkeydeltään normaalitilasta. *Masennuksissaan* on ilmaus, joka ilmaisee kiihkeyden vastakohtaa lamaannusta. (Onikki-Rantajääskö 2001: 93–95.)

- (60) *Kaupunkikoirat ne siellä vaan **masentuneena** löntystää hihnoissaan tai juoksevat tautisissa koirapuistoissa.*

- (61) *Tämä alkaa käydä jo vähän rasittavaksi kun tietyllä tavalla raahaan perässäni miestä, joka **masennuksissaan** vaan löntystää perässä kun itse jaksa tehdä parempiakaan suunnitelmia.*

Analyysini perusteella *löntystää*-verbin sisältävissä lauseissa on siis usein muuttujan liikkeen laiskuutta ja hitautta ilmaisevia piirteitä, jotka on ilmaistu jollain adverbiaalilla, esimerkiksi *laiskasti*. Verbin saamat määritteet siis sopivat yhteen verbin kanssa, koska ne ovat semanttisesti saman kaltaisia kuin verbi *löntystää*. Sivonen (2016) on esitellyt suomen kielen konstruktioita *mennä V-mAAn*, joka ei liikeverbistään *mennä* huolimatta ilmaise liikettä, vaan korostaa puhujan negatiivisia tunteita. Kyseisen konstruktion yhteydessä on usein adverbiaalimäärite, joka ilmaisee konstruktiossa kuvaillun tilanteen negatiivisuutta. Tällainen adverbiaalimäärite on esimerkiksi tapauksessa *Palloliitto on valitettavasti mennyt antamaan näille puheille lisäkatetta*. Useassa tapauksessa adverbiaalimääritteellä on selvästi negatiivinen sävy. (Sivonen 2016: 259, 271.) Kuitenkin esimerkissä (62) on muuttujan hiuksiin viittaava tavan adverbiaali *tukka hulmuten*. Muuttujan voi siis päätellä tässä kohtaa liikkuvan melko nopeasti, sillä hitaan liikkeen aikana ilmavirta ei ole niin suurta, että hiukset hulmuaisivat. Aineistossani esiintyy siis yksi tapaus, jossa *löntystää* tarkoittaaakin nopeaa liikettä. Tämä esimerkki (62) kuvailee siis erilaista liikkeen tapaa kuin verbillä *löntystää* Pajusen (2001:206) mukaan tarkoitetaan. Aineistossani on siis yksi poikkeustapaus, jossa *löntystää*-verbin saama määrite ei ole semanttisesti saman kaltainen kuin verbi. Tämä aineistoesimerkki osoittaa, että *löntystää*-verbillä ei ole kuitenkaan poikkeuksetta kuvattu hidasta liikettä.

- (62) *Soile palaa kohta lomilta ja **tukka hulmuten** löntystää kahtomaan kättensä töitä!*

Aineistoni perusteella *löntystää*-verbiä käytetään kuvaamaan jonkin olion konkreettista liikettä. Sillä ei juurikaan ole metaforista käyttöä. Konkreettisesta liikkeestä on esimerkki (63). Siinä muuttujan liike on selvästi konkreettista, ja liikkeelle on kielennetty loppupiste, josta ilmenee, mikä on muuttujan liikkeen määränpää. Aineistossani on vain kaksi tapausta, joissa *löntystää* viittaa selvästi abstraktiseen liikkeeseen. Niissä molemmissa on elotontarkoitteiset muuttujat. Nämä tapaukset ovat esimerkit (64) ja (65). Esimerkissä (66) liikkeen voi nähdäkseni tulkita abstraktiseksi, sillä *löntystää vastaan* tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että tavataan joku ihminen, eikä niinkään viittaa kenenkään konkreettiseen liikkeeseen. Esimerkki (67) on eräänlainen rajatapaus. Paikanilmaus *leipäjonoissa* paljastaa, että kyseessä on jonotustilanne. Jonottaminen ei ole aktiivista liikettä, vaan

paljon paikallaan seisomista. Siksi tässä esimerkissä *löntystä* ei katsoakseni viittaa muuttujan aktiiviseen liikkeeseen, vaan tarkoittaa ennemminkin jonkinlaista oleskelua. Toisaalta jonotustilanteessa edetään jonossa, joten muuttuja kuitenkin liikkuu jonon loppupäästä sen alkua kohti.

- (63) *Monesti on nuori kaveri bemarillaan kurvannut invalidi paikalle ja noussut autosta lökäpöksyissään ja löntystänyt ilman minkäänlaista silminhavaittavaa invaliditeettiä kaupan ovelle.*
- (64) *Oma ajatuksenjuoksuni löntystä suurinpiirtein näin*
- (65) *Mutta mieltikääpä, millä tiellä Suomi löntystä?*
- (66) *Mulla on vahva usko siihen, että joskus vielä HÄN löntystä vastaan ja sit se on menoa :)*
- (67) *Isä Timon monet äänestäjät löntystävät leipäjonoissa jatkossakin.*

4.2.3. *Löntystä* ja huomion ikkunointi

Esittelen tämän luvun aluksi taulukon 2. Taulukossa 2 käy ilmi polun tapahtumakehyksen ikkunoidut osat *löntystä*-verbin sisältävissä lauseissa. Kappalemäärät havainnollistavat ikkunoitujen osien jakautumista.

TAULUKKO 2. Polun ikkunoinnin jakautuminen *löntystä*-verbissä.

Ikkunoitu polun osa	Kpl
Alkuosa	0
Keskiosa	4
Loppuosa	21
Alku- ja keskiosa	0
Keski- ja loppuosa	0
Alku- ja loppuosa	4
Maksimaalinen ikkunointi	0
Ei ikkunointia	71
Yhteensä	100

Kuten taulukko 2 osoittaa, aineistossani ei ole yhtään sellaista *löntystä*-verbin sisältävää tapausta, jossa olisi ikkunoitu vain polun alkuosa. Sen sijaan tapauksia, joissa pelkkä polun keskiosa on ikkunoitu, on aineistossani neljä. Olen tulkinnut aineistoani siten, että

sellaiset adverbiaali kuten esimerkiksi *vastaan* ja *ohi* ovat keskiosia, sillä ne ilmaisevat vain muuttujan liikkeen suunnan suhteessa kiintopisteeseen. Sen sijaan sellaiset adverbiaalit kuten *ulos* ja *pois* ovat loppuosia, sillä niissä muuttuja selvemmin liikkuu liikkeen alkupisteestä kokonaan toiseen tilaan. Esimerkissä (68) polun keskiosana on suuntaa ilmaiseva adverbiaali *vastaan*. Esimerkissä (69) keskiosana on muuttujan reittiä ilmaiseva adverbiaali *pitkin katuja*. Esimerkissä (70) ja (71) on myös liikkujan suuntaa ilmaisevat adverbiaalit. Näissä edellisissä tapauksissa ei siis ole kielennetty muuttujan liikkuman väylän lähde- tai kohdelokaatiota, vaan sen, mitä kautta muuttuja liikkuu.

- (68) *Mulla on vahva usko siihen, että joskus vielä HÄN löntystää vastaan ja sit se on menoa :)*
 (69) *Samalla kun pulloposket löntystää kakrujen kanssa pitkin katuja, niin mä ajan ohi moottoripyörälläni eturengas ilmassa kavereideni kanssa ja huudan wohoo!*
 (70) *Uteliaana löntysti etieppäin..*
 (71) *Ukot löntystää kentää edestakas.*

Pelkästään polun loppuosa on ikkunoitu 21 tapauksessa. Sellaisia tapauksia on siis enemmän kuin muita ikkunoituja osia. Niitä on kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin *lampsia*-verbin kohdalla. Loppuosana on yleensä tulosijainen adverbiaali kuten esimerkiksi (72), jossa muuttujan väylän kulkema kohdelokaatio on kielennetty allatiivisijaisella paikan adverbiaalilla *Suomen maalinsuulle*. Aina polun loppuosana ei kuitenkaan ole tulosijainen adverbiaali. Esimerkissä (73) on ikkunoitu polun loppuosa, ja se on kielennetty vajaaparadigmaisella adverbiaalilla *luokseni*. Esimerkissä (74) taas polun loppuosa on kielennetty väylän kohdelokaatiota ilmaisevalla postpositiorakenteella *kakun luo*. Näissä tapauksissa muuttujan kulkema väylä on siis avoin toisesta päästä ja suljettu loppupäästä.

- (72) *Viimeisimpien tietojen mukaan Kurrin keksimä jokeri Mervi Tapola löntystää Suomen maalinsuulle USA-pelissä!*
 (73) *sitten löntystää todella laiskasti luokseni*
 (74) *heti kun ovi aukes niin jenna löntysti kakun luo odottaen varmaa omaa nimeänsä siinä kakun vieressä*

Aineistossani on neljä tapausta, joissa on ikkunoitu polun alku- ja loppuosa, mutta jätetty keskiosa ikkunoimatta. Tällainen on esimerkki (75). Tämä tapaus on kuitenkin erilainen kuin muut aineistoni tapaukset, joissa on ikkunoitu polun alku- ja loppuosa. Vaikka polun alkuosana on elatiivisijainen *siwasta*, se ei kuitenkaan todellisuudessa ole muuttujan liikkeen alkupiste. Verbi *hakeen* aiheuttaa tulkinnan siitä, että muuttuja palaa lopulta samaan paikkaan kuin hän oli liikkeen alussa, ja *siwasta* ilmaisee vain paikkaa, jossa hän käy.

Muuttujan kulkeman väylän alku- ja loppupisteiden voi siis tulkita olevan samassa lokaatioissa, jota kuitenkin ei ole tapauksessa ilmaistu. Esimerkissä (76) taas on ikkunoitu polun alku- ja loppuosat, mutta toisin kuin esimerkissä (75) ne ovat eri lokaatioissa. Muuttuja liikkuu lähdelokaatiosta *rannalta* kohdelokaatioon *dyynien keskelle*. Esimerkissä (77) taas kielennettynä on polun alku- ja loppuosat, *huoneesta toiseen*. Tämän tapauksen voisi kuitenkin tulkita tarkoittavan myös muuttujan jatkuvaa liikettä huoneiden välillä, jolloin *huoneesta* ja *toiseen* eivät olisikaan alku- ja loppupisteitä, vaan muuttujan väylän osia, joiden kautta liike jatkuu seuraavaan osaan.

- (75) *Kutsuu liikunnaksi sitä kun löntystää **siwasta hakeen siideriä**, ja urheilulliseen kroppaan kuuluu siiderillä hankittu roikkuva vyötärö.*
- (76) *Säikähdin kuitenkin sen verran, että löntystin **karkuun pois rannalta dyynien keskelle**.*
- (77) *Täällä joku samankaltainen urpo löntystää asunnossaan **huoneesta toiseen kanta pää askelien säestämänä aina yön tullessa***

Aineistossani ei ole ollenkaan *löntystää*-verbin sisältävää tapausta, jossa olisi maksimaalinen polun ikkunointi. Myöskään sellaisia tapauksia, joissa olisi ikkunoitu vain polun alku- ja keskiosaa tai polun keski- ja loppuosaa, ei ole. Taulukosta 2 käy ilmi, että suurin osa, 71 sadasta tapauksesta, on sellaisia, joissa polun tapahtumakehystä ei ole ikkunoitu ollenkaan. *Löntystää*-verbi liittyykin aineistoni perusteella siis yleensä sellaisiin lauseisiin, joissa ei ole kielennetty muuttujan kulkemaa väylää, vaan lause sisältää enemmän liikkeen tapaa kuvaavia ilmaisuja tai kiintopistettä, jota vasten muuttujan liike tapahtuu. *Löntystää* kuvaa aineistossani paljon sellaista liikettä, jossa muuttuja ei niinkään liiku paikasta toiseen, vaan verbillä kuvataan enemmän jossain paikassa löntystämistä. Esimerkissä (78) *löntystää* viittaa jonkinlaiseen työmaan alueella liikkumiseen.

- (78) *Siellä löntystetään krapulassa työmaalla tai on roikuttu netissä tai telkkarin ääressä pikkutunneille, eikä ole nukuttu.*

4.2.4. *Löntystää* ja kiintopisteet

Kiintopiste on liikemallin osa, joka ilmaisee yleensä joko paikkaa, sijaintia tai tilaa, jossa liike tapahtuu (Hamunen 2012: 112). Tyypillisesti aineistossani kiintopisteet ovat olosijaisia. Esimerkissä (79) on kiintopisteenä adessiivisijainen *julkisilla paikoilla*. Esimerkissä (80) kiintopiste on inessiivisijainen *tässä*.

- (79) *Mä en tajua naisia jotka löntystää verkkareissa puusta pudonneen näköisinä jopa **julkisilla paikoilla**.*
 (80) ***Tässähän** tuo elukka löntystää.*

Seitsemässä aineistoni tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa muuttuja löntystää jonkun perässä. *Perässä* on paikanilmauksissa käytettävä suhteellista sijaintia ilmaiseva adpositio. Sitä käytetään lokatiivisissa ilmauksissa. (VISK § 689.) Ajattelen adposition *perässä* olevan kiintopiste, vaikka se ei tarkoitaakaan minkäänlaista konkreettista paikkaa. Esimerkit (81), (82) ja (83) ovat sellaisia, joissa muuttuja löntystää jonkin tai jonkun perässä.

- (81) *Sairaseläkeläisen näköinen paksukainen vaan löntystää **perässä**.*
 (82) *Yleensä omistaja löntystää koiransa **perässä**.*
 (83) *On aika järkyttävää katella, minkälainen hirviöporukka lakeija löntystää halosen **perässä** kaikista luolista.*

4.3. Saapastella

4.3.1. Muuttujat *saapastella*-verbin lauseissa

Saapastella-verbin sisältävistä aineistoni tapauksista vain yhdessä esimerkissä on eloton-tarkoitteinen muuttuja. Kyseessä on kielikuva, ja muuttujana on *poltettujen lehtien sulotuoksu*. Tällainen tapaus on aineistossani harvinainen. Tämä lause on esimerkissä (84). Muut muuttujat ovat elollistarkoitteisia. Joukossa on yksi lause, jossa muuttuja on ei-inhimillistarkoitteinen *Bubi-kissa*. Tämä on esimerkissä (85). Intuitioni mukaan *saapastella* ei liity kovin mielekkäästi ei-inhimillistarkoitteiseen muuttujaan, sillä kantavartalo *saapas* on ihmiseen liittyvä asuste. Aineistossa on myös yksi lause, jossa muuttujana on *lehmät*. *Lehmät* ei kuitenkaan viittaa tässä tapauksessa siihen eläimeen, jota yleensä tällä lekseemillä tarkoitetaan, vaan kontekstista se on tulkittavissa puheenaiheena olevien ihmisten halveksivaksi nimitykseksi. *Kielitoimiston sanakirja* (2017) mainitsee *lehmälle* myös kuvallisen merkityksen, joka on halventava ja liittyy varsinkin naiseen (s.v. *lehmä*). *Lehmät* viittaa siis tässä kohtaa inhimillistarkoitteiseen muuttujaan. Tämä on esimerkissä (86).

- (84) *Jostain saapasteli sieraimiini **poltettujen lehtien sulotuoksu**.*

- (85) *Istuin siinä miettien, mitä mietinkin, kun siihen saapasteli meidän **Buubi-kissa**.*
 (86) *Ei ole ihme, että kaiken maailman **lehmät** saapastelee saapaat jalassa ja esittää tärkeää tuolla rahalla.*

Inhimillistarkoitteisia muuttujia on yhteensä 98. Niiden joukosta nousee esiin yksi yhteneväisyys. Aikaisemmin mainitsemani *lehmät* ei ole ainoa halventava muuttujan nimitys. Aineistossani on yhteensä 13 sellaista lausetta, joissa saapasteleva muuttuja on ilmaistu jollain sellaisella kielellisellä aineksella, josta ilmenee jotenkin kirjoittajan negatiivinen asenne. Muuttujat on nimittäin kielennetty halventavia mielikuvia tuottavilla leksemeillä. Esimerkiksi esimerkissä (87) muuttujana on *hormoneilla itsensä lihottaneet poliisit*, ja esimerkissä (88) *jotka* viittaa puupäiksi kutsuttuihin henkilöihin. Esimerkissä (89) muuttujasta käytetään nimitystä *juippi*, joka on *Kielitoimiston sanakirjan* (2017) mukaan halventava nimitys, ja käytetään 'epäluotettavasta tai muusta vastenmielisestä (nuoresta) miehestä' (s.v. *juippi*). Tällaisia halventaviksi tulkitsemiani tapauksia on kuitenkin vain 13 sadasta, joten ryhmä ei ole kovinkaan suuri. Se on kuitenkin mainitsemisen arvoista, sillä se on ainoa yhteneväisyyksien ryhmä, jonka muuttujien kohdalta on eroteltavissa.

- (87) *No, mentiin putkaan ja tiskillä kyseltiin henkilötietoja mutta itse vastasin heidän mielestään liian hitaasti joten kohta paikalle saapasteli **hormoneilla itsensä lihottaneet poliisit** jotka tarttuivat kiinne käsistä, väänsivät sen verran taakse jotta oli pakko kumartua kivun vuoksi.*
 (88) *Toki meiltäkin olisi löytynyt näitä **puupäitä, jotka** olisivat saapastelleet joukkohaudan reunalle ylväästi kunniansa säilyttäen, mutta uskon että valtaosa olisi juossut mettiin niin että kannukset kalisee.*
 (89) *Kourihan oli se **juippi** joka Paavo Väyrynen kintereillään saapasteli Suomessa 80-luvun lopulla tuhoamassa taloutemme nurkanvaltauksillaan.*

4.3.2. Saapastella-verbin kuvaama liike

Saapastella-verbi eroaa muista tutkimistani verbeistä siten, että se on johdettu substantiivista *saapas* (SSA s.v. *saapas*). Toisin kuin muilla tutkimukseni kohteena olevilla verbeillä, sillä on siis selkeä kantasana. Se ei siis kuulu deskriptiivisten verbien joukkoon. Verbi *saapastella* sisältää *-tele*-johtimen, joka kuuluu *-iCtele*-yhdysojohtimen variantteihin. Johdin liittyy yleensä kaksitavuiseen kantavartaloon, joka on yleensä nomini. Variantti *-tele-* liittyy *s*-loppuiseen konsonantivartaloon, kuten verbissä *saapastella* vartaloon *saapas-*. (VISK § 361.) *Saapastella* kuuluu frekventatiivijohdoksiin, jotka tyypillisesti kuvaavat tilannetta, jossa teko, tapahtuma tai toiminta toistuu useaan kertaan tai jossa se

on luonteenomainen tai jatkuva. Nominikantaiset frekventatiivijohdokset ovat merkitykseltään verbikantaisten kaltaisia, ja frekventatiivijohdosten joukossa on paljon leksikaalistumia ja erikoismerkityksisiä verbejä. (VISK § 353.)

Pajunen mainitsee, että joillakin verbeillä arvotetaan liikkujaa. Tällaisiksi verbeiksi hän mainitsee *kulleroitella*, *patsastella*, *teikkaroida* ja *teiskaroida*. Nämä verbit ilmaisevat myös suoraa äärihahmoa ja pitkää askelta. Arvokkuus voi kuitenkin muuttua helposti koomisuudeksi, ja verbi voi ilmaista tärkeilyä (*kukko patsasteli pihamaalla*). Oman tulokintani mukaan myös *saapastella* on eräänlainen liikkujaa arvottava ja tärkeilyä ilmaiseva verbi. Arvottaminen voi liittyä siihen, millaisessa asemassa saappaat kenkinä ovat olleet. Käsitökseni mukaan jollain tavalla tärkeinä pidetyillä ihmisillä saappaat ovat voineet olla tietynlainen tärkeän aseman symboli. Tästä *saapastella*-verbin arvottaminenkin voisi joutua. *Suomen kielen etymologinen sanakirja* mainitsee verbin *saapastaa* tarkoittavan 'turhan takia astelua' (s.v. *saapas*). Verbi *saapastaa* ilmaisee myös pitkäaskeleista kävelemistä ja astelua pitkin ja harvoin askelin. (Pajunen 2001: 204.) Verbin *saapastella* voisi siis tällä perusteella luokitella tähän samaan pitkäaskeleista kävelemistä ilmaisevien verbien joukkoon, johon myös yksi tutkimukseni kohteena oleva verbi *lampsia* kuuluu.

Huomattavaa on, että aineistossani *saapastella*-verbin kohdalla liikkeen nopeus ei käy ilmi missään lauseessa. Verbi eroaa siis siltä osin muista tutkimistani verbeistä. Tästä voisi päätellä, että liikkeen nopeus ei ole kovin relevantti asia saapastelun merkityksessä, vaan korosteiseksi nousee jokin muu liikkeen tapa. Useassa aineistoni tapauksessa liikkujan jonkinlainen tärkeily korostuu. 11 lauseista on sellaisia, joissa on sellaisia piirteitä, jotka ilmaisevat tärkeilyä. Esimerkissä (90) muuttujan liikkeen tärkeilevää tapaa korostaa muuttujaa kuvaileva adverbialia *kukkona*. *Kukolla* on kanalinnun merkityksen lisäksi myös kuvaannollinen merkitys, jolloin *kukko* viittaa esimerkiksi johtajaan tai käskijään (KS 2017 s.v. *kukko*). Esimerkissä (90) predikatiiviadverbialilla *kukkona* on kuvaannollinen merkitys. Esimerkissä (91) taas liikkeen tärkeilevää tapaa tuo ilmi tavan adverbialilauseke *kuin ruhtinas ainakin*. Esimerkissä (92) mainitaan suoraan muuttujan esittävän tärkeää.

(90) *Tuskimpa sentään, vaikka **kukkona** saapasteli paikan päällä...*

(91) *Mäenpää saapastelee Turun kaduilla **kuin ruhtinas ainakin***

(92) *Ei ole ihme, että kaiken maailman lehmät saapastelee saappaat jalassa ja **esittää tärkeää** tuolla heidän puolisoidensa kanssa.*

Aineistossani on seitsemän sellaista tapausta, joissa muuttujan liikkeeseen liitetään jonkinlainen välinpitämättömyyttä ilmaiseva piirre. Kahdessa lauseessa muuttujan liikettä kuvaillaan adverbialilla *muina miehinä*, joka viittaa 'olemiseen siten, kuin ei huomaisi jotakin tai välittäisi jostakin' (KS 2017 s.v. *mies*). Nämä tapaukset ovat esimerkit (93) ja (94). Välinpitämättömyyttä ilmaiseviksi olen tulkinnut myös esimerkkien (95), (96) ja (97) kaltaiset lauseet, joissa muuttuja toimii jollain tavoin vasten sääntöjä.

- (93) *Ilmeisesti kidnappaja siis sieppasi 26-vuotiaan naisen, kuljetti hänet vankeuteen Turkuun ja saapasteli sen jälkeen **muina miehinä** koululle.*
 (94) *Ei sitä kaupunkilainenkaan hyväksyisi, jos saapasteltaisiin sisälle **muina miehinä**.*
 (95) *Toimistoihin ei kuitenkaan saapastella **tuosta noin vaan** jonottamaan, vaan asioimaan pääsee vain ajanvarauksen kautta.*
 (96) *Ei niihin saapastella **vaan** sisään ja päivää.*
 (97) *Verotarkastajat saapastelee sisään **varoittamatta** vain olutkapakoihin joista on tiedossa pimeätä kassan ohimyyntiä, ja työttömyyskorvausta nostavia lusmuja töissä.*

Lauseissa on näkyvissä myös muunlaisia liikkeen piirteitä. Yhdessä tapauksessa, esimerkiksi (98), on mainittu muuttujan saapastelevan kontiot jalassa. Maailmantiedon nojalla tiedetään, että kontiot tarkoittavat eräänlaisia kumisaappaita. *Saapastella*-verbiin on siis tässä tapauksessa liitetty saappaat jalassa kävely eli kirjaimellinen merkitys. Aineistossani on myös tapaus, jossa on mainittu saapastelu ilman kenkiä. Se on esimerkki (99). Esimerkissä (100) mainitaan liikkujan itsevarmuus saapastellessa, ja esimerkissä (101) liikkujan ahkera saapastelu.

- (98) *noniin eli joka paikallinen kyky oli saapastellut **kontiot jalassa** ja ehkäpä vähän viinapäissään pelännyt poliisien olevan lähistöllä niin mennyt sekaisin.*
 (99) *näin aamusella unta jossa saapastelin saapasmaassa **ilman kenkiä**, löysin kuitenkin yhdet – mutta liian suuret, isompaa tarjolla tässä*
 (100) *Monet sanoo, että senkuin vaan saapastelee työpaikalle tarpeeksi **itsevarmana**, niin johan saa työtä!*
 (101) *Talvella kuitenkin saapastelen **ahkerasti!***

Saapastella ilmaisee aineistossani suurimmaksi osaksi konkreettista liikettä. Esimerkissä (102) muuttujan liike on konkreettista liikkumista, sillä siinä mainitaan katu, jota pitkin liike tapahtuu. 10 tapauksessa kyse on kuitenkin abstraktisesta liikkeestä. Yksi niistä on jo aikaisemmin mainittu esimerkki (84), jossa muuttujana on elotontarkoitteinen *poltettujen lehtien sulotuoksu*. Kyse on jonkinlaisesta tuoksun ilmassa leijumisesta, mutta mitään silmin havaittavaa liikettä ei tapahdu. Kolmessa tapauksessa *saapastella* on metafora, jolla viitataan elämän elämiseen. Nämä ovat esimerkit (103), (104) ja (105).

Esimerkissä (105) liikkeen suuntaa ilmaiseva *samaa polkua* tarkoittanee tässä kohtaa yhteistä elämää.

- (102) *Berliinissä olen saapastellut pariin otteeseen pitkin katua nimeltä Kurfürstendamm ja mietiskellyt, että ihankohan tuo on joskus muinoin kylpyläruhtinoiden ryypyl-taille padon tai penkereen muodotanut...*
- (103) *kun peruuttamaton totuus selvisi oli ensimmäinen vuosi vaikea mutta sen jälkeen hän on saapastellut aivan tavallista elämää*
- (104) *Kuinkahan monen opettajan oma lapsi on saapastellut elämänsä kolhuitta?*
- (105) *Jo 33-vuotta saapasteltu samaa polkua...*

4.3.3. Saapastella ja huomion ikkunointi

Seuraavaksi esittelen taulukon 3. Siinä havainnollistan *saapastella*-verbin sisältävissä lauseissa huomion ikkunointia lukumäärillä. Taulukosta 3 ilmenee polun osien ikkunointuminen aineistoni lauseissa.

TAULUKKO 3. Polun ikkunoinnin jakautuminen *saapastella*-verbissä.

Ikkunoitu polun osa	Kpl
Alkuosa	1
Keskiosa	11
Loppuosa	59
Alku- ja keskiosa	1
Keski- ja loppuosa	0
Alku- ja loppuosa	4
Maksimaalinen ikkunointi	1
Ei ikkunointia	23
Yhteensä	100

Taulukon 3 mukaan sellaisia tapauksia, joissa on ikkunoitu pelkästään polun loppuosa, on aineistoni *saapastella*-verbin sisältävistä lauseista 59 eli hieman yli puolet. Se on siis suurin ryhmä. Niissä jokaisessa yhtä tapausta lukuun ottamatta on väylän kohdelokaationa tulosijainen paikan adverbiaali. Esimerkissä (106) kohdelokaationa on illatiivisijainen adverbiaali. Esimerkissä (107) taas sijana on allatiivi.

- (106) *Eri asia olisi, jos ihmiset jahtaisivat niitä keihäs ja puukko kourassaan kivi-
kauden tapaan, mutta nyt vain saapastellaan **pusikkoon** ja odotellaan että
koirat tekevät työn*
- (107) *Muutto-auto oli juuri lähtenyt pihasta, kun trallalaa anoppi saapasteli **paikalle** si-
sarustensa ja heidän puolisoiden kanssa.*

Aineistossani on kuitenkin yksi sellainen tapaus, jossa on ikkunoitu pelkästään polun loppu-
puosa, mutta sitä ei ole kielennetty tulosijaisella paikan adverbialilla. Tämä tapaus on
esimerkki (108), ja siinä on postpositiorakenne *rajan yli*. Tapaus on hieman epäselvä,
mutta tulkitsem tällaisen lauseen loppukohtana. Sen voisi mielestäni ajatella olevan myös
keskikohtana, sillä lauseesta ei käy suoraan ilmi, onko reitin päätepiste jo saavutettu.
Ajattelen kuitenkin, että tässä kyseisessä tapauksessa rajan ylitys tarkoittaa saapumista
johonkin tiettyyn valtioon, sillä muuttujana on *venäjä*. Tästä syystä tulkitsem sen samalla
tavoin muuttujan kulkeman väylän loppupisteeksi kuin tulosijaisen paikan adverbialin.

- (108) *on sitä monet nähneet, että venäjä saapastelee **rajan yli***

Pelkästään polun keskiosa tulee ikkunoiduksi 11 tapauksessa. Keskiosat ilmaisevat sitä,
mitä pitkin tai mihin suuntaan muuttuja liikkuu. Muuttujan liikkeen suuntaa on ilmaistu
kuudessa lauseessa. Niistä neljä on suunnan adverbialia *vastaan*. Nämä ovat esimerkeissä
(109), (110), (111) ja (112). Suuntaa ilmaisevat myös esimerkissä (113) adverbialia *ohitse*
ja esimerkissä (114) *käytävää ylös*.

- (109) *Iinä sitä olisi viherpiiperöillä ihmettelemistä kun Seppo saapasteilisi käytävällä
vastaan.*
- (110) *Ihmettelet, miksi kuitenkin vain aniharva tenava saapastelee **vastaasi** sonnistautu-
neena piukkoihin nahkahousuihin ja niittivyöhön*
- (111) *Mitä tekisit, jos Jeesus saapastelisi **vastaan** ja sanoisi: Terve, demoni?*
- (112) ***Vastaan** saapasteli romanikerjäläisiä, ja sitten ihmisiä, jotka vaan näyttivät sellai-
silta.*
- (113) *Ökyhurrit saapasteli vielä Artsinkin rahapinojen **ohitse**, 130.000 € vaalikas-
soillansa.*
- (114) *hän oli maannut yläkerrassa tappelun jälkeen ja kun nostaa silmänsä poliisit saa-
pastelevat **käytävää ylös***

Viidessä tapauksessa, joissa on ikkunoitu polun keskiosa, on ilmaistu muuttujan kulkema
reitti. Esimerkissä (115) on ilmaistu muuttujan kulkeman reitin keskiosaa, mutta reitin
alku- ja päätepisteitä ei ole kielennetty. Esimerkissä (116) on myös kielennetty väylä,

mutta ei sen lähdettä tai kohdetta. Esimerkeissä (115) ja (116) muuttujien kulkemat reitit muodostuvat siis niistä käytävän ja polun pisteistä, joissa muuttuja kullakin hetkellä on.

(115) *Nyt vaan tutijat saapastelevat pussihousuissaan **pitkin käytäviä**.*

(116) *Jo 30 vuotta saapasteltu **samaa polkua**.*

Kuten taulukko 3 osoittaa, sellaisia tapauksia, joissa polun keski- ja loppuosa olisi kielennetty, ei aineistossani ole ollenkaan. Sen sijaan yksi sellainen tapaus on, jossa polusta tulee kielennetyksi alku- ja keskiosa. Esimerkissä (117) polun alkuosana on lähdelokaatio *vanhasta rajasta*, joka ilmaisee muuttujan liikkeen alkupisteen. Polun keskiosana on suuntaa ilmaiseva adverbiaali *eteenpäin*. Muuttujan kulkeman väylän loppupiste sen sijaan jää ilmaisematta.

(117) *Siinä tehtiin virhe, kun saapasteltiin **vanhasta rajasta eteenpäin**, ja ruvettiin itse ryöstäjiksi.*

Polun alku- ja loppuosa on kielennetty neljässä lauseessa. Tästä on esimerkit (118), (119) ja (120). Esimerkissä (118) ja (119) on molemmissa alkuosana elatiivisijainen adverbiaali ja loppuosana illatiivisijainen adverbiaali. Esimerkissä (118) muuttujan liikkeen kohdelokaatio on poikkeuksellisesti ilmaistu jo ennen lähdelokaatiota. Esimerkissä (120) on samalla tavalla kielennetty alkupiste *ovesta* kuin esimerkissä (119), mutta loppuosana on allatiivisijainen *sisälle*.

(118) *Tartu vain kiinni vetoon ja katsele miten saapastelemme **Amwayhin oikein paraatiovesta**.*

(119) *Tuo muija jos saapastelisi **ovesta sisään** niin jopas meikä olisi nöyränä, pienestä eleestään jo tiskaisin astiat, tamppaisin matot, piiskaisin lapset, tomuttaisin seinät, paistaisin kukat, ja lopuksi tanssisin vielä niin kuin nuo taustapojat...*

(120) *Lapsista näkee että heille tulee tärkeä olo saadessaan pitää ovea auki, mutta voi niitä ilmeitä mitä lapsilla on ollut kun **ovesta saapastelee sisälle** aikuinen ihminen mitään sanomatta.*

Myös yksi sellainen lause on, jossa polusta on ikkunoitu vain alkuosa. Se on esimerkissä (121). Siinä alkuosa on kielennetty ablatiivisijaisella adverbiaalilla *venäjänpuolelta*. Yhdessä aineistoni tapauksessa on maksimaalinen ikkunointi. Siinä on siis ikkunoitu polun alku-, keski- ja loppuosa. Alkuosana on muuttujan kulkeman väylän lähdelokaatiota ilmaiseva *rantsusta*. Keskiosa *mäkeä ylös* ilmaisee liikkeen suuntaa, ja loppuosana on liikkeen kohdelokaatio *Farilaga-hotelliin*. Tämä tapaus on esimerkissä (122).

(121) *venäjänpuolelta saapasteli pari afgaanimestä*

(122) *Pienten lasten kanssa sietää ainakin olla varovainen: meillä muinoin 4 v sai melkoiset henkiset traumat, kun rypäs kiinalaisia tms. heitettiin päiväsaikaan saapastellessamme **rantsusta mäkeä ylös Farilaga-hotelliin** nurkan takaa peräämme.*

Aineistossani 23 tapauksessa mikään polun osista ei tule ikkunoiduksi. Niissä ei siis ole ilmaistu muuttujan kulkemaa väylää millään tavoin. Esimerkissä (123) on rajatapaus, jossa paikanilmauksen *Turun kaduilla* voisi ajatella olevan myös polun keskiosa. Ne kohdat katuja, joissa muuttuja kulloisellakin liikkeen hetkellä on, muodostaisivat hänen kulkemansa väylän. Ajattelen kuitenkin, että *Turun kaduilla* on kiintopiste, jossa liike tapahtuu eikä niinkään ilmaise muuttujan reittiä. Jos paikanilmauksen *Turun kaduilla* sijaan lauseessa lukisi esimerkiksi *pitkin Turun katuja*, ilmaisisi se selvemmin sitä, että liikkeellä on jokin selvä alku- ja loppupiste. Sen sijaan esimerkki (124) on selvästi sellainen tapaus, jossa ei ole minkäänlaista polun ikkunointia.

(123) *Mäenpää saapastelee Turun kaduilla kuin ruhtinas ainakin.*

(124) *Hyödynsin siitä sentään jotain, hyvä oli saapastella.*

4.3.4. Saapastella ja kiintopisteet

Saapastella-verbin sisältävissä aineistoni lauseissa yhteensä 28 tapauksessa on erotettavissa kiintopiste, joka ilmaisee paikkaa, jossa muuttujan liike tapahtuu. Kiintopiste on yleensä olosijainen. Esimerkissä (125) kiintopisteenä on inessiivisijainen paikan adverbiaali *Berliinissä*. Tällaisia vastaavia inessiivisijaisia paikan adverbiaaleja, jotka toimivat kiintopisteinä, on 13. Adessiivisijainen paikan adverbiaali taas on 12 tapauksessa. Esimerkissä (126) adverbiaali *Suomessa* ilmaisee muuttujan liikkeen paikan.

(125) ***Berliinissä** olen saapastellut pariin otteeseen pitkin katuja nimeltä Kurfürstendamm ja mietiskellyt, että ihankohan tuo on joskus muinoin kylpyläruhtinoiden rypytäille padon tai penkereen muodostanut...*

(126) *Kourihan oli se juippi joka Paavo Väyrynen kintereillään saapasteli **Suomessa** 80-luvun lopulla tuhoamassa taloutemme nurkanvaltauksillaan.*

Aineistoni lauseiden kiintopisteistä kaikki eivät kuitenkaan ole olosijaisia. Lauseista kolme on sellaisia, joissa kiintopisteenä on essiivisijainen adverbiaali. Essiivisijainen paikan adverbiaali *ulkona* on esimerkissä (127). Luokittelen kiintopisteeksi myös aikaa

ilmaisevia adverbiaaleja. Esimerkissä (128) kiintopisteenä on ajankohtaa ilmaiseva adverbiaali *sunnuntai aamuna*. Ajankohtaa ilmaisee myös esimerkissä (129) adverbiaali *helteisenä päivänä*.

- (127) *Ulkona ensin saapasteltu kaikenlaisten mätänevien lautojen ja homeisten heinien päällä ja siitä sitten suoraan tuvan lattialle samoilla jalkineilla.*
 (128) *Pankinjohtaja saapasteli tontille **sunnuntai aamuna**.*
 (129) *..hauska nähdä emäntien ilmeet, kun tuonnäköisenä saapastelisi **helteisenä päivänä** paikalliseen baariin tilaamaan lasin maitoa :)*

4.4. *Talsia*

4.4.1. Muuttujat *talsia*-verbin lauseissa

Talsia-verbin kohdalla aineistoni lauseista kaikki muuttujat viittaavat elollistarkoitteeseen muuttujaan. Selvästi suurin osa, 92 sadasta, on inhimillistarkoitteisia. Vain kahdeksassa lauseessa viitataan ei-inhimilliseen muuttujaan. Inhimillisten muuttujien kohdalla ei ole eroteltavissa selkeitä yhtäläisyyksiä erilaisten muuttujien tarkoitteiden välillä. Ne eivät kuitenkaan luo kielteisiä mielikuvia viittaamistaan tarkoitteista, kuten *saapastella*-verbin kohdalla kerroin luvussa 4.3.1. Esimerkissä (130) on inhimillinen muuttujan tarkoite, *naapurin kolme nuorukaista*.

- (130) *Kerran **naapurin kolme nuorukaista** talsi tietä myöten ilkosen alasti, saunan jälkeen.*

Ei-inhimilliset muuttujan tarkoitteista lähes kaikki viittaavat eläimeen. Tällainen on esimerkki (131), jossa muuttujana on *lehmät*. Toisin kuin luvussa 4.3.1., tässä kontekstissa muuttuja *lehmä* viittaa siis siihen eläimeen, jota tällä lekseemillä yleensä tarkoitetaan. Ei-inhimillistarkoitteisia muuttujia, jotka eivät viittaa eläimeen, on aineistossani kaksi. Ne molemmat viittaavat johonkin kuvitteelliseen hahmoon. Ne ovat esimerkeissä (132), jossa muuttujana on *jättiläiset* ja (133), jossa muuttujana on *nämä myyttiset hahmot*.

- (131) *Nykyään maatalous on teollista toimintaa **lehmät** talsii kakassa pihatöissä saa ruokansa ropotilta ja ropotti ropotti yrittää repiä siistä maitoa, on aikoihin eletty etten sanoisi*
 (132) *Kyllä siinä menovettä kuluu ja hiilijalanjäljet on kuin olis **jättiläiset** talsineet.*

(133) *Vanhapiika viiksekäs ja saimaan norppa eikun koira kainalossaa Jungfrau jakaisi täällä näitä tarinoita vielä pitkään kuin leirinuotilla ikään tarinoita vanhoista ajoista, kultaisista ja pronssisista ja hopeisista, ajoista jolloin nämä myyttiset hahmot talsi näitä kirjainten kulkemia vaaleansinisiä polkuja.*

4.4.2. *Talsia*-verbin kuvaama liike

Kielitoimiston sanakirja (2017) mainitsee *talsia*-verbin tarkoittavan 'taivaltaa jalan, tallustaa' (s.v. *talsia*). *Taivaltaa* taas tarkoittaa 'kulkea varsinkin jalan, vaeltaa, matkata' (s.v. *taivaltaa*). *Ison suomen kieliopin* verkkoversiossa (VISK) kerrotaan lekseemien *tallata*, *tallustaa* ja *talsia* olevan toistensa korrelaatteja. Ne siis sisältävät saman fonologisen sanavartalon, mutta ne eivät ole morfologisessa johtosuhteessa keskenään. VISK mainitsee verbien *tallata*, *tallustaa* ja *talsia* tarkoittavan 'hitaahkoa, raskasta kulkemista'. (VISK § 160.)

Aineistoni *talsia*-verbin sisältävistä lauseista yhdessäkään ei ole sellaisia kielellisiä aineksia, joista ilmeni esimerkiksi muuttujan liikkeen hitaus, keveys tai raskaus. Osassa lauseita on erilaisia tapaa ilmaisevia adverbiaaleja, mutta ne ovat sellaisia, jotka antavat lisätietoa muuttujan mielentilasta tai olemuksesta, eivätkä viittaa liikkeen tapaan. *Talsia*-verbin sisältävät lauseet siis eroavat aikaisemmin tässä työssä käsittelemieni verbien *lampsia*, *löntystä* ja *saapastella* sisältävistä lauseista, sillä niissä oli usein liikkeen tapaa ilmaisevia lauseenosia.

Sellaisia lauseita, joissa muuttujasta saadaan jotain lisätietoa tapaa kuvaavan adverbiaalin avulla, on 17. Esimerkissä (134) adverbiaali *uskollisesti* ilmaisee tapaa, mutta sillä viitataan muuttujan uskollisuuteen, eikä se varsinaisesti vaikuta tapaan, jolla muuttuja liikkuu. Samanlainen tapaus on esimerkki (135), jossa adverbiaali *uhrautuvasti* ei vaikuta liikkumisen tapaan, vaan luonnehtii muuttujaa. Yksi rajatapaus on esimerkki (136), jossa on predikatiiviadverbiaali *rentona*. *Rento* voi tarkoittaa 'jännittämätöntä, velttoa' tai 'jännittämätöntä, huoletonna, vapaata' (KS 2017 s.v. *rento*). Esimerkin (136) voisi tulkita siis siten, että muuttuja on jännittämätön, jolloin hänen askelluksensa olisi rentoa. Toinen tulkintatapa on, että muuttuja on jännittämätön, jolloin rentous viittaisi hänen mielentilaansa, ei niinkään askelluksen rentouteen. Rentous voisi myös näkyä molemmissa, muuttujan mielentilassa ja askelluksessa.

- (134) *Skotlannissa tehtiin pitkiä kävelyretkiä ja jollekin vuorellekin kiivettiin, papsun kanssa talsittiin uskollisesti joka lähikylän raitti ja puistossaMME samoillaan taukoamatta.*
- (135) *Kasan nähdäkseen hänen piti kävellä tonttimme poikki pensaitten katveeseen, mutta uhrautuvasti hän jaksoi talsia asiaa toteamaan meidän poissaollessamme.*
- (136) *Mä kerran olin uimassa kun tuli aika lähtee, talsin vaan rentona erehdyksissäni miesten suihkuun.*

Suurin osa aineistoni *talsia*-verbin sisältävistä lauseista on sellaisia, jotka viittaavat konkreettiseen liikkeeseen. Esimerkki (137) on sellainen tapaus, jossa muuttuja konkreettisesti liikkuu lentokentältä lentokoneeseen. *Talsia*-verbin kohdalla esiintyy kuitenkin selvästi muita tutkimiani verbejä enemmän sellaista käyttöä, jossa viitataan abstraktiseen liikkeeseen. Aineistossani on yhteensä 12 sellaista lausetta, jossa *talsia*-verbi ei ilmaise konkreettista liikettä. Tällaista abstraktista liikettä ilmaisee esimerkki (138), jossa predikaatti *talsii* viittaa elämiseen eikä muuttujan konkreettiseen liikkeeseen lokaatioiden välillä. Abstraktista liikettä ilmaisevien lauseiden keskuudessa tämä on tavallista, sillä kahdeksassa lauseessa *talsia* viittaa elämiseen. Tästä ovat vielä esimerkit (139) ja (140).

- (137) *Kun helsinki-vantaalla talsin koneeseen, oli minulla ollut putkikassallinen viiden sadan ja tuhannen markan seteleitä.*
- (138) *30v on vielä koko elämä edessä, 60v talsii jo elämän ehtoopuolta.*
- (139) *Olen kohta 60 v täällä talsinu syntymästä asti.*
- (140) *Olen kohta 60-vuotta täällä talsinut ja tutustunut elämäni aikana suureen joukkoon nuorisoa, omaa ja lasteni ikäluokaa oleviin*

Esimerkki (141) on poikkeuksellinen tapaus, sillä siinä *talsit* viittaa siihen merkitykseen, jota verbi *pelata* tarkoittaa. Muuttuja siis pelaa pelin läpi. Kontekstista voi päätellä, että tässä tapauksessa tarkoitetaan jonkinlaista videopeliä. Maailmantiedon nojalla tiedämme, ettei videopelin pelaamisessa tarvitse liikkua konsolin luota mihinkään. Muuttuja ei siis tässä tapauksessa liiku lähtöpisteestään pois. On myös mahdollista, että kirjoittaja tarkoittaa jotain sellaista peliä, jossa hahmo liikkuu, ja siksi on valinnut käyttää *talsia*-verbiä. Esimerkissä (142) sivulause *jossa ei vielä kritiikkiä ole* paljastaa, että kyseessä on abstraktinen liike. Maailmantiedon nojalla tiedämme, että kritiikki on aineetonta, eikä se voi fyysisesti sijaita missään.

- (141) *Jos esimerkiksi ostat jonkun random pelin hintaan 69,95 talsit sen läpi kuudessa tunnissa ja sen jälkeen kokeilet mahdollista verkkopeliä ja ohops tähän onkin surkee ja eihän täällä ole pelaajia!*
- (142) *Allekirjoitan täysin sen, että Sami talsii maastossa jossa ei vielä kritiikkiä ole.*

Yhdessä tapauksessa *talsia*-verbiä on käytetty resultatiivimuotissa. Sillä ilmaistaan muutosta, jonka subjektin tarkoite saa aikaan. Muutos ilmenee siten, että objektin tarkoite on adverbiaalitäydennyksen tarkoittamassa paikassa tai tilassa. Tätä tilaa voi ilmaista paikan ilmaus (*suohon*), predikatiiviadverbiaali (*tohjoksi*), paikallissijainen tilanilmaus (*uuvuksiin*) tai muu adverbi tai partikkeli (*alas*). Intransitiivinen verbi voi saada objektin vain resultatiivimuotissa. (VISK § 482.) *Talsia* on intransitiivinen verbi, mutta esimerkissä (143) sillä on objekti *pesät*. Adverbiaalitäydennys *hajalle* kuvaa sitä tilaa, jossa objektin tarkoite *pesät* on. Lauseen kuvaamassa tilanteessa pesät siis menevät hajalle talsimisen seurauksena.

(143) *Sitten ne kävelee pitkin ja poikin ja talsii pesät hajalle, niille vois laittaa ehdoton ei kyltti.*

4.4.3. *Talsia* ja huomion ikkunointi

Esittelen tässä luvussa ensiksi taulukon 4. Taulukossa 4 olen havainnollistanut niitä osia, jotka tulevat ikkunoiduiksi polun tapahtumakehyksessä. Taulukossa on nähtävillä yksittäiset lukumääräiset ikkunoidut osuudet yhteensä sadasta tapauksesta.

TAULUKKO 4. Polun ikkunoinnin jakautuminen *talsia*-verbissä.

Ikkunoitu polun osa	Kpl
Alkuosa	0
Keskiosa	28
Loppuosa	11
Alku- ja keskiosa	0
Keski- ja loppuosa	2
Alku- ja loppuosa	8
Maksimaalinen ikkunointi	2
Ei ikkunointia	49
Yhteensä	100

Aineistoni *talsia*-verbin sisältävien lauseiden joukossa ei ole yhtään sellaista tapausta, jossa olisi ikkunoitu vain polun alkuosa. Kuten taulukko 4 osoittaa, polun keskiosa on

ikkunoitu 28 tapauksessa. Ikkunoitujen keskiosien määrä *talsia*-verbin kohdalla on huomattavaa, sillä keskiosa tulee ikkunoiduksi selvästi useammin kuin muiden tutkimieni verbien kohdalla. Kahdeksassa tapauksessa keskiosana on suuntaa ilmaiseva adverbiaali. Esimerkissä (144) adverbiaali *vastaan* ilmaisee muuttujan liikkeen suuntaa, mutta liikkeen alku- tai päätepistettä ei ole ilmaistu. Esimerkissä (145) taas liikkeen suuntaa ilmaisee adverbiaali *kotiinpäin*. Muuttujan liike päättyy todennäköisesti kotiin, mutta kielennettynä on vain liikkeen suunta. Yksi tapa ilmaista muuttujan liikkeen suuntaa on esimerkiksi (146), jossa muuttuja liikkuu *kohti Moskovaa*.

(144) *Paljon samannäköisiä talsii kadulla vastaan.*

(145) *Kuusiystäväni pellonlaidalla sai lumituiskussa toimia kuin kota, sen leveiden ala oksien läpi katselin pyryn piiskaamaa peltoaukeaa ennen kuin talsin **kotiinpäin** kasvot ja silmät lähes umpeen muuratut lumesta :D*

(146) *Nyt eivät joukot talsi umpihangessa **kohti Moskovaa**, vaan ne lennätetään sinne parissa tunnissa kunhan kaupunki on pommitettu paskakasaksi.*

Loput keskiosista, eli 20 tapausta, ilmaisevat sitä, mitä pitkin muuttujan liike etenee. Esimerkissä (147) liike etenee *tietä myöten*, mutta liikkeen lähde- ja kohdelokaatiot jäävät kielentämättä. Aineistossani yleinen tapa kielentää polun keskiosa on käyttää adverbiaalia *pitkin*. Esimerkissä (148) liikutaan *pitkin juuttaan maan seutuja* ja esimerkiksi (149) muuttujan liike kulkee *pitkin katuja*.

(147) *Kerran naapurin kolme nuorukaista talsi **tietä myöten** ilkosen alasti, saunan jälkeen.*

(148) *Eli Paavali puhuu salaisuuksia hengessä luultavasti lähes kaiken aikaa kun hän talsii santaalit märkinä **pitkin juuttaan maan seutuja** evankeliumin asialla, kuten asia siellä ilmaisee, ja senkin pitäis jokaisen uskovan tajuta mitä se on*

(149) *Joku väitti, että punauhrit ovat talsineet täällä **pitkin katuja** ja vedelleet kurkut auki vastaantulijoilta sen kummempia kyselemättä.*

Pelkästään polun loppuosa on ikkunoitu aineistossani 11 tapauksessa. Pelkkä loppuosa tulee ikkunoiduksi siis huomattavasti harvemmin kuin *lampsia*- ja *saapastella*-verbien kohdalla (taulukko 1 ja taulukko 3). Kaikki tapaukset ovat sellaisia, joissa polun loppuosa ikkunoidaan tulosijaisella paikan adverbiaalilla. Kahdeksassa lauseessa muuttujan kulke- man väylän kohdelokaatiota on ilmaistu illatiivisijaisella adverbiaalilla kuten esimerkiksi (150) *pressan linnaan*. Lauseista kolme on sellaisia, joissa liikkeen päätepiste on allatiivisijainen paikan adverbiaali kuten esimerkiksi (151) *klubille*. Joukossa ei siis ole yhtään tapausta, jossa polun loppuosa olisi ilmaistu esimerkiksi postpositionrakenteella.

(150) *Kuka se sitten muutamaa tuntia myöhemmin talsi **pressan linnaan**.*

(151) *Siinä sitten hieman epäröiden talsin **klubille** lippu taskussani.*

Polun alku- ja loppuosa on ikkunoitu kahdeksassa lauseessa. Niistä kuusi on sellaisia, joissa alkuosana on erosijainen paikan adverbiaali ja loppuosana tulosijainen adverbiaali. Esimerkissä (152) on loppuosana illatiivisijainen adverbiaali. Esimerkissä (153) taas sijana on allatiivi. Kahdessa tapauksessa loppuosana ei ole tulosijainen adverbiaali, vaan tulosijamerkityksinen *s*-loppuinen adverbiaali *ulos* ja *pois* (VISK § 396). Nämä tapaukset ovat esimerkit (154) ja (155). Kuten taulukko 4 osoittaa, aineistossani ei ole yhtään tapausta, jossa olisi ikkunoitu vain polun alku- ja keskipiste.

(152) *Mutta kyllä meidänkin koirat ilmotushaukut vetäsee, jos **ovesta** talsii joku tuntematon **sisään**.*

(153) *Niitä on vaikea hävittää hotelleista, koska ne elää ja talsii **luonnosta sisälle**.*

(154) *Aiemmin syksyllä todistin ohimennen, kun Tulliportinkadulla olevan thaihieronta-paikan ovi avautui ja **sieltä** talsi **ulos** mies, jota suorastaan työnsi pois joku äkäinen thaimaalaisnainen.*

(155) *Tästä tulikin mieleeni kun talsittiin yhden kaverin kanssa **liikuntatunnilta pois** kolmosella ja me ohitettiin yläaste, missä näimme ikkunasta sellaisen gootin kotsantunnilla*

Aineistossani on kaksi sellaista tapausta, joissa on ikkunoitu polun keski- ja loppuosa. Esimerkissä (156) on kielennetty se väylä (*Taoron puiston kautta*), jota pitkin muuttuja kulkee reittinsä päätepisteeseen (*merivesialtaiden viereen*), mutta reitin alkupiste on kielentämättä. Esimerkissä (157) keskiosana on *sitä pitkin*, joka viitanee jonkinlaiseen tiehen, jota pitkin muuttuja kulkee. Muuttujan kulkeman reitin alkupiste on kuitenkin jälleen kielentämättä, mutta päätepisteenä on *Sumilinon kylän niityille*.

(156) *Vaimo on juuri tuossa altaassa läträämässä, aurinko paistaa, ainakin juuri nyt*
(16.50) *Äsken talsittiin **Taoron puiston kautta merivesialtaiden viereen** ja töllisteltiin surffareita.*

(157) *Talsimme **sitä pitkin Sumilinon kylän niityille** vaaran päällä.*

Kahdessa aineistoni *talsia*-verbin sisältävässä tapauksessa on polun maksimaalinen ikkunointi. Esimerkissä (158) on alku- ja loppuosina *päivästä toiseen*. *Päivästä toiseen* on temporaalinen ilmaus, jossa on syklinen substantiivi *päivä*. Ilmaus on myös fraasiutunut. (Räsänen 2010: 71, 207.) Alku- ja loppuosat eivät siis ole konkreettisia paikkoja, vaan niillä viitataan jonkinlaiseen jatkuvuuteen päivien välillä. Keskiosana on *pitkin katuja*,

joka ilmaisee sen, mitä pitkin muuttujan kulkema reitti kulkee. Esimerkissä (159) olen luokitellut kohdan *Helsingin katuja* olevan keskipiste. Se on mielestäni tulkittavissa samoin kuin lause olisi silloin, jos siinä lukisi *Helsingin katuja pitkin*. Ajattelen siis sen kielentävän muuttujan reittiä. Samassa esimerkissä on alku- ja loppupisteenä sama lekseemi *baari*. Kyseessä on toistokonstruktio *baarista baariin*. Toistoilmaus liittyy verbi-prosessiin. Tällöin verbin osoittama tekeminen hahmottuu niin, että muuttujan tarkoite liikkuu etappimaisesti jaksottuvia siirtymiä, joiden kiintopisteitä konstruktion lekseemi *baari* jaksottaa. (Räsänen 2010: 71.) Esimerkissä (159) muuttujan liike tapahtuu siis eri baarien välillä.

- (158) *Eihän täällä ole juuri kuin joutilaita onnenonkijoita, mustalaisia, pakolaisia, jotka talsivat päivystä toiseen pitkin katuja, ja mikäs on talsiessa kun sossu maksaa laskut, ym menot, ja ruoan saa kahdesti viikossa Kiviharjunkadulta.*
 (159) *Niinpä Tuksu psilleri- ja viinapäissään, Ariel-tukka liehuen ja tuo farkkutakki maata viistäen talsii **Helsingin katuja, baarista baariin** – Bella povarissa!*

Lähes puolet aineistoni tapauksista ovat sellaisia, joissa polun tapahtumakehys jätetään kokonaan ikkunoimatta. Tällaisia tapauksia on yhteensä 49. Niissä ei ole siis kielennetty muuttujan kulkemaa väylää millään tapaa. Kaikki abstraktista liikettä edustavat aineistoni lauseet kahta tapausta lukuun ottamatta ovat sellaisia, joissa ei ole ikkunoitu mitään polun osaa. Niissä on mainittu kiintopiste eli paikka, jossa lauseen kuvaama tilanne tapahtuu, mutta sitä, mistä lähtien, mitä pitkin tai mihin päättyen liike tapahtuu, ei ole ilmaistu. Esimerkit (160) ja (161) ovat tällaisia abstraktista liikettä kuvaavia tapauksia, joissa ei ole ikkunoitu mitään polun osaa. Konkreettista liikettä kuvaa esimerkki (162), jossa ei ole ikkunoitu mitään polun osaa, vaan on kerrottu pelkästään paikka, jossa muuttuja on.

- (160) *Yli neljäkymmentä vuotta täällä on talsittu.*
 (161) *Allekirjoitan täysin sen, että Sami talsii maastossa, jossa ei vielä kritiikkiä ole.*
 (162) *Hurja tunne, niinkuin pehmeällä patjalla talsisi!!!*

4.4.4. *Talsia* ja kiintopisteet

Puolet aineistoni *talsia*-verbin sisältävistä lauseista ovat sellaisia, joissa on kiintopisteenä paikallissijainen adverbiaali. Kiintopisteet ilmaisevat paikkaa, jossa muuttujan liike tapahtuu. Suurimmassa osassa lauseita, 32 tapauksessa, kiintopiste on adessiivisijainen

paikkaa ilmaiseva adverbiaali. Esimerkissä (163) kiintopisteenä on *helsinki-vantaalla*, jolla viitataan lentokenttään. Esimerkissä (164) kiintopiste *täällä* voi viitata johonkin tiettyyn paikkaan, jossa muuttuja on kirjoitushetkellä. Adverbiaalinen *täällä* voi myös tulkita tarkoittavan ylipäätään elämää. Lauseen abstraktinen merkitys ohjaa kuitenkin tulkitsemaan, että *täällä* viittaa epämääräiseen paikan ilmaisuun eikä mihinkään tarkkaan fyysiseen paikkaan.

(163) *Kun helsinki-vantaalla talsin koneeseen, oli minulla ollut putkikassillinen viiden sadan ja tuhannen markan seteleitä.*

(164) *Olen kohta 60-vuotta täällä talsinut ja tutustunut elämäni aikana suureen joukkoon nuorisoa, omaa ja lasteni ikäluokkaa oleviin*

Loput, eli 18 tapausta, ovat sellaisia, joissa kiintopistettä ilmaiseva adverbiaali on inessiivisijainen. Esimerkissä (165) kiintopisteenä on adverbiaali *avovankilassa*, joka ilmaisee liikkeen paikan, mutta ei muuttujan kulkemaa reittiä. Samoin on esimerkissä (166), jossa paikkaa ilmaistaan adverbiaalilla *toimistoissa*.

(165) *Taitaa Koramolla ja Heikkisellä lomat pyöriä, kenties kohta talsivat jo avovankilassa.*

(166) *Suonen valtio maksoi v. 2013 virkamiesten palkkoja n. 6 miljardin euron edestä, jotka ei tee nimeksikään tuottavaa työtä ja talsivat vain toimistoissa puu päällä nettiä vahdaten!*

4.5. Tallustaa

4.5.1. Muuttujat *tallustaa*-verbin lauseissa

Aineistoni *tallustaa*-verbin sisältävistä lauseista suurin osa, 88, on sellaisia, joissa muuttuja on inhimillistarkoitteinen. Näille inhimillistarkoitteisille muuttujille en ole analyysissäni löytänyt mitään merkittävää yhtäläisyyttä, jonka perusteella voisin luokitella niitä tarkemmin ryhmiin. Inhimillinen muuttujan tarkoite on esimerkissä (167).

(167) *Viiimeinen blondi tallustaa villinä ja vapaana todennäköisesti Suomessa, missä vaaleaverikköjä on suhteellisesti eniten.*

Ei-inhimillisiä muuttujan tarkoitteita on *tallustaa*-verbin sisältävissä lauseissa 12. Niistä kahdeksan viittaa elolliseen muuttujan tarkoitteeseen. Kaikki ei-inhimilliset elollistarkoitteiset muuttujat viittaavat eläimeen. Esimerkissä (168) on tällainen tapaus, ja siinä muuttujana on *koiranpentu*. Aineistossani on neljä sellaista tapausta, jossa muuttuja on elotontarkoitteinen. Elotontarkoitteiset muuttujat *tunteet*, *kukkanippu*, *harhat* ja *nakufabia* ovat kuitenkin esitettyinä kuten elollistarkoitteiset. Nämä tapaukset ovat esimerkeissä (169), (170), (171) ja (172).

(168) *Itselläni ei koiraa ole, vielä, mutta ONNEKSI siihen tulee muutos kesäkuun alussa ja perheeseemme tallustaa pieni **koiranpentu**.*

(169) *Mutta **tunteet** tallustivat jo omia polkujaan luoksesi.*

(170) *Olin lauantai-aamuna menossa stockalle, kun siinä ovien läheisyydessä tallusti joku ihme **kukkanippu**?*

(171) ***Harhat** eivät tallusta fantasian näyttämää kaavaa joka johtaa fantasi-tyhjyyteen.*

(172) *Viimeinen ostokseni on kolmepuolvuotias **nakufabia** joka oli tallustanut 97.000km.*

4.5.2. *Tallustaa*-verbin kuvaama liike

Kuten mainitsin luvussa 4.4.2. *Talsia*-verbin kuvaama liike, verbit *tallata*, *tallustaa* ja *talsia* ovat toistensa korrelaatteja ja tarkoittavat 'hitaahkoa, raskasta kulkemista' (VISK § 160). Verbi *tallustaa* sisältää siis jo itsessään hitaahkon ja raskaan liikkeen merkityksen. Kuten *talsia*-verbin kohdalla, myös *tallustaa*-verbin sisältävissä lauseissa on melko vähän lauseenosia, jotka ilmaisevat liikkeen tapaa.

Aineistossani on yhteensä 10 sellaista tapausta, joissa on jokin tapaa ilmaiseva syntaktinen rakenne. Tapauksista viisi on sellaisia, joissa tapaa luonnehtiva lauseenosa liittyy nimenomaan liikkumisen tapaan. Esimerkissä (173) muuttujan kerrotaan olevan *möhömaha*, jota kuvataan lausemääritteellä *joka kuvittelee olevansa juoksija*. Tämä implikoi sitä, että muuttujan liike on hidasta eikä nopeaa liikettä, jota juoksemisella yleensä tarkoitetaan. Esimerkissä (174) muuttujan kuvaillaan liikkuvan *kuin dinosaurus*. Maailmantiedon nojalla tiedetään, että dinosaurukset ovat hyvin suuria ja raskaita, joten siihen vertaamisella tarkoitetaan voimakasta ja raskasta askelta.

(173) *Kyllä siinä tallustaa möhömaha, joka kuvittelee olevansa juoksija.*

(174) *Yläkerran naapuri tallustaa kotonaan kuin dinosaurus.*

Esimerkissä (175) muuttujan askel on *kepeä ja toiveikas*. *Kepeä* viittaa vaivattomaan ja ketterään liikkeeseen (KS 2017 s.v. *kepeä*), joten tässä esimerkissä muuttujan liike ei voi olla raskasta tai hidasta. Yhdessä aineistoni tapauksessa muuttujan kuvataan liikkuvan *varmoin askelin*. Liikkeen tapa on siis jollain tavalla päättäväinen ja epäröimätön. *Varmoin askelin* viittaa siihen, että liike on reipasta ja nopeahkoa, sillä varmoin askelin liikkuminen ei voi olla hidasta tai raskasta. Toisaalta esimerkin (176) voi ajatella tarkoittavan ennemminkin päämäärätietoista etenemistä, sillä kohdalla *kunnes luoja minut korjaa talteen* voidaan maailmantiedon nojalla ajatella tarkoitettavan elämän päättymistä. Tällöin liikkeen nopeus ei olisi niin relevantti asia lauseen kannalta. Tällaiset tapaukset kuten esimerkki (175) ja (176) ovat aineistossani poikkeuksellisia, sillä muissa lauseissa muuttujan liikettä ei kuvailla kevyeksi tai nopeaksi. Esimerkissä (177) muuttujan kuvataan liikkuvan *kuninkaan elkein*. Kielitajuni mukaan tämä tarkoittaa, että muuttuja liikkuu ylväästi ja ryhdikkäästi. Tämän tulkinnan mukaan kyseessä ei siis olisi raskas liike, vaan ryhdikäs. Muuttujana olevaa koiraa kuvataan myös rautahermoiseksi, joka vahvistaa käsitystä hallitusta ja ryhdikkäästä liikkumisesta.

- (175) *Askel oli varmasti kepeä ja toiveikas kun tallustit kohti tädin mittaamaa työsarjaa :-)*
 (176) *yksin tallustan varmoin askelin eteenpäin kunnes luoja minut korjaa talteen*
 (177) *totta kai sitä omaansa puolustaa, mutta en ole omaa coltsuani rautahermoisempaa eläjää tavannut, näyttelyissä ym. tallustaa menemään kuninkaan elkein, toisinaan itseltäni meinaa mennä hermot.*

Viidessä aineistoni tapauksessa, joissa on tapaa ilmaiseva adverbialiaali tai predikatiiviadverbialiaali, tapa liittyy muuttujan olemukseen tai mielentilaan eikä niinkään siihen, miten muuttuja liikkuu. Esimerkissä (178) on predikatiiviadverbialiaali *väsyneenä*, joka kuvailee liikkujan vireystilaa. *Väsynyt* tarkoittaa 'uupunutta ja voipunutta', joten väsymys voi vaikuttaa myös askeleen hitauteen tai raskauteen (KS s.v. *väsynyt*). Esimerkissä (179) taas on tapaa ilmaiseva adverbialiaali *upeasti*. Lauseessa on kuitenkin leikittelevä sävy, joka ilmenee esimerkiksi siitä, että muuttuja ja toinen puheenaiheen kohteena oleva henkilö ovat nimetty *puudeli-Paavoksi* ja *kyykky-Jyrkiksi*. Adverbialialilla *upeasti* pyritään ehkä luomaan tilanteelle tietynlainen sävy ja vertaus siihen, että ensiksi mainittu henkilö on toisen henkilön talutushihnassa kuten koira omistajansa.

- (178) *Väsyneenä* *usvassa tallustan, joten saattaa olla, että kaikki uusi ja kiva jää huomaa matta.*

(179) *Upeasti puudeli-Paavo tallustaa kyykky-Jyrkin rinnalla, eikä hauku kuin entisiä omiaan.*

Suurimmassa osassa, 90:ssä aineistoni tapauksessa, *tallustaa*-verbin yhteydessä ei ole mitään tapaa ilmaisevaa syntaktista rakennetta. Näissä lauseissa ei ole esimerkiksi adverbiaalia, joka ilmaisisi liikkeen tapaa tai antaisi sellaisia lisätietoja muuttujasta, josta voisi päätellä esimerkiksi liikkeen hitautta tai keveyttä. Verbi siis sisältänee jo itsessään tietynlaisen tavan merkityksen, sillä suurimmassa osassa aineistoni tapauksista kirjoittajalla ei ole ollut tarvetta kuvailla tapaa esimerkiksi adverbiaalimääritteillä.

Tallustaa-verbin sisältävistä aineistoni tapauksista suurin osa, 72 kappaletta, ilmaisee muuttujan konkreettista liikettä. Esimerkissä (180) on ilmaistu konkreettista liikettä, jossa muuttuja liikkuu lauseen ilmaisemassa tilassa eli rantavedessä paikasta toiseen. Esimerkissä (181) on myös kyse konkreettisesta liikkeestä, sillä esimerkissä on mainittu konkreettinen paikka *hautausmaalle*, johon muuttuja siirtyy pisteestä, jossa hän tapahtumahetken alussa on.

(180) *Kaveri kerran tallusti rantaveessä laiturin vieressä ja astui sitte lasinsiruun.*

(181) *Minä tallustan hautausmaalle kahden kynttilän kanssa.*

28 lauseessa muuttuja ei konkreettisesti siirry lokaatioiden välillä, vaan niissä *tallustaa* ilmaisee abstraktista liikettä. Muihin tutkimiini verbeihin verrattuna *tallustaa*-verbi ilmaisee siis muita useammin abstraktista liikettä. 15 tapauksessa *tallustaa* on metafora elossa olemiselle ja elämiselle. Esimerkissä (182) kirjoittaja kirjoittaa, että *tallustan vieläkin tällä planeetalla*. Tulkintani mukaan tämä tarkoittaa, että kirjoittaja on yhä elossa. Esimerkissä (183) muuttuja *tallustaa elämässä eteenpäin*. Tämän tulkitsen tarkoittavan sitä, että joku jatkaa elämäänsä. Esimerkissä (184) *tallustivat yhtä matkaa kohti taivaan porttia* on kuolemisen metafora.

(182) *Mutta kuten eräs henkilö tuossa ylempänä kirjoitti, viha on huikea voimavara, jonka turvin tallustan vieläkin tällä planeetalla.*

(183) *Hyvä tästä on tallustaa elämässä eteenpäin.*

(184) *Kirkkoherra ja varatuomari tallustivat yhtä matkaa kohti taivaan porttia.*

4.5.3. *Tallustaa* ja huomion ikkunointi

Olen analysoinut aineistoni *tallustaa*-verbin sisältävät lauseet huomion ikkunoinnin menetelmin. Esittelen seuraavaksi taulukon 5. Taulukosta 5 ilmenee lukumääräisesti polun tahtumakehyksen ikkunoidut osat.

TAULUKKO 5. Polun ikkunoinnin jakautuminen *tallustaa*-verbissä.

Ikkunoitu polun osa	Kpl
Alkuosa	1
Keskiosa	13
Loppuosa	18
Alku- ja keskiosa	0
Keski- ja loppuosa	2
Alku- ja loppuosa	2
Maksimaalinen ikkunointi	1
Ei ikkunointia	63
Yhteensä	100

Kuten taulukosta 5 ilmenee, pelkkä polun alkuosa on ikkunoitu vain yhdessä aineistoni lauseessa. Tämä tapaus on esimerkki (185), jossa muuttujan liikkeen alkupisteenä on ablatiivisijainen *sieltä*. Tapauksia, joissa keski- ja loppuosa on ikkunoitu, on kaksi. Esimerkissä (186) keskiosana on *tie*, sillä muuttuja kulkee sitä pitkin loppupisteeseen. Loppuosana on muuttujan liikkeen päätepiste *keppanakauppaan*. Esimerkissä (187) taas keskiosana on *omia polkujaan* ja päätepisteenä vajaaparadigmainen suunnan adverbiaali *luoksesi*. Tulkitsen suuntaa ilmaisevan adverbiaalini *luoksesi* polun loppuosaksi, sillä vaikka sillä on suuntaa ilmaiseva merkitys, se katsoakseni tarkoittaa tiettyä konkreettista paikkaa suhteessa muuttujaan. Myös tapauksia, joissa on maksimaalinen ikkunointi, on vain yksi. Esimerkissä (188) ikkunoiduksi tulee polun alku-, keski- ja loppuosa. Alku- ja päätepisteet ovat samassa lokaatiossa. Kyseessä on siis suljettu polku. Sellaisia tapauksia, joissa olisi ikkunoitu alku- ja keskiosa, ei aineistossani ole.

(185) *Sitten kohta sieltä tallusti sellainen iloisen näköinen pikku-täti ja kysyi, että olenko lentänyt Suomesta, joo, no laukkusi on tuolla toisessa terminaalissa*

- (186) *Kyllähän mun veroistani jo maksetaan sen tien kunnossapitokin, jota tallustat **kepanakauppaan**.*
- (187) *Mutta tunteet tallustivat jo **omia polkujaan luoksesi***
- (188) *Leffan juoni: Montana tallustaa **olohuoneesta keittiön kautta takaisin olohuoneeseen** Emporio Armanin kylpytakki ruttuisesti päällään.*

Tapauksia, joissa on ikkunoitu polun alku- ja loppuosa, on aineistossani kaksi. Esimerkki (189) on selvä tapaus, jossa alkuosana on muuttujan kulkeman reitin lähtöpiste *isosta marketista*. Loppuosana on s-loppuinen adverbiaali *ulos*. Toinen tapaus, jossa on ikkunoitu alku- ja loppuosa, on poikkeava. Se on esimerkki (190). Tapauksessa on ikään kuin kaksi polkua rinnakkain, sillä ensiksi siinä on fraasimainen toistorakenne *aamusta aamuun*, joka tarkoittaa muuttujan toistavan saman toiminnon jokaisena aamuna. Toisena ikkunoituna loppuosana on kuitenkin *ulos*, joka ilmaisee sen, mihin muuttuja liikkuu. Tapauksessa ei siis ole ilmaistu konkreettisesti sitä, mistä muuttujan kulkema reitti alkaa. Voisi siis ajatella, että ikkunoituna olisi pelkästään loppuosa. Olen kuitenkin luokitellut tapauksen siten, että ikkunoituna on alku- ja loppuosa, sillä elatiivisijaista *aamusta* ei voi mielestäni jättää huomioimatta.

- (189) *Varmaan sitä samaa sakkia, mikä tallustaa **isosta marketista ulos** aletavara kainalossaan.*
- (190) *Joskus tuntuu melkein Höntiltä, kun **aamusta aamuun** tallustan sen kahvikuppini kanssa **ulos** vahtaamaan ihan samaa maisemaa, joka eteeni aukeaa korituolini suuntaan.*

Lukumääräisesti melko saman suuruiset ryhmät ovat ne tapaukset, joissa on ikkunoitu pelkästään keski- tai loppuosa. Vain keskiosa on ikkunoitu aineistossani 13 tapauksessa. Niissä tapauksissa, joissa on ikkunoitu vain polun keskiosa, keskiosista 7 ilmaisee muuttujan liikkeen suuntaa. Esimerkissä (191) muuttujan liike etenee *kohti tädin mittaamaa työsarkea*. Myös esimerkissä (192) keskiosa *eteenpäin* ilmaisee muuttujan liikkeen suuntaa. Loput keskiosista, eli 6 kappaletta, ilmaisevat sitä, mitä pitkin muuttujan liike etenee. Esimerkissä (193) muuttuja tallustaa *pitkin tietä*. Pelkästään loppuosa on ikkunoitu aineistossani 19 tapauksessa.

- (191) *Askel oli varmasti kepeä ja toiveikas kun tallustit **kohti tädin mittaamaa työsarkea** :-)*
- (192) *yksin tallustan varmoin askelin **eteenpäin** kunnes luoja minut korjaa talteen.*
- (193) *Mitä ajattelette, jos yksinäinen sinkkumies tallustaa **pitkin tietä** ilman kavereita?*

Kuten edellisessä kappaleessa mainitsin, pelkkä loppuosa on ikkunoitu 19 aineistoni tapauksessa. Loppuosat eivät kuitenkaan ole suurimmaksi osaksi tulosijaisia adverbiaaleja kuten muiden verbien kohdalla, vaan loppuosien kielennetyt ainekset ovat melko tasaisesti allatiivisijaisia, illatiivisijaisia sekä vajaaparadigmaisia. Sellaisia tapauksia, joissa on ikkunoitu pelkkä polun loppuosa illatiivisijaisella adverbiaalilla, on seitsemän. Esimerkissä (194) muuttujan kulkeman reitin päätepisteenä on illatiivisijainen *viinakauppaan*. Allatiivisijaisia loppuosia taas on kuudessa tapauksessa. Esimerkissä (195) loppuosana on allatiivisijainen *sisälle*. Tulosijainen loppuosana toimiva adverbiaali viittaa yleensä johonkin rakennukseen, johon muuttuja liikkuu. Aikaisemmin mainitsemisiani esimerkeissä (194) ja (195) muuttujan kulkeman reitin päätepiste oli jossain konkreettisesti suljetussa tilassa. *Tallustaa*-verbin kohdalla loppuosina on muihin verbeihin nähden poikkeuksellisen paljon vajaaparadigmaisia kielen aineksia. Esimerkissä (196) loppuosana on *luo*. Esimerkissä (197) muuttujan liikkeen kohdelokaationa on myös vajaasti taipuva *peilin ääreen*. Tällaisissa tapauksissa, joissa reitin päätepiste on ilmaistu vajaaparadigmaisella adverbiaalilla, muuttuja siirtyy reitin alkupisteestä jonkin esineen tai ihmisen luo tai vaihtoehtoisesti pois jonkun tai jonkin luota.

(194) *Mainekin mennyt kun on joka päivä tallustanut viinakauppaan.*

(195) *no poliisille tietenkä ilmoittaa ettei sielä tule mahoton häsy ku tallustaa aseän kans sisälle*

(196) *Hetken kuluttua kiukkuinen halailija tallusti seuralaisensa kanssa juttelevan äitinsä luo, ilman että oli kertaakaan vilkaissut ylöspäin tarkistaakseen ketä tuli halattua.*

(197) *-Olisiko nyt Peterin syytä ottaa lusikka kauniiseen käteen ja tallustaa peilin ääreen.*

Yli puolet aineistoni *tallustaa*-verbin sisältävistä lauseista ovat sellaisia, joissa polun osia ei ole ollenkaan ikkunoitu. Niissä ei siis ole ollenkaan kielennetty sitä, mistä lähtien, mitä pitkin tai mihin muuttuja liikkuu. Tällaisia tapauksia on yhteensä 63. Esimerkissä (198) on paikan adverbiaali *Helsingissä*, joka ilmaisee maantieteellisen paikan, jossa muuttuja tapahtumahetkellä on. Muuttujan kulkemaa reittiä ei ole ollenkaan ilmaistu. Esimerkissä (198) on tulkintani mukaan kuitenkin pääpainossa se, millainen muuttuja on ja missä päin Suomea hän on. *Tallustaa* voisi viitata ennemmin jonkinlaiseen olemiseen kuin tietynlaiseen kävelytapaan, joten sen vuoksi reitin kielentämättä jättäminen on luontevaa.

(198) *Nimenomaan Helsingissä tallustaa se kaikkein aidoimmin Savoä taikka Hämeen murrettä vääntävä maaltamuuttaja.*

4.5.4. Tallustaa ja kiintopisteet

Yli puolet aineistoni *tallustaa*-verbin sisältävistä lauseista ovat sellaisia, joissa on kielennettynä paikallissijainen kiintopiste. Näitä tapauksia on 56, joista 34:ssä on adessiivisijainen paikanilmaus kiintopisteinä. Aineistossani on kaksi tapausta, jossa kiintopisteinä on jokin konkreettinen tila, jossa voi olla sisällä. Esimerkissä (199) on adessiivisijainen kiintopiste *Albertin asunnolla*. Esimerkissä (200) kiintopisteinä taas on *työpaikalla*. Tulkitseen tämänkin kiintopisteen merkitsevän konkreettista rakennusta, sillä työpaikka on usein jokin rakennus, jossa töitä tehdään. Tapauksissa, joissa on adessiivisijainen kiintopiste, on yksi yhteneväisyys. 11 tapauksessa kiintopiste viittaa maapalloon. Esimerkissä (201) kiintopisteinä on *maapallolla*. Maailmantiedon nojalla tiedetään, että esimerkin (202) kiintopiste *telluksella* ja esimerkin (203) kiintopiste *tällä planeetalla* viittaavat myös samaan tarkoitteeseen kuin esimerkissä (201) kiintopiste *maapallolla*.

(199) *Tuksu tallusti **Albertin asunnolla**, Bella ihaili hänen kenkiään.*

(200) *Kun sitten tallustat kuudelta **työpaikalla** mustien silmäpussiesi kanssa, näyttären siltä kun olisit juuri kotiutunut Vietnamista, muistelet sinkkuaikoja kun oli aikaa ja mahdollisuus lähteä konserttiin, teltailemaan jne.*

(201) *Niin kauan kuin ihminen on tallustanut **maapallolla**, ei ole ikinä hyökätty tuota statusta vastaan, joka sisältyy tuohon avioliitto sanaan.*

(202) *Yksin täytyy tällä **telluksella** tallustaa...*

(203) *Mutta kuten eräs henkilö tuossa ylempänä kirjoitti, viha on huikea voimavara, jonka turvin tallustan vieläkin **tällä planeetalla**.*

Kiintopisteistä 20:ssä on inessiivisijainen kiintopiste. Yksikään niistä ei viittaa mihinkään rakennukseen. Sen sijaan yhdeksän kiintopistettä viittaavat johonkin maantieteelliseen alueeseen. Esimerkissä (204) kiintopisteinä on *Helsingissä*. Vastaavanlainen kiintopiste on *Suomessa*, joka on esimerkissä (205). Muiden kiintopisteiden kohdalla ei ole nähtävissä selkeitä yhtäläisyyksiä, vaan ne ilmaisevat esimerkiksi suhteellista sijaintia (esimerkki (206)) tai säätilaa (esimerkki (207)).

(204) *Nimenomaan **Helsingissä** tallustaa se kaikkein aidoimmin Savoia taikka Hämeen murretta vääntävä maaltamuuttaja.*

(205) *Viimeinen blondi tallustaa villinä ja vapaana todennäköisesti **Suomessa**, missä vaaleaverikköjä on suhteellisesti eniten.*

(206) *Olin lauantai-aamuna menossa stockalle, kun siinä **ovien läheisyydessä** tallusti joku ihme kukkanippu?*

(207) *Eikä sen oikeestaan tartte olla edes lämmitetty tai vartioita, pääasia ettei tartte **sateessa** tallustaa.*

4.6. Koonti

Analyysini perusteella tutkiini verbeihin *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* liittyvät liikkujat ovat useimmiten elollistarkoitteisia. Esimerkiksi *lampsia*-verbin yhteydessä ei esiintynyt yhtäkään ei-inhimillistarkoitteista tai elotonta muuttujaa. Eniten ei-inhimillisiä muuttujia esiintyi *löntystää*-verbin yhteydessä. Niitä oli kuitenkin vain 16, joten myös *löntystää*-verbin kohdalla ei-inhimillisten muuttujien edustus oli vähäistä. Suurin osa näistä ei-inhimillisistä muuttujista viittasi eläimeen. Yhteensä kaikista työnsäni analysoimissani muuttujista 92 % on inhimillistarkoitteisia, joten tämän perusteella verbeihin *lampsia*, *löntystää*, *saapastella*, *tallustaa* ja *talsia* liittyy siis useimmiten inhimillistarkoitteinen muuttuja. Aineistossani oli yhteensä vain seitsemän tapausta, joissa muuttuja oli elotontarkoitteinen. Esimerkiksi lauseessa *Oma ajatuksenjuoksuni löntystää suurinpiirtein näin* muuttujana oleva *ajatuksenjuoksuni* on saanut inhimillisiä piirteitä ja se esitetään kuten inhimillistarkoitteinen muuttuja. Kyse on siis persofinikaatiosta. (Lakoff & Johnson 1980: 33.) Olen koonnut taulukkoon 6 aineistoni muuttujien tarkoitteiden lukumääräisen jakautumisen elotontarkoitteisiin, inhimillistarkoitteisiin ja ei-inhimillistarkoitteisiin ryhmiin.

TAULUKKO 6. Muuttujien tarkoitteiden lukumääräinen jakautuminen verbien välillä.

Verbi	Muuttuja		
	Elollinen ja inhimillinen	Elollinen ja ei-inhimillinen	Eloton
<i>lampsia</i>	99	1	0
<i>löntystää</i>	84	16	2
<i>saapastella</i>	98	1	1
<i>talsia</i>	92	8	0
<i>tallustaa</i>	88	8	4

Inhimillistarkoitteisten muuttujien välillä oli hyvin vähän eroteltavissa minkäänlaisia yhtäläisyyksiä. Esimerkiksi tutkiini verbeihin liittyvien inhimillistarkoitteisten muuttujien sukupuoli ei korostu minkään verbin kohdalla, kuten esimerkiksi Kokkosen (2013) tutkimuksessa. *Löntystää*-verbin kohdalla 12 tapauksessa mainittiin muuttujan lihavuus ja useassa tapauksessa mainittiin muuttujan huoleton tai epäsiisti pukeutuminen. *Saapastella*-verbin yhteydessä taas oli 13 tapausta, jossa muuttuja oli ilmaistu jollain sellaisella

tavalla, josta ilmeni kirjoittajan negatiivinen asenne muuttujaa kohtaan. Esimerkiksi yhdessä tapauksessa muuttujana oli *lehmät*, joka tarkoitti kontekstissaan halventavaa nimitystä naisesta. Muita yhtäläisyyksiä ei muuttujien välillä ollut, ja nämäkin kaksi ryhmää edustavat vain pientä osaa kaikista aineistoni muuttujista. Muuttujat siis olivat aineistossani keskenään hyvin erilaisia, eikä suuria yhtäläisyyksiä ollut edes samojen verbien muuttujien välillä.

Lampsia-verbin liikkeen tapa voi olla aineistoni perusteella hidasta tai nopeaa. Se viittaa kuitenkin useammin päättäväiseen askellukseen kuin KS:n mainitsemaan velttoon ja kii-reettömään liikkeeseen, jonka tulkitseen hitaahkoksi liikkeeksi (s.v. *lampsia*). Päättäväinen askellus on tulkintani mukaan mielummin ripeää kuin hidasta. Pajunen (2001: 204–205) mukaan *lampsia* ilmaisee kävelyä pitkin askelin, mutta askeleen pituus ei kuitenkaan rajaa sitä, voiko liike olla nopeaa vai hidasta. (Pajunen 2001: 204–205.) Aineistossani olikin sekä liikkeen nopeutta että hitautta ilmaisevia adverbiaaleja. *Löntystää* sen sijaan ilmaisee yleensä raskasta, hidasta tai laiskaa liikkeen tapaa. KS:n määritelmän mukaan *löntystää*-verbi liitetään hitaaseen, kömpelöön tai laiskaan jaloin liikkumiseen (s.v. *löntystää*). Omat tulokseni siis mukailevat KS:n määritelmää liikkeen tavan osalta. Analyysini perusteella *lampsia* edustaa päämäärätietoista ja päättäväistä liikettä, kun taas *löntystää* edustaa laiskaa ja kömpelöä liikettä. *Saapastella*-verbin sisältävät lauseet eivät aineistossani ilmaisseet sitä, onko liike hidasta tai nopeaa. Aineistossani oli sen sijaan usein sellaisia tapaa kuvaavia adverbiaaleja, joista käy ilmi muuttujan tärkeily tai välinpitämättömyys (*kukkona saapasteli paikan päällä*).

Liikkeen tavan osalta eniten samankaltaisuutta oli verbien *talsia* ja *tallustaa* välillä. Ne ovatkin toistensa korrelaatteja. VISK mainitsee verbien *talsia* ja *tallustaa* tarkoittavan 'hitaahkoa ja raskasta kulkemista'. (VISK § 160.) *Talsia*-verbin sisältävistä lauseista yhdesäkään ei ollut sellaisia kielellisiä aineksia, joista ilmenisi esimerkiksi muuttujan liikkeen hitaus, keveys tai raskaus. Lauseissa oli tapaa ilmaisevia adverbiaaleja, mutta ne antoivat lisätietoa muuttujan mielentilasta tai olemuksesta, eivätkä niinkään liikkeen tavasta. *Tallustaa*-verbin kohdallakaan ei ollut kuin muutama tapaus, jossa liikkeen tapaa olisi kuvailtu. Sen sijaan osassa lauseista on adverbiaaleja, jotka luonnehtivat muuttujan mielentilaa tai luonnetta.

Aineistoani analysoidessa osoittautui, että tutkimani verbit ilmaisivat useimmin jonkin liikkujan konkreettista liikettä. Ne siis ilmaisevat prosessia, jota Sivosen (2005a: 42–43) mukaan voidaan pitää liikeverbikuvauksessa predikaation prototyyppisenä hahmona. Verbit *lampsia*, *löntystä* ja *saapastella* ilmaisivat aineistossani vain muutaman kerran abstraktista liikettä. *Talsia*-verbin kohdalla abstraktista liikettä ilmaisi yhteensä 12 tapusta. Eniten abstraktista liikettä ilmaisi aineistossani verbi *tallustaa*. Tällaisia tapauksia oli yhteensä 28. Hyvin usein *tallustaa*-verbi oli eräänlainen metafora elämiselle (*tallustan vieläkin tällä planeetalla*). Taulukossa 7 olen kokoavasti havainnollistanut tutkimieni verbien liikkeen tapaa. Kunkin liikkeen tavan kohdalla on rasti, jos tapa aineistoni perusteella liittyy usein verbiin.

TAULUKKO 7. Kokoava tarkastelu verbien liikkeiden tavan eroista.

verbi	nopeus	hitaus	laiskuus	raskaus	pitkä askel	tärkeily
<i>lampsia</i>	x	x			x	
<i>löntystä</i>		x	x	x		
<i>saapas- tella</i>					x	x
<i>talsia</i>				x		
<i>tallustaa</i>				x		

Huomion ikkunoinnissa tarkastelin, mitkä osat polun tapahtumakehyksestä oli ikkunoitu. Koko aineistostani suurin edustus oli sellaisilla tapauksilla, joissa ei ollut ikkunointia ollenkaan. Sellaisia tapauksia oli koko aineistossani 44 %. Verbikohtaisesti tarkasteltuna kuitenkin vain verbit *löntystä*, *talsia* ja *tallustaa* olivat sellaisia, joissa suurin edustus oli sillä ryhmällä, jossa ikkunointia ei ollut ollenkaan. Sen sijaan verbeissä *lampsia* ja *saapastella* suurimmassa osassa tapauksia oli ikkunoitu joku polun osa tai useampia osia.

Toiseksi suurin ryhmä koko aineistoon verrattuna koostui sellaisista tapauksista, joissa ikkunoituna oli pelkkä polun loppuosa. Näitä tapauksia oli koko aineistostani 34 %. Myös Holmbergin tutkimuksessa pelkän loppuosan ikkunoinnin edustus oli suurta, sillä hänen koko aineistostaan 59 % oli sellaisia tapauksia, joissa ikkunoiduksi tuli pelkkä polun loppuosa (Holmberg 2016: 57). Verbeissä *lampsia* ja *saapastella* yleisintä oli, että huomioon ikkunaan nousivat pelkästään loppuosat. *Lampsia*-verbin sisältävissä lauseista tällaisia

tapauksia oli 61. *Saapastella*-verbin kohdalla tapauksia oli 59. Pelkkä keskiosa ikkunoitui koko aineistossani 15 %:ssa tapauksista. Muita verbejä yleisempää tällainen tapaus oli kuitenkin *talsia*-verbin sisältävien lauseiden joukossa, joista 28:ssa ikkunoitui pelkkä polun keskiosa. Sellaisia tapauksia, joissa oli ikkunoitu alku- ja loppuosa, oli melko tasaisesti kaikkien verbien kohdalla. Yhteensä koko aineistoni tapauksista tällaisia oli noin 5 %. Muiden ikkunointitapausten osuus oli hyvin vähäinen jokaisessa verbissä, ja koko aineistossani niiden prosenttiosuus jää alle yhden prosentin.

Kaikista aineistoni tapauksista huomion ikkunoinnissa eniten yhtäläisyyksiä oli keskiosissa. Alku- ja loppuosat olivat muodoltaan samankaltaisia, mutta semanttisesti niistä ei ollut löydettävissä suuria yhtäläisyyksiä. Keskiosissa taas oli semanttista yhtäläisyyttä eniten, mutta morfologisesti ne eivät olleet samalla tavalla yhtäläisiä kuin alku- ja loppuosat. Myös Holmbergin (2016: 53–54) tutkimuksessa osoittautui, että polun keskiosan ikkunointi ei ole morfologian puolesta niin rajoittunut kuin polun muut osat. Taulukossa 8 olen havainnollistanut prosentuaalisesti ilmaistuna sen, kuinka usein mikäkin osa on noussut huomion ikkunaan koko työni aineistossa.

TAULUKKO 8. Huomion ikkunoinnin havainnollistaminen prosenttein koko aineistossa.

Ikkunoitu polun osa	%
Alkuosa	0,6
Keskiosa	15
Loppuosa	34
Alku- ja keskiosa	0,4
Keski- ja loppuosa	0,6
Alku- ja loppuosa	4,6
Maksimaalinen ikkunointi	0,8
Ei ikkunointia	44
Yhteensä	100

Luvussa 3.2. Tutkimusmenetelmät mainitsin, että esimerkiksi Sivonen (2005a: 49) luokittelee kiintopisteiksi lokatiivi-ilmaukset. Itse olen jättänyt esimerkiksi allatiivi- ja illatiivisijaiset paikanilmaukset luokittelematta kiintopisteiksi, sillä luokittelen ne omassa tutkimuksessani osaksi polun tapahtumakehystä. Tässä tutkielmassa kiintopisteet ovat siis

yleensä olosijaisia paikanilmauksia (*Helsingissä*), mutta luokittelen kiintopisteiksi myös esimerkiksi sellaiset muodot kuin *ulkona* ja säätilaa merkitsevät adverbiaalit kuten *sateessa*. Kiintopisteet eivät juuri poikenneet eri verbien kohdalla toisistaan. Yleisimmin ne olivat olosijaisia ja ilmaisivat esimerkiksi konkreettista paikkaa (*pankissa*) tai vähemmän tarkkarajaista paikkaa (*kaduilla*). Verbien *talsia* ja *tallustaa* kohdalla kiintopiste oli kielletty yli puolessa aineistoni tapauksista. *Tallustaa*-verbin yhteydessä oli yhteensä 11 kiintopistettä, jotka viittasivat maapalloon.

5. PÄÄTÄNTÖ

Pro gradu -tutkielmani tutkimuskohteena oli verbien *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* kognitiivinen semantiikka. Tavoitteenani oli siis selvittää, minkälaisia merkityseroja näillä viidellä verbillä on. Lähtökohtanani oli se, että vaikka kaikki verbit ilmaisevat kävelyä, niillä on merkityseroja. Teoriataustanani toimii kognitiivinen semantiikka, joka kuuluu kognitiiviseen kielitieteeseen. Siinä merkityksellä on keskeinen asema. Teoriataustani mukaan synonymiaa ei ole olemassa, vaan muodon muuttuessa myös merkitys muuttuu. (Langacker 1987: 12, 46, 147, 153.) Tässä pääluvussa esittelen työni keskeiset tulokset.

Aineistoni keräsin Kielipankin Korp-korpuksesta. Rajasin aineistoni pelkästään Suomi24-korpukseen, sillä halusin aineistoni koostuvan nimenomaan keskustelupalstojen kielestä. Oma intuitioni on, että tutkimani verbit esiintyvät useammin keskustelupalstojen kielessä kuin esimerkiksi sanomalehtikielessä. Keskustelupalstoilla keskustelijat pysyvät useimmin nimimerkkien takana. Uskon tämän anonymiteetin vaikuttavan siihen, että keskustelupalstojen kielen voi ajatella olevan aitoa, eivätkä keskustelijat sensuroi ajatuksiaan liikaa. Aineistoni koostui 500 korpuksesta keräämästäni tapauksesta, joissa kukin tutkimistani verbeistä esiintyi 100 kertaa. Näin pystyin vertailemaan jokaisesta verbistä tekemääni analyysia keskenään.

Analyysini taustalla käytin menetelmänä liikemallia, jonka olin muokannut omaan tutkimukseeni sopivaksi. Liikemallin oli aikaisemmin esittänyt muun muassa Hamunen (2012: 111–113). Käsittelin jokaista liikemallin osaa jokaisen verbin kohdalla erikseen. Liikemallin avulla analysoitaessa tarkoitukseni oli saada selvästi jokaisen verbin kohdalla vertailukelpoiset kappaleet. Tarkoitukseni oli myös se, että lukija pystyy helposti löytämään tietyn kohdan työstäni ja vertailemaan keskenään esimerkiksi kahden verbin muuttujia. Liikemalli menetelmänä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä sen avulla tulin käsitelleekseni aineistoni tapauksia monipuolisesti.

Toinen tutkimuskysymykseni koski sitä, onko aineistoni liikkujien välillä havaittavissa yhtäläisyyksiä. Käsittelinkin liikemallista ensimmäisenä osana muuttujia. Analyysini perusteella jokaisen verbin yhteydessä oli lähes poikkeuksetta elollistarkoitteinen muuttuja. Tämä mukaillee Hamusen (2012: 113) ajatusta siitä, että omavoimaisessa liikkeessä

muuttuja on yleensä elollinen. Muutamia abstraktista liikettä ilmaisevia tapauksia oli, joissa muuttuja oli elotontarkoitteinen. Elollistarkoitteisista muuttujista selkeä enemmistö oli inhimillistarkoitteisia. Aineistossani esiintyvät muuttujat viittasivat hyvinkin erilaisiin inhimillistarkoitteisiin entiteetteihin.

Yksi tutkimuskysymyksistäni oli se, minkälaista liikkeen tapaa tutkimani verbit ilmaisevat. Lähtökohtanani oli, että tutkimani verbit sisältävät jo itsessään jonkinlaisen liikkeen tavan. Tarkastelin sitä, oliko tapauksissa eroteltavissa erilaisia syntaktisia rakenteita, jotka kuvailevat liikkeen tapaa. Aineistossani tapaa kuvailtiin yleisimmin erilaisilla adverbiaaleilla. Se, saiko verbi tapaa kuvaavia määritteitä, vaihteli verbien välillä. Verbien *tallustaa* ja *talsia* väliset merkityserot olivat hyvin vähäisiä. Se voi selittyä sillä, että ne ovat korrelaatiosuhteessa keskenään. Suurin merkitysero lienee verbien *lampsia* ja *löntystää* välillä. *Löntystää*-verbin yhteydessä esiintyneet tavan adverbiaalit kuvasivat useimmiten askeleen hitautta, laiskuutta tai raskautta. *Lampsia* taas ilmaisi usein jonkinlaista päättäväistä liikettä. *Saapastella*-verbin sisältävissä aineistoni lauseissa ei ollut ollenkaan liikkeen nopeutta kuvaavia adverbiaalia tai muita rakenteita. Sen sijaan *saapastella*-verbin yhteydessä esiintyy usein adverbiaaleja, jotka ilmaisivat muuttujan välinpitämätöntä tai tärkeilevää liikkeen tai olemisen tapaa. Tutkimani verbit ilmaisivat aineistossani pääasiassa konkreettista liikettä. Lähin merkitys oli aineistoni perusteella verbeillä *talsia* ja *tallustaa*. Eniten abstraktista liikettä oli verbin *tallustaa* kohdalla.

Yksi tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, mistä, mitä pitkin, mihin ja missä verbien kuvaama liike tapahtuu. Liikemallin osa väylä osoittaa sen, mistä muuttujan liike alkaa ja mihin se loppuu. Väylä voi osoittaa myös sen, mitä pitkin muuttujan liike etenee. Väylää ei ole aina aineistoni lauseissa kielennetty ollenkaan, ja joskus väylä on kielennetty vain osittain. Tässä kohtaa käytin toista menetelmääni, huomion ikkunointia, jossa tarkastelin, mitkä polun tapahtumakehyksen osat pääsevät huomion ikkunaan (Talmy 2000a). Suurimmaksi ryhmäksi analyysissäni osoittautuivat sellaiset tapaukset, joissa mikään polun osa ei tullut ikkunoiduksi. Toinen merkittävän suuri ryhmä koostui niistä tapauksista, joissa ikkunoituna oli pelkästään polun loppuosa. Kiintopisteet osoittautuivat aineistossani olevan useimmin olosijaisia.

Korpuksesta saatavasta aineistosta selviää paljon tärkeää tietoa tutkimistani verbeistä, ja tällainen aineisto olikin mielestäni toimiva omassa tutkimuksessani. Kuitenkin lisätietoa

voisi saada erilaista aineistoa hyödyntäen. Tutkielmassani olisi ollut kiinnostavaa tutkia esimerkiksi muuttujien sukupuolta tai ikää. Nämä seikat eivät kuitenkaan ilmenneet aineistostani. Koska tutkimukseni osoittaa, että verbeihin *lampsia*, *löntystä*, *saapastella*, *talsia* ja *tallustaa* liittyy useimmiten inhimillistarkoitteinen muuttuja, olisi kiinnostavaa tutkia näitä muuttujia lisää. Käsitykseni mukaan muuttujista voisi saada lisätietoa esimerkiksi kyselytutkimusmenetelmällä. Kyselyssä voisi osoittaa suoria kysymyksiä siitä, mihin ikään tai muuttujan sukupuoleen jokin verbi luontevimmin sopisi. Kyselytestiin vastaajilta voisi kysyä verbien välisistä merkityseroista, kuten Vanhatalo (2002) on tehnyt. Kyselytestin tuloksia voisi vertailla tämän tutkimukseni tuloksiin, jotka on saatu korpuksen aineistoa analysoimalla. Näin voisi saada lisää sellaista tietoa, mitä ei löydy sanakirjasta.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- BIBER, DOUGLAS – CONRAD, SUSAN – REPPEN, RANDI 1998: *Corpus linguistics. Investigating language structure and use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRUSE, ALAN 1986: *Lexical Semantics*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge University Press.
- HADDINGTON, PENTTI – SIVONEN, JARI 2010: Johdanto. – Pentti Haddington, Jari Sivonen. *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede*. s. 7–18. Helsinki: Gaudeamus.
- HAMUNEN, MARKUS 2012: Koloratiivirakenne, liike ja tapa. – Ilona Herlin ja Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot*. s. 104–140. Vantaa: Suomen Kirjallisuuden Seura.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – JOHANSSON, MARJUT – TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimintuksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HOLMBERG, PAUL-THOR 2016: *Mennä ja tulla -verbit ja asiointilan ikkunointi*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- HUUMO, TUOMAS – SIVONEN JARI 2010: Leonard Talmy – Kognitiivisen kielitieteen klassikko. – Pentti Haddington ja Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede*. s. 19–40. Helsinki: Gaudeamus
- JARVA, VESA 2003: *Venäläisperäisyys ja ekspressiivisyys suomen murteiden sanastossa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- JÄPPINEN, HARRI 1989: *Synonyymisanakirja*. Porvoo. WSOY.
- JÄÄSKELÄINEN, ANNI 2013: *Todisteena äänen kuva. Suomen kielen imitatiivikonstruktiot*.
- KANGASNIEMI, HEIKKI 1997: *Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- KOKKONEN, TARU 2013: *Kyselytestitutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista*. Pro gradu -tutkielma. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.
- KS= *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki:

- Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. <http://mot.kielikone.fi/mot/OUYO/netmot.exe> (4.10.2017).
- KUIRI, KAIJA 2012: *Johdatus semantiikkaan*. Vantaa: Finn Lectura.
- LAITINEN, LEA 1995: Nollapersoona. – *Virittäjä* 99 (3) s. 337–358.
- LAKOFF, GEORGE – JOHNSON MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LANGACKER, RONALD W. 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I. Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, RONALD W. 1991: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume II. Descriptive application*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, RONALD W. 2008: *Cognitive grammar. A basic introduction*. New York: Oxford University Press.
- LEINO, PENTTI 1990: Mikä siellä liikkuu? Liike- ja muutosverbien subjekti. – *Virittäjä* 94 (4). s. 400–418.
- LEINO, PENTTI 1993: *Suomen kielen kognitiivista kieliooppia 1. Polysemia. Kielen moniselitteisyys*. Kieli 7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PENTTI – ONIKKI TIINA 1992: Comments on Cognitive Grammar. *SKY 1992. Suomen kielitieteellisen yhdistyksen vuosikirja*. s. 35–51. Helsinki.
- MIKONE, EVE 2002: *Deskriptiiviset sanat. Määritelmä, muoto ja merkitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NURMINEN, SALLA 2015: *Lauseen aspektin ilmaiseminen suomen kielessä. Tutkimus olla-, tehdä- ja tulla-verbillisistä tekstilauseista käyttökontekstissaan*. Turku: Turun yliopisto.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2003: Suuntaa ilmaisevat adverbiaalit, suhdesääntö ja käsin. ”Ikunointiin” perustuva analyysi. – *Virittäjä* 107 (2) s. 162–184.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2008: Kielentutkijan mielikuvituksen puute eli mihin todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa aineistoa tarvitaan. – *Virittäjä* 112 (2) s. 276–284.
- ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2001: *Sarjoja. Nykysuomen paikallissijaiset olotilanilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiaintilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- PÄIVIÖ, PIA 2007: *Suomen kielen asti ja saakka. Terminatiivisten partikkelien synonymia, merkitys, käyttö ja kehitys sekä asema kieliopissa*. Turku: Turun yliopisto.
- RÄSÄNEN, MATTI 2010: *Päivä päivältä enemmän ja enemmän. Suomen toistokonstruktioita*. Helsinki: Yliopistopaino.
- SIVONEN, JARI 2002: Kognitiivinen näkökulma lähimerkityksiin paikanmuutosverbeihin. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen, Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset*. s. 513–533. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 869. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SIVONEN, JARI 2005a: *Mutkia matkassa. Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1017. Helsinki Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SIVONEN, JARI 2005b: *Mutkia matkassa. Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa*. *Virittäjä* 109 (2). s. 1–7.
- SIVONEN, JARI 2016: The Finnish abstract motion construction mennä V-mA-An [go V-INF-ILL] ‘do something unwished’. Usage, development and motivation. – *Review of cognitive linguistics* 14 (2) s. 247–274.
- ITKONEN, ERKKI – JOKI, AULIS 1980: *Suomen kielen etymologinen sanakirja 4*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- SSA = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1992.
- TALMY, LEONARD 2000a: *Toward a cognitive semantics. Volume I. Concept structuring systems. Language, speech, and communication*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- TALMY, LEONARD 2000b: *Toward a cognitive semantics. Volume II. Typology and process in concept structuring*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- TALMY, LEONARD 2007: Methods in cognitive linguistics. Monica Gonzalez-Marquez – Irene Mittelberg – Seana Coulson – Michael J. Spivey (toim.) s. 13–19. Foreword. Amsterdam: John Benjamins.
- TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: ”Eipäs nyt puhuta omia”. Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- VANHATALO, ULLA 2002: *"Naiset motkottaa aiheesta ja nalkuttaa syyttä"*. *Kyselytestit verbien semanttisten sisältöjen arvioinnissa* – Virittäjä 3/2002 s. 330–353.
- VILKUNA, MARIA 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Toinen, korjattu painos. Helsinki: Edita.
- VISK= HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (6.11.2017)